

Opleiding Afrikaanse Talen en Culturen
Academiejaar 2000-2001

Van Zuid-Rhodesië tot Zimbabwe.

**Een vergelijkende studie
tussen de krijgstheorie van Generaal Vo Nguyen Giap
en de onafhankelijkheidsstrijd in Zuid-Rhodesië.**

Promotor: Prof. Dr. Luc François

Verhandeling, voorgelegd voor het behalen van de graad van licentiaat in de
Afrikaanse Talen en Culturen door Milena De Wael.

Ik ondergetekende, Milena DE WAEL, verleen hierbij de toestemming om dit werk, waarvan ik de auteur ben, getiteld *'Van Zuid-Rhodesië tot Zimbabwe. Een vergelijkende studie tussen de krijgstheorie van Generaal Vo Nguyen Giap en de onafhankelijkheidsstrijd in Zuid-Rhodesië'*, te raadplegen in de context van wetenschappelijke activiteiten.

Gent, augustus 2001.

Dankwoord

Een verhandeling schrijf je alleen... Maar wie deelt je gedachtecronkels? Waar vind je informatie? Wie blijft naast je staan als je maanden nagelbijtend op die stapel boeken wacht? Wie is zo lief om zijn computer ter beschikking te stellen? Waar vind je een corrector die nauwgezet je schrijfsels naleest?

De aanvang van mijn licentiaatverhandeling lijkt mij dé plaats om iedereen te bedanken die me de afgelopen maanden heeft bijgestaan. Zonder hen zou deze verhandeling nooit geworden zijn wat ze nu is.

Ik wens mijn promotor, Prof. Dr. Luc François, te bedanken voor de nuttige tips bij het opzoeken en verwerken van informatie, voor het nalezen van het werk en voor zijn snelle en adequate oplossingen daar waar de problemen me plots boven het hoofd stegen.

Een woord van dank gaat ook uit naar mijn ouders. Hun logistieke ondersteuning ontnam me de vrees dat ik zou sterven van honger en dorst.

Ik kon ook op een heleboel vrienden rekenen. Ze hebben zich spontaan aangeboden om alles na te lezen, te verbeteren en me te helpen met de lay-out. Ik wil jullie dan ook hartelijk danken, Bernard Grymonpon, Frank Louwers, Francis Michels, Filip Rooms en Louis-Philippe Van Cauwenberge.

Sofie Van den Bogaert krijgt een pluimpje voor haar geslaagde 'Hoe sta ik een klasgenoot met thesisstress bij?'.

Bart en Gudrun De Waele-Rombaut verdienen ook een plaatsje in dit dankwoord. Bij hen kon ik steeds 'thuiskomen' en ze stonden me bij met raad en daad.

Tot slot, maar niet in het minst, wil ik Robby Haelterman bedanken. Niet enkel zijn hulp bij het verbeteren, maar vooral zijn oneindige geduld, was een immense steun voor mij.

Aan iedereen die me geholpen heeft – op welke manier ook: hartelijk bedankt!

Inhoudstafel

<u>DANKWOORD.....</u>	<u>3</u>
------------------------------	-----------------

<u>INHOUDSTAFEL.....</u>	<u>4</u>
---------------------------------	-----------------

<u>LIJST VAN DE GEBRUIKTE AFKORTINGEN EN ACRONIEMEN</u>	<u>7</u>
--	-----------------

<u>INLEIDING.....</u>	<u>10</u>
------------------------------	------------------

<u>DEEL I: BEKNOPTE INLEIDING TOT HET KRIJGSGEBEUREN.....</u>	<u>14</u>
--	------------------

1	INLEIDING.....	16
2	STRATEGIE EN TACTIEK.....	16
3	PRINCIPES EN REGELS VAN DE KRIJGSKUNST	17
3.1	WAAR ZIJN DIE REGELS ONTSTAAN EN HOE ZAT HET MET DE OVERLEVERING?	17
3.2	PRINCIPES EN REGELS VAN DE KRIJGSKUNST	18
4	‘GUERRILLA’	22
4.1	TERMINOLOGIE.....	22
4.2	GUERRILLA DOOR DE EEUWEN HEEN IN THEORIE EN PRAKTIJK	22

<u>DEEL II: VO NGUYEN GIAP</u>	<u>31</u>
---	------------------

1	INLEIDING.....	33
2	GIAP EN ZIJN VOORGANGERS.....	33
3	BEWOGEN JAREN: HET LEVEN VAN GENERAAL GIAP.....	34
4	DE KRIJGSTHEORIE VAN GENERAAL GIAP	41
4.1	INLEIDING.....	41
4.2	DE REVOLUTIONAIRE OORLOG	43
4.3	OPLOSSEN VAN VERSCHIEDENE PROBLEMEN.....	58

DEEL III: VAN ZUID-RHODESIË TOT ZIMBABWE	63
1 INLEIDING.....	65
2 GEOGRAFISCHE EN FYSISCHE SITUERING.....	65
2.1 LIGGING	65
2.2 TOPOGRAFISCHE ZONES	65
2.3 VEGETATIE TEN DIENSTE VAN DE BEVRIJDINGSTROEPEN: HET SILINDA- EN BUNGAWOUD	66
3 VAN ZUID-RHODESIË TOT ZIMBABWE: EEN HISTORISCH OVERZICHT.....	67
3.1 PERIODE VOOR DE BRITSE KOLONISATIE	67
3.2 VAN DE BRITSE KOLONISATIE TOT DE UNILATERALE ONAFHANKELIJKHEIDSVERKLARING VAN RHODESIË	69
3.3 VAN DE UNILATERALE ONAFHANKELIJKHEIDSVERKLARING TOT HET ONAFHANKELIJKE ZIMBABWE.....	74
4 OVERZICHT VAN DE VERSCHILLENDE POLITIEKE PARTIJEN IN ZUID-RHODESIË	83
4.1 DEMOCRATIC PARTY (DP).....	83
4.2 NATIONAL DEMOCRATIC PARTY (NDP).....	83
4.3 ZIMBABWE AFRICAN PEOPLE'S UNION (ZAPU)	84
4.4 RHODESIAN FRONT (RF).....	86
4.5 ZIMBABWE AFRICAN NATIONAL UNION (ZANU).....	88
4.6 PEOPLE'S CARETAKER COUNCIL (PCC)	89
4.7 UNITED PEOPLE'S PARTY (UPP)	90
4.8 CENTRE PARTY (CP).....	90
4.9 NATIONAL PEOPLE'S UNION (NPU)	91
4.10 FRONT FOR THE LIBERATION OF ZIMBABWE (FROLIZI).....	91
4.11 AFRICAN NATIONAL COUNCIL (ANC) – UNITED AFRICAN NATIONAL COUNCIL (UANC)	91
4.12 PATRIOTIC FRONT (PF)	93
4.13 ZIMBABWE UNITED PEOPLE'S ORGANISATION (ZUPO).....	94
5 OVERZICHT VAN DE VERSCHILLENDE MILITAIRE GROEPERINGEN IN ZUID- RHODESIË.....	94
5.1 RHODESISCHE STRIJDKRACHTEN.....	95
5.2 ZIMBABWE AFRICAN NATIONAL LIBERATION ARMY (ZANLA)	100
5.3 ZIMBABWE PEOPLE'S REVOLUTIONARY ARMY (ZIPRA).....	105
5.4 ZIMBABWE PEOPLE'S ARMY (ZIPA)	110
6 FASERING VAN DE GUERRILLA- EN CONTRAGUERRILLA-ACTIVITEITEN IN RHODESIË	111

**DEEL IV: VERGELIJKING TUSSEN DE KRIJGSTHEORIE VAN GENERAAL
GIAP EN DE ONAFHANKELIJKHEIDSSTRIJD IN ZUID-RHODESIË 122**

1	INLEIDING.....	124
2	VERGELIJKING OP MACRONIVEAU.....	124
3	VERGELIJKING OP MICRONIVEAU.....	128
3.1	ZAPU-ZIPRA	128
3.2	ZANU-ZANLA.....	131
3.3	ZIPA	134

CONCLUSIE..... 136

BIBLIOGRAFIE..... 138

BIJLAGEN..... 146

1	VERTALINGEN CITATEN DEEL II.....	147
1.1	CITAAT VAN GIAP: P. 42	147
1.2	CITAAT VAN GIAP: P. 45	147
1.3	CITAAT VAN GIAP: P. 50-51	147
1.4	CITAAT VAN GIAP: P. 56	148
1.5	CITAAT VAN GIAP: P. 59	148
1.6	CITAAT VAN GIAP: P. 60	148
1.7	CITAAT VAN GIAP: P. 62	149
1.8	CITAAT VAN TANHAM: P. 62.....	149
2	CITATEN DEEL III.....	150
2.1	CITAAT VAN MOYO: P. 106.....	150
2.2	CITAAT VAN CHUNG: P. 109	150
2.3	CITAAT VAN MOORE: P. 110	150
3	CITATEN DEEL IV.....	151
3.1	CITAAT VAN KRIGER: P. 125.....	151
3.2	CITAAT VAN KRIGER: P. 125.....	151
3.3	CITAAT VAN WEBPAGINA 'MTHWAKAZI': P.129.....	151

KAART VIETNAM

KAART ZIMBABWE

Lijst van de gebruikte afkortingen en acroniemen

ANC	African National Congress; African National Council
ANCSR	African National Congress of Southern Rhodesia
ANYL	African National Youth League
BSAC	British South Africa Company
BSAP	British South Africa Police
CAF	Central African Federation
COIN	Counterinsurgency
CP	Confederate Party
DARE	Dare re Chimurenga
DRV	Democratische Republiek Vietnam
DP	Democratic Party
FAO	Food and Agriculture Organization
FLN	Front de Libération Nationale
FNLA	Frente Nacional de Libertação de Angola
FRELIMO	Frente de Libertação de Moçambique
FROLIZI	Front for the Liberation of Zimbabwe
GS	Grey Scouts
ICP	Indochinese Communistische Partij
IMF	International Monetary Fund
JOC	Joint Operations Centres
KMT	Kwo Min Tang
LIC	Low-Intensity Conflict
MPLA	Movimento Popular de Libertação de Angola
MNR	Mozambique National Resistance

NDP	National Democratic Party
NDU	National Democratic Union
NFZ	National Front of Zimbabwe
NPU	National People's Union
OAU	Organization of African Unity
OOTW	Operations other than war
PCC	People's Caretaker Council
PF	Patriotic Front
PV	Protected Villages
RAP	Rhodesian Action Party
RAR	Rhodesian African Rifles
RCIO	Rhodesian Central Intelligence Organization
RF	Rhodesian Front, na de onafhankelijkheid: Republican Front
Rh\$	Rhodesische dollar
RLI	Rhodesian Light Infantry
RP	Reform Party; Rhodesia(n) Party
SAM	Surface to Air Missiles
SAS	Special Air Service
SRA	Southern Rhodesian Association
SRANC	Southern Rhodesia African National Congress
SRV	Southern Rhodesian Volunteers
SS	Selous Scouts
UANC	United African National Council
UDI	Unilateral Declaration of Independence
UG	United Group
UMC	United Methodist Church
UNFP	United National Federal Party
UNITA	União Nacional para a Independência Total de Angola
UP	United (Federal) Party
UPP	United People's Party

Lijst van de gebruikte afkortingen en acroniemen

UPAM	United People's Association of Matabeleland
USSR	Union of Soviet Socialist Republics
VC	Vietcong
VN	Verenigde Naties
VNQDD	Vietnamese Nationalistische Partij (Viet Nam Quoc Dan Dang)
VPA	Vietnamese People's Army
ZANLA	Zimbabwe African National Liberation Army
ZANU	Zimbabwe African National Union
ZANU-PF	Zimbabwean African National Union-Patriotic Front
ZAPU	Zimbabwe African People's Union
ZIPA	Zimbabwe People's Army
ZIPRA	Zimbabwe People's Revolutionary Army
ZNA	Zimbabwe National Army
ZUPO	Zimbabwe United People's Organization

Inleiding

Waarom?

Dit ene vraagwoord ligt aan de basis van elk onderzoek. Men raakt gefascineerd, geïntrigeerd door een verschijnsel of een gebeurtenis en gaat op zoek naar het waarom. Men wil verklaren.

Tijdens de eerste licentie ontwaakte de thesiscriebel en begon ik op zoek te gaan naar een onderwerp. Mijn verhandeling moest een combinatie zijn van een aantal interesses en het onderwerp moest me tegelijk kunnen verleiden door zijn onbekendheid.

Zelf ben ik opgegroeid met de Tweede Golfoorlog, de val van de Muur, het uiteenvallen van de Sovjetunie, het einde van de Apartheid.... Deze gebeurtenissen zorgden ervoor dat ik geboeid raakte door politieke ontwikkelingen. Niks gebeurt zomaar. Waarom gebeurt iets? Wie trekt er aan de touwtjes? Wat zijn de consequenties?

Door deze mentaliteit was ik er van overtuigd dat Afrika geen achtergesteld 'eiland' was, zoals vaak werd beweerd. Ook daar waren mechanismen voor en achter de schermen aan het werk met een *internationaal karakter*. In de afgelopen jaren werd dat ook bevestigd in de colleges. Voorbereidend onderzoek voor het schrijven van een paper over de totstandkoming van de Apartheid, over de Conventies van Lomé en een studie met betrekking tot de voor- en nadelen van de aanwezigheid van verscheidene organisaties (IMF, FAO, Rode Kruis, ...) in Zimbabwe was een extra illustratie van die internationale dimensie.

En welke gevolgen hebben *militaire conflicten*? Dergelijke conflicten zijn uiteraard vaak politiek geladen doch de specifieke representatie zorgt voor een andere soort 'betrokkenheid'. Klassieke voorbeelden uit grootmoeders tijd zijn de Eerste en Tweede Wereldoorlog. De verhalen over angst en onzekerheid... Achter de grote namen in de geschiedenisboeken schuilt een mensenmassa die het conflict beleefd en geleefd heeft. De doden zijn stuk voor stuk 'familieleden van'. Het is geen drang naar bloed of macht die mijn interesse in oorlogvoering voedt. Beschouw het eerder als stilstaan bij het intrinsieke diepmenselijke karakter van een gewapend conflict.

Er was nog één in het oog springend gegeven dat ik in mijn verhandeling wilde verwerken: *kolonisatie* (of dekolonisatie). Hoewel het kolonialisme Afrika in zijn greep hield, waren er in die 'eenheid' verschillen merkbaar. Verschillende moederlanden, direct versus indirect rule, de rol van de plaatselijke bevolking...

Wanneer men nu een optelsom maakt van al die interessepunten en eisen, lijkt het gekozen onderwerp wel te voldoen. De *dekolonisatie* in Zuid-Rhodesië verliep niet zonder slag of stoot. De betrokkenheid van Groot-Brittannië, de Verenigde Naties, Cuba, China... gaven deze *onafhankelijkheidsstrijd* een *internationale dimensie*.

Als kers op de taart werd generaal Vo Nguyen Giap erbij gehaald. Deze generaal ontwikkelde tijdens de onafhankelijkheidsstrijd van Indochina (Vietnam) een eigen guerrillatheorie. Ik beschikte over een vage kennis van zijn theorie. Zo ontdekte ik een gelijkenis die me het onderzoeken waard leek. In Zuid-Rhodesië was er, net als in Indochina, een langdurige guerrilla-activiteit die zou uitmonden in een onafhankelijkheid...

Hoe?

Het vergaren van informatie bleek geen eenvoudige opdracht. De werken van Giaps hand vond ik aan onze universiteit in de afdeling Oosterse Talen en Culturen. De werken over de onafhankelijkheidsstrijd in Zuid-Rhodesië zelf vond ik soms gewoonweg... niet. Artikels en enkele internetsites leverden enige bruikbare informatie. Het verkrijgen van boeken was het grootste probleem. Dankzij resultaten door een zoekopdracht via trefwoorden bij verscheidene catalogi en internetboekhandels, kon een kleine bibliografie opgesteld worden. In de eerste plaats werd gekeken of het werk niet verkregen kon worden via (inter)bibliothecaire leen. Dit leverde niet het gehoopte resultaat. Dankzij een toevalstreffer kon ik het afgelopen jaar een aantal keer de Bibliothèque national de France bezoeken. Dat was voldoende om toch een extra aantal interessante werken op de kop te tikken. Ook in de 'École des Hautes Études en Sciences Sociales' werd langsgegaan. Een bijkomend werk dook op na een zoektocht in een aloude fichebak. Als Belgische studente kon ik echter geen werken ontlenen. Alles moest ter plekke gelezen of doorbladerd worden. Dat maakte de verwijzing in deze verhandeling naar de daar

geraadpleegde werken quasi onmogelijk. Uiteraard werd de bibliografie van elk gevonden werk nagekeken. Misschien kwam ik zo tot verdere interessante ontdekkingen...

Wanneer een werk niet verkrijgbaar was in een bibliotheek, bestelde ik het via Amazon, Proxis of Azur. Een wachttijd van 3 maanden vormde geen uitzondering. Ook waren dergelijke werken meestal niet zo goedkoop. Er stonden nog een aantal boeken op mijn verlanglijstje maar de veelvuldige mededeling 'out of print' en de daaraan gekoppelde besteltijden om een eventueel tweedehands exemplaar op de kop te tikken evenals de beperking in tijd en budget, deden me mijn bibliografie in de huidige staat afsluiten.

En?

Het was mijn oorspronkelijke bedoeling om de verhandeling uit te werken in vier delen. Nadat ik de meeste bronnen had doorgenomen, bleek dit inderdaad een werkbaar idee.

Het *eerste deel* is een algemene inleiding tot de krijgsgeschiedenis en bevat een kort historisch overzicht van de guerrilla. Omdat het enkel tot doel heeft de lezer vertrouwd te maken met de belangrijkste aspecten van militaire conflicten en de belangrijkste terminologie ervan, en van hem geen volleerd krijgshistoricus wil maken, zijn de bronnen daar vrij beperkt gehouden. Het was allerm minst de bedoeling alle nuances of twistpunten die er bestaan binnen de krijgsgeschiedenis uit de werken. Van de lezer wordt verwacht dat hij na het doornemen van dit eerste deel over een basiskennis beschikt die noodzakelijk is om het vervolg van de verhandeling te begrijpen.

In het *tweede deel* maken we kennis met Generaal Giap. Binnen de wereld van krijgstheoretici is deze persoon bekend om zijn theorie over revolutionaire oorlogvoering. Daarbuiten leeft Giap meestal in de schaduw van Ho Chi Minh. Giaps biografie moet de lezer een beeld geven over wie de persoon in kwestie was en tegen welke achtergrond zijn theorie tot stand kwam. Uiteraard wordt zijn theorie uitvoerig besproken. Zijn theorie vormt immers 1 van de 2 delen van de uiteindelijke vergelijking.

Het *derde deel* geeft een overzicht van de gebeurtenissen in Zuid-Rhodesië tijdens de onafhankelijkheidsstrijd. Na een historisch overzicht, volgt een bespreking van de actoren die in de strijd betrokken waren. Hier geniet het politieke en militaire aspect bijzondere aandacht.

Deel vier is dan de uiteindelijke vergelijking tussen de theorie van Giap en de voorvallen in Zuid-Rhodesië. Het spreekt vanzelf dat er in dit deel regelmatig gerefereerd wordt naar de drie voorgaande.

De *bijlagen* zijn eerder beperkt gehouden. Wanneer beide onderdelen van de vergelijking uitvoerig in het werk beschreven worden, lijkt het mij irrelevant deze verhandeling aan te vullen met onnodige ballast. Ook mijn promotor is die mening toegedaan. Een kaart van Vietnam en Zuid-Rhodesië/Zimbabwe zit helemaal achteraan.

Maar...

Af en toe werd afgeweken van de stijlconventies die voorgesteld werden in de style sheet van de opleiding Afrikaanse Talen en Culturen voor het schrijven van een licentieverhandeling. Dit is zeker en vast geen ondoordachtheid van mijnentwege. In gezamenlijk overleg met mijn promotor, Prof. Dr. Luc François, en de auteur van de style sheet, Prof. Dr. Jan Blommaert, leek het beter enkele stijlconventies van de opleiding Geschiedenis te gebruiken. Onder het motto 'In Rome do like the Romans do' kreeg ik de toestemming bepaalde elementen uit de opleiding Geschiedenis te gebruiken. Zo zijn verwijzingen naar gebruikte bronnen vaker opgenomen in voetnoten dan in de tekst zelf.

Dus...

Aangezien het onderwerp van deze verhandeling op het eerste zicht wat vreemd aanvoelde, wou deze inleiding een antwoord bieden op de vraag die ik het afgelopen jaar – naar aanleiding van het schrijven van deze verhandeling – het meest te horen kreeg:

“Waarom?”

DEEL I

Beknopte inleiding tot het krijgsgebeuren

Savoir accomplir n'importe quelle tâche, surmonter n'importe quelle difficulté, vaincre n'importe quel ennemi.

-Ho Chi Minh-

1 Inleiding

Om de gebeurtenissen die in het vervolg van deze verhandeling beschreven worden te kunnen plaatsen, is het noodzakelijk een basiskennis te hebben van de krijgskunst. De studie van de krijgsgeschiedenis is belangrijk omdat oorlogen cesuren vormen. Oorlogstijden zijn tijden van extreme emoties: verraad en agressie, haat en liefde... Oorlogservaringen worden een leven lang megedragen. De studie van een conflict in zijn militaire aspecten heeft dan ook een intrinsieke waarde en kan gezien worden als een afzonderlijk specialisme, dat echter tegelijk een element is van de studie van de internationale relaties.

2 Strategie en tactiek¹

Gewapende conflicten vergen een benadering met een specifieke terminologie. Kennis van de volgende basisbegrippen is een minimumvereiste bij de studie van de militaire geschiedenis.

De algemene strategie, die door de Amerikanen en de Britten ook wel 'Grand Strategy' wordt genoemd, is voor een staat de kunst van het gebruik van zijn machtsmiddelen om algemene politieke doeleinden te realiseren. Meestal gaat het over het behalen van het overwicht op een potentiële rivaal. Binnen de algemene strategie kan men verschillende deeldomeinen onderscheiden die elkaar op hun beurt kunnen overlappen. Voorbeelden hiervan zijn onder meer de diplomatieke strategie, de economische strategie en de militaire strategie.

Militaire strategie is dus een onderdeel van de algemene strategie. Ze kan worden omschreven als de kunst om het gebruik van de machtsmiddelen uit te denken om, door geweld te gebruiken of ermee te dreigen dit te doen, de gestelde doeleinden te bereiken. Door verder te bepalen op welk vlak die machtsmiddelen worden aangewend, kan men spreken over een land-, lucht- of zeestrategie, of over een combinatie hiervan.

¹ L. DE VOS; *Inleiding tot de moderne krijgsgeschiedenis*, Brussel, Koninklijke Militaire School, 2000; pp.1-11

De oude Grieken gebruikten het woord 'taktos' als ze 'geordend', 'georganiseerd' bedoelden. Het afgeleide woord *tactiek* betekent samengevat: de kunst om een veldslag te leveren. Het is de kunst om de beschikbare militaire middelen aan te wenden in het gevecht, teneinde de door de militaire strategie voorgestelde doelen te bereiken.

Samengevat kunnen we zeggen dat de tactiek het verlengstuk is van de militaire strategie: elk strategisch opzet wordt verwezenlijkt door een aantal tactische operaties. Strategie wordt dus op een hoger niveau bepaald dan tactiek. Terwijl strategie de bekommernis is van regeringsleiders, politici en opperofficieren alias 'leiders', zal de tactiek meer het domein zijn van de ondergeschikte officieren alias 'strijders'. Toch is het hoe langer hoe moeilijker om de precieze grens te trekken tussen strategie en tactiek. Dit komt door de steeds toenemende mogelijkheden van de bewapening. Een ander onderscheid tussen beide begrippen ligt in het gebruik van voorschriften en reglementen.

Tactische bewegingen zijn meestal vastgelegd en beschreven in militaire reglementen, handboeken of conventies. Strategie hangt zo'n hoge mate af van de omstandigheden dat er zelden of nooit sprake is van regulering of conventies.

3 Principes en regels van de krijgskunst²

De essentie van een oorlog blijft steeds dezelfde: de wil van de tegenstander breken om hem de voorwaarden te doen aanvaarden die men hem wil opleggen. De kunst om campagnes of militaire operaties te voeren, berust op een aantal onveranderlijke principes en regels. Deze liggen aan de basis van de krijgskunst. Voor de aanvoerder vormen ze een praktische gedragslijn waarvan hij niet mag afwijken. Volgens De Vos kan het toch gebeuren dat een bevelhebber een overwinning behaalt ondanks het niet naleven van één van die regels. Dit moet dan volgens hem toegeschreven worden aan een nog grotere fout van zijn tegenstander.

3.1 Waar zijn die regels ontstaan en hoe zat het met de overlevering?

Doorheen heel de geschiedenis heeft de mens nagedacht over wat onveranderlijk is in het krijgsgebeuren. De oudste geschriften hierover dateren uit de vierde eeuw voor

² L. DE VOS, *op. cit.*, 2000, p. 12-32

Christus en zijn afkomstig van de Chinese veldheer Sun Tzu³. Voor de late middeleeuwen geniet Machiavelli een grote bekendheid. Deze heeft met zijn werk *'Arte della Guerra'* een belangrijke bijdrage geleverd tot het militaire denken. Toch zou het tot in de 19^e eeuw duren alvorens de regels en principes algemeen verspreid raakten. Twee namen duiken hier steeds weer op: de Pruisische Generaal Karl von Clausewitz en de Zwitserse Generaal Antoine Henry de Jomini. Beide konden putten uit een jarenlange ervaring in het voeren van militaire operaties. In 1818 publiceerde de Jomini zijn *'Traité des grandes opérations militaires'* en na de dood van von Clausewitz werd zijn immense aantal notities, commentaren en besprekingen geordend en uitgegeven onder de titel *'Vom Kriege'*.

Pas na de vernederende nederlaag van de Fransen tegen de Pruisen in 1870 werd het belang van de militaire doctrine echt duidelijk. In alle Europese landen ging men op zoek naar regels en principes om het krijgsgebeuren te vatten.

Ook leiders van de revolutionaire oorlog hechtten echter veel belang aan de principes en de regels van de krijgskunst. De grote namen die we hier aantreffen zijn Vo Nguyen Giap, Ernesto Che Guevara en Mao Tse Tung. In tegenstelling tot de 'bourgeois' militaire denkers legden zij vooral de klemtoon op het psychologische, het ondermijnen van het moreel van de vijand en het verwerven van de steun van de bevolking. Volgens De Vos is zowel de theorie van Mao Tse Tung, Vo Nguyen Giap als Ernesto Che Guevara gebaseerd op de ontwikkelingslanden, waar de middenklasse zo goed als afwezig is en waar de meerderheid van de bevolking op het platteland leeft. Het sensibiliseren van die massa om ze in te schakelen in de revolutionaire strijd staat dan ook centraal⁴.

3.2 Principes en regels van de krijgskunst

In dit deel wordt een overzicht gegeven van de principes en regels die gelden bij een militair conflict. Na de theoretische uitleg worden deze regels en principes schematisch voorgesteld in een tabel.

³ Zijn theorie wordt beschreven in S. TZU, *The art of war. Sun Tzu; translated and with an introduction by Samuel B. Griffith; with a foreword by B. H. Liddell Hart*, Oxford, Clarendon Press.

⁴ L. DE VOS, *op. cit.*, 2000, p. 13

3.2.1 *De evenredigheid tussen doel en middelen*

Vooraleer het streefdoel van een militaire operatie wordt vastgelegd, is het noodzakelijk het eigen potentieel te vergelijken met dat van de toekomstige tegenstander. De vergelijking der krachten beperkt zich niet tot een louter wiskundige optelling van aantallen.

Naast de getalsterkte moet men ook rekening houden met andere factoren, zoals de logistiek, de kwaliteit op zowel technisch als menselijk vlak, de tijd, de ruimte, de bevelvoering en de wil om te strijden. De combinatie van deze zeven parameters bepaalt de werkelijke waarde van een leger. Naast deze zuivere militaire benadering, is er ook nog de economie en de politiek van de staat. Beide kunnen een doorslaggevende invloed uitoefenen op het verloop van de strijd. We mogen niet vergeten dat de in wezen rationele mens ook heel dikwijls irrationeel handelt.

Dit alles komt neer op zin voor maat hebben. De toepassing van dit principe vraagt een voortdurende inspanning bij het *zoeken naar* strategische, operationele en tactische *inlichtingen* over de mogelijke tegenstander.

3.2.2 *De vrijheid van handelen*

Door zelf het ogenblik en de plaats van de strijd te bepalen ontnemt men de vijand een belangrijk voordeel. Men moet ernaar streven het initiatief zoveel mogelijk in eigen handen te houden, in plaats van het te moeten ondergaan.

De volgende regels zijn van toepassing:

1) De *vereniging van krachten*. De samenstelling en het aanwenden van de middelen moeten toelaten om zonder onderbreking in het gevecht te interveniëren. De verspreiding van de troepen moet dus, in tijd uitgedrukt, kleiner zijn dan de duur van de veldslag. Een opperbevelhebber van wie de strijdkrachten niet verenigd zijn, heeft geen volledige vrijheid van handelen. Hij kan niet beslissen slag te leveren wanneer hij wil, vermits hij tijd nodig heeft om zijn krachten te concentreren. Het niet naleven van deze regel kan ertoe leiden dat hij gedwongen wordt een slag te aanvaarden waarop hij niet voorbereid is.

2) Het *vrijwaren van de communicatielijnen*. Deze zijn essentieel in de aanvoer van bevoorrading en versterking. Ook de elektronische communicatie is echter van groot belang. Vormt de communicatielijn niet de achillespees van een

leger? Het volstaat te verwijzen naar de Ho Chi Minh-route tijdens het Vietnamees conflict.

3) De organisatie van de *beveiliging*. Deze moet de verrassing door de vijandelijke strijdkrachten vermijden. Een aanvoerder die zich laat verrassen, verliest immers zijn vrijheid van handelen. Vandaar het fundamentele belang van de veiligheid. Deze wordt verkregen door enerzijds het voortdurend opsporen van inlichtingen over de vijand door de inlichtingendienst en door het verzet en anderzijds door de gevechtseenheden die belast zijn met specifieke beveiligingsopdrachten.

4) De *dissimulatie van intenties* voor de vijand. Hierbij spelen de misleiding, het naleven van maatregelen voor geheimhouding en het oordeelkundig gebruik van het milieu een cruciale rol: operaties bij nacht, rookschermen, geveinsde verplaatsingen, fictieve hoofdkwartieren met valse radioberichten... Dit alles is vaak een kwestie van oordeel, handigheid en aanpassing van de gelegenheden geboden door het ogenblik (flexibiliteit).

3.2.3 *Het maximale rendement van de middelen*

De middelen moeten op oordeelkundige wijze worden toegewezen en gebruikt. Hierbij zal men rekening houden met de opdracht, de vijand, het milieu en het beschikbaar potentieel. Het maximale rendement van de middelen nastreven maakt het mogelijk spaarzaam om te gaan met de eigen strijdkrachten en ze te concentreren op de plaats waar men de voornaamste krachtinspanning wil leggen⁵.

De volgende regels zijn van toepassing:

1) *Concentratie van middelen*. Dit komt erop neer dat men gaat besparen in de secundaire zones. De strijdkrachten, belast met de veiligheid, zullen tot het strikt noodzakelijke worden beperkt. Het kan dus voorvallen dat in sommige zones risico's worden genomen teneinde de middelen in een andere zone te concentreren. Het uiteindelijke doel is de vijand uit zijn evenwicht te brengen daar waar hij het meest kwetsbaar is.

2) De samengebrachte middelen met de grootst mogelijke *intensiteit* inzetten. Het komt erop aan de geconcentreerde krachten op agressieve wijze aan te wenden. Hierbij is het van belang om over gedisciplineerde, getrainde en goed uitgeruste

⁵ De Vos noemt de voornaamste krachtinspanning 'hoofdkrachtinspanning'

troepen met vooral een stevig moreel te beschikken. De vuur- en stootkracht spelen daarenboven ook een belangrijke rol.

3) De *samenwerking* tussen de verschillende machten, wapens en diensten verzekeren, teneinde de karakteristieken van elk type eenheid optimaal te benutten. Hier schuilt echter het gevaar van particularisme, namelijk dat men een bepaalde opdracht aan een wapen of macht – vaak om politieke redenen – toekent, terwijl een andere ze beter zou kunnen uitvoeren.

4) De *eenheid van bevelvoering*. De operatie moet geleid worden door één man die wordt bijgestaan door een staf. Die staf zal hypothesen uitwerken en voorstellen formuleren, doch de uiteindelijke beslissing ligt bij één man. De staf werkt daarna met de nodige intellectuele discipline de orders uit. “De ideale tegenstander is generaal coalitie,” is een boutade van Napoleon die veel waarheid bevat.

5) Zorgvuldig het *ogenblik* van de strijd, net als de *plaats* waar de voornaamste krachtsinspanning gelegd wordt, uitkiezen. Hierbij zal men ernaar streven om zijn voornaamste krachtsinspanning daar te leggen waar de tegenstander ze niet verwacht. Men zoekt de zwakke plaats in het dispositief. Ook de factoren terrein, weersomstandigheden en bevolking kunnen een invloed uitoefenen op de keuze van de plaats en het ogenblik.

6) Handelen bij *verrassing*. Deze regel is zo belangrijk dat vele militaire auteurs er een afzonderlijk principe van maken. De verrassing kan van strategische, tactische of technische aard zijn.

7) De *snelheid* en de *continuïteit* van uitvoering. In geen enkel geval mag men zich het initiatief laten ontnemen. Integendeel, men moet het initiële succes blijven uitbuiten. Hierbij kan het zeker van belang zijn de krachten in de diepte op te stellen.

Tabel 1.1. 'Principes en regels van de krijgskunst'

Principes	Regels
- De evenredigheid tussen doel en middelen	- Opsporen van informatie
- Vrijheid van handelen	- Vereniging van krachten - onschendbaarheid van de communicatielijnen - veiligheid - verbergen van de bedoelingen voor de vijand
- Maximum rendement van de middelen of economie der krachten	- Maximum aan middelen - Maximum aan intensiteit - Samenwerking - Eenheid van het commando - Keuze van het ogenblik en de plaats - De verrassing - De snelheid en de continuïteit

(Bron: L. DE VOS, *op. cit.*, 2000, p. 13)

4 'Guerrilla'⁶

4.1 Terminologie

Het woord 'guerrilla' betekent letterlijk 'kleine oorlog'. Het is afgeleid van de activiteiten tijdens de Spaanse strijd tegen de Franse bezetters gedurende de Iberische Oorlog tussen 1808 en 1814. Hoewel guerrillaoorlogvoering zo oud is als de menselijke geschiedenis, vinden we de eerste gedocumenteerde referentie aan wat als guerrilla kan beschouwd worden in de 'Anastas', een perkament van de Hittieten dat dateert uit de vijfde eeuw voor Christus.

4.2 Guerrilla door de eeuwen heen in theorie en praktijk

In de campagnes die in de loop van de geschiedenis gevoerd werden, bemerken we gemeenschappelijke kenmerken die als constanten beschouwd kunnen worden. Guerrillatroepen opereren onvermijdelijk op moeilijk terrein zoals bergen, woestijnen en wouden of bossen. Binnen deze omgeving beschikken de guerrillastrijders over

⁶ I.F.W. BECKETT, *Encyclopedia of Guerrilla Warfare*; Santa Barbara, ABC-CLIO, 1999, pp. ix – xviii

de nodige kennis van het gebied. Hun opponenten beschikken daar meestal niet over. Vaak kan de guerrilla rekenen op een zekere sympathie bij de lokale bevolking. De guerrillatroepen zijn meestal ook mobieler dan hun tegenstanders. Ze ondernemen hit-and-run raids die hen in de mogelijkheid stellen de vijand te verzwakken of hen zelfs te verdrijven.

De guerrillastrijd wordt in het algemeen begrepen als de natuurlijke militaire bron van de autochtone bevolking tegenover de bezetter of onderdrukker daar waar het conventionele leger was verslagen of nooit had bestaan. Het is een duidelijke strategie van de zwakke die oog in oog komt te staan met een sterkere militaire macht.

In de loop van de achttiende eeuw begonnen militaire theoretici steeds meer te aanvaarden dat zelfs conventionele legers baat konden hebben bij het aannemen van guerrillatactieken in bepaalde omstandigheden, en dat het aantal ongeregelde troepen die conventionele operaties ondersteunden, moest opgetrokken worden. In verscheidene Europese legers verschenen aldus ongeregelde troepen die opereerden in de flanken en de achterhoede van het vijandige leger. Deze ongeregelde troepen die samenwerkten met de geregelde kregen dikwijls de naam 'partizanen'. Deze associatie van de partizaan als geregelde soldaat die gedetacheerd wordt in een ongeregelde positie van het hoofdleger bleef het klassieke beeld tot in de twintigste eeuw.

De eerste moderne teksten over ongeregelde oorlogvoering verschenen in de late achttiende eeuw als direct uitvloeisel van de Noord-Amerikaanse ervaringen van twee Hessische officieren, Johann von Ewald en Andreas Emmerich, die dienden in het Britse leger⁷. Zij werden opgevolgd door andere theoretici die hun lessen getrokken hadden uit de Franse Revolutie (1789) en de Napoleontische Oorlogen (1792-1815).

De Fransen bemerkten binnen hun grenzen een verschijnsel dat als 'volksoorlog' kon bestempeld worden. De notie van een volksoorlog was verwerpelijk voor regimes die de macht herstelden na de Franse nederlaag van 1815. Militaire theoretici in de negentiende eeuw verkozen om enkel de voortzetting van de meer traditionele partizanenoorlog te beschouwen. Zelfs theoretici uit de politiek linkse hoek als Marx en Engels verleenden enige aandacht aan de urbane opstand. Ook zij

⁷Beiden vochten in dienst van het Britse leger tijdens de Amerikaanse onafhankelijkheids-oorlog (1775-1813). Zie: I.F.W. BECKETT, *op. cit.*, 1999, p. 65, 67

waren ervan overtuigd dat er weinig ruimte was voor een volksoorlog binnen het geïndustrialiseerde Europa. Zij voelden dat elke revolutie eerder zou afhangen van de moraal dan van het militaire ineensstorten van de kapitalistische autoriteit op een gegeven moment. Het gros van de militaire denkers was weinig vertrouwd met de non-conventionele oorlogspatronen, dit in tegenstelling tot de realiteit waarin de meeste Europese legers in toenemende mate opeenvolgende campagnes uitvochten tegen een mengelmoes van ongeregelde tegenstanders. Deze campagnes kunnen binnen het kader van de gestadig expanderende Europese koloniale rijken in Afrika en Azië geplaatst worden.

Vóór de twintigste eeuw legden slechts een handvol militaire denkers een directe link tussen guerrillaoorlogvoering en politieke verandering. Toch waren er enkele groepen en een handvol individu's die guerrillatactieken in toenemende mate begonnen aan te wenden om openlijk politieke doeleinden te bereiken.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog vloeiden de militaire en politieke activiteiten verder ineen. Denken we maar aan de Europese verzetsbewegingen die de Duitsers bevochten of de Zuid-Oost-Aziatische bewegingen die zich tegen Japan verzetten.

Een invloedrijke persoon waar we moeilijk omheen kunnen, is Mao Tse Tung. Zijn theorieën over rurale revolutionaire guerrillastrijd⁸ werden aangewend tegen de Kuomintang gedurende de Chinese Burgeroorlog (1926-1949) en ook tegen de Japanners die zich in het conflict hadden gemengd in een vlaag van hebzucht om China te veroveren.

De fusie van de traditionele guerrilla hit-and-run gevechtstechnieken met politieke objectieven (met daarbij de politieke, socio-economische en psychologische kanten en niet in de geringste mate de politieke mobilisatie van de bevolking) om militaire tactieken aan te vullen, duidde op het verschijnen van een nieuwe stijl van guerrillastrijd: revolutionaire guerrillaoorlogvoering. Vaak wordt er ook naar verwezen als 'oproer'. Mao's succes in China leidde ertoe dat anderen wedijverden met zijn methoden. Dit gebeurde niet enkel in Zuid-Oost-Azië maar ook in Afrika en Latijns-Amerika

Het moet ook benadrukt worden dat de revolutionaire guerrillastrijd niet noodzakelijk voorbestemd is te slagen, hoewel de combinatie van guerrilla-acties,

⁸ M. TSE TUNG, *Mao Tse-tung on Guerrilla Warfare*, New York, Frederick A. Praeger, 1965⁶

propaganda, omverwerping en politieke mobilisatie impliciet in dergelijke strijd dermate succesvol is gebleken dat het de meest voorkomende vorm van conflict is gebleken na 1945. In 1983 bijvoorbeeld vermeldde een catalogoog van guerrilla- en terroristische organisaties een verbazingwekkend totaal van 569 groepen die ontstaan waren na het einde van de Tweede Wereldoorlog. Hieruit blijkt duidelijk dat guerrilla een uiterst adequaat middel is om macht en invloed te verwerven in een staat, evenals om de aandacht van de nationale of internationale gemeenschap te vestigen op een welbepaalde casus. Het is zowat een cliché geworden dat de huidige guerrilla de regeringsleider van morgen is, hoewel wat de ene een vrijheidsstrijder noemt, soms door een ander als terrorist wordt beschouwd...

De verschillen in motivatie bij guerrillagroeperingen die ontstaan zijn sinds 1945 zijn enorm. Sommige hadden een ideologische motivatie zoals de communistische Vietcong (VC) in Zuid-Vietnam tussen 1960 en 1965. Andere waren antikoloniale nationalistes zoals het Front de Libération Nationale (FLN) in Algerije tussen 1956 en 1962. Anderen combineerden communistische ideologie met nationalisme en 'tribale belangen' zoals het geval was bij de drie rivaliserende groepen die de Portugezen in Angola bevochten tussen 1961 en 1974: Frente Nacional de Libertação de Angola (FNLA), Movimento Popular de Libertação de Angola (MPLA) en União Nacional para a Independência Total de Angola (UNITA).

Al deze groepen vallen duidelijk binnen de klassieke traditie van rurale guerrilla die gebruik maakt van moeilijk terrein om te overleven in de aanblik van sterkere militaire krachten. In de late jaren 1960 verschoof de focus van rurale naar urbane guerrilla en dit tegen de achtergrond van de veranderde natuur van de wereld zelf. Midden de jaren '60 waren verscheidene delen binnen de Derde Wereld inderdaad in sneltempo verstedelijkt en geïndustrialiseerd. Nieuwe theoretici zoals de Braziliaan Carlos Marighela⁹ verkondigden hoe de media gemanipuleerd konden worden in het voordeel van de urbane guerrilla door gebruik te maken van 'gewapende propaganda'. In elk geval deed stedelijke guerrillaoorlogvoering de definitie van guerrilla vervagen door zijn gelijkenis met terrorisme.

Terreur is een tactiek die uiteraard altijd werd aangewend door guerrilla's om de tegenstander te intimideren en actieve steun (of tenminste toestemming) van de burgerbevolking te verkrijgen. Hoe dan ook, terrorisme verrees in zijn vorm als een

⁹ Marighela werd beschouwd als de belangrijkste theoreticus uit de jaren '60 betreffende urbane guerrillaoorlogvoering. Zie: I.F.W. BECKETT, *op. cit.*, 1999, p. 150

gescheiden fenomeen naast de stadsguerrilla in de late jaren 1960 en de vroege jaren 1970. Net als guerrillatroepen kunnen de terroristen verschillende motivaties hebben. Daar waar de meeste guerrillagroeperingen politieke macht nastreven, is dit bij de meeste terroristische organisaties niet het geval. Hun vooraf gepland geweld wordt zonder beperkingen voortgezet om het nationale en internationale publiek te beïnvloeden en dit vaak enkel ten voordele van hun eigen belangen.

Ondanks het falen van de urbane guerrilla gedurende de jaren '60 en '70 en het feit dat de meeste democratische regeringen antwoorden vonden die afdoend waren voor het gros van de bevolking, bloeiden de guerrilla- en terroristengroeperingen verder. Ze werden zelfs steeds gesofisticeerder. De huidige guerrilla combineert rurale en urbane acties maar projecteert ook zijn motieven op het internationale toneel. In het midden van de jaren '50 waren Vietnamese theoretici zoals Vo Nguyen Giap en Truong Chinh¹⁰ reeds de Maoïstische principes aan het aanpassen aan een moderne wereld die steeds kleiner leek te worden door de vooruitgang in de technologie en de communicatie. Deze vooruitgang bleek een trend die zich voortzette. Mogelijk maakt zowel de voortdurende vooruitgang in de elektronica als de ontwikkelingen van chemische en biologische agentia de guerrilla en terroristen in de toekomst nóg gevaarlijker.

Regeringen schilderen guerrilla en terroristen gewoonlijk af als criminelen. Deze groepen hebben altijd geneigd naar criminele activiteiten. Zo beroven stadsguerrilla af en toe banken om aan de nodige fondsen te geraken en de meeste tijdelijke groeperingen zijn bedreven in afpersing en het witwassen van geld. Er is inderdaad een groeiende band merkbaar tussen guerrilla- en terroristengroeperingen enerzijds en anderzijds de georganiseerde misdaad.

Naar men verwachtte, zou het einde van de Koude Oorlog en de daarbijkomende desintegratie van het communistische systeem in de Sovjetunie tussen 1989 en 1991 leiden tot een afname van conflicten binnen de moderne wereld. Zonder twijfel verminderde dit de kansen op een conflict op wereldschaal en nam het de uitwendige stimulus weg voor veel zogenaamde 'proxy'-conflicten¹¹ die werden gevoerd door de grootmachten in de derdewereldlanden. De Golfoorlog in 1991 deed vermoeden dat in deze 'nieuwe wereldorde' de internationale

¹⁰ Truong Chinh publiceerde zijn eerste werk in 1945 onder de titel *Primer for Revolt: The August Revolution*. Ook zijn tweede werk *Resistance will win* uit 1947 had de Vietminh als doelpubliek. Zie: I.F.W. BECKETT, *op. cit.*, 1999, p. 239

¹¹ Dit zijn conflicten waarbij de grootmacht zogezegd een 'volmacht' geeft om ze uit te vechten.

gemeenschap onmiddellijk gezamenlijke stappen zou ondernemen om de vrede te herstellen wanneer die met de voeten werd getreden. De realiteit toont echter aan dat conflicten niet verdwenen zijn. Tussen 1990 en 1996 waren er niet minder dan 98 conflicten met een dodental van 5,5 miljoen. Slechts zeven van deze conflicten werden uitgevochten tussen erkende staten. Interne conflicten en uitdagingen aan het adres van staten door subnationale groepen zijn dus niet verdwenen. Guerrillaoorlogvoering blijft een machtig wapen waartegen de strijdkrachten zich moeten voorbereiden.

Traditioneel hebben soldaten echter altijd geloofd dat ze voornamelijk bestaan om grootschalige conventionele oorlogen uit te vechten. Wanneer men deze veronderstelling vergelijkt met de praktische oorlogservaring blijkt dat dit zelfs in het verleden zo niet was.

In grote mate heeft institutioneel conservatisme het militaire denken in de richting van guerrillaoorlogvoering gestuurd. Resultaten kunnen niet snel verworven worden in het soort langdurige 'low-level' conflicten die het kenmerk zijn geworden van guerrillaoorlogen. Succes kan zelden worden gemeten in conventionele militaire termen zoals het aantal gewonnen beslissende veldslagen. Militaire carrières worden niet bevorderd ook al werd het succes aangetoond. Een Amerikaanse generaal noemde de guerrillaoorlogen 'oncomfortabele oorlogen' omdat ze de soldaten confronteren met een politieke en sociale druk die veel hoger is dan in een conventionele conflictvorm. Bijgevolg is de afkeer van soldaten voor guerrillaoorlogen een constante gebleven gedurende eeuwen.

Wanneer de Zwitserse militaire theoreticus, baron Henri de Jomini, reflecteerde over de guerrillaoorlog in Spanje tussen 1808 en 1814, schreef hij dat hij absoluut de voorkeur gaf aan wat hij de conventionele 'gentlemanoorlog' van de 18e eeuw noemde in tegenstelling tot 'het wrede tijdperk waarin priesters, vrouwen en kinderen de moord op geïsoleerde soldaten binnen Spanje beraamden'. De moeilijkheden om opstandelingen van de rest van de bevolking te scheiden zijn bijzonder groot en de spanningen die deze oorlogsvorm met zich meebrengt, kunnen morele problemen veroorzaken zoals in de US Army¹² tijdens de Vietnamoorlog. In sommige gevallen leidt het zelfs tot politisering van de strijdkrachten.

¹² Dit zijn de landstrijdkrachten van de V.S.

Het moderne soort contraguerrillaoorlogvoering en de moderne theorieën rond het bestrijden van opstanden zijn grotendeels een product uit de late negentiende eeuw en zijn gestoeld op de ervaring die werd opgedaan door de Europese koloniale machten.

Het moet evenwel gezegd worden dat deze teksten voornamelijk handelden over koloniale politiek. Militaire auteurs faalden de groeiende politisering van de conflicten waar te nemen, hoewel de guerrillaoorlog tijdens het interbellum stilaan veranderingen begon te vertonen. Soldaten benadrukten maar al te vaak enkel het militaire antwoord op guerrillaoorlogvoering. Moderne technologie als het vliegwezen en gifgassen werd dus heel snel aangewend om weerwerk te bieden aan de guerrilla. De Tweede Wereldoorlog deed de 'echte oorlog' weer in het middelpunt van de belangstelling staan. In feite stelden vele strijdkrachten vast dat ze eigenlijk ongeregelde oorlogvoering aanmoedigden in door Duitsland bezet Europa en door Japan bezet Zuid-Oost-Azië. Ze beschouwden dit echter als een traditionele partizanenstrijd en er was duidelijk een wederopstanding van die traditie bij het Sovjetleger aan het Oostelijk front. Er was dus een zekere traagheid in het aanpassen aan de nieuwe uitdagingen die gesteld werden door politiek geïnspireerde oproer. Men zag vaak communistische invloeden in dergelijke opstanden. Doch, de meeste legers hadden een herkenbare doctrine of op zijn minst een aantal vastgelegde principes die zonder veel moeite konden aangepast worden aan veranderende omstandigheden.

Legers zijn er meestal in geslaagd op te tornen tegen modern verzet door verzetsbestrijdingstheorieën te ontwikkelen die de noodzaak erkend hebben eerder politiek dan militair op te treden. Vier van Sir Robert Thompsons¹³ vijf principes over verzetsbestrijding zijn van politieke aard:

1. Regeringen moeten een duidelijk politiek doel hebben.
2. Er moet binnen de grenzen van de wet gewerkt worden.
3. Een globaal plan moet opgesteld worden waarin de politieke, socio-economische en militaire respons gecoördineerd zijn.
4. Er moet prioriteit gegeven worden aan de eliminatie van politieke subversie en basisposities moeten veilig gesteld worden alvorens militaire campagnes gestart kunnen worden.

¹³ Thompson was één van de toonaangevende Britse COIN-theoretici na de Tweede Wereldoorlog. De vijf principes komen uit het werk *Defeating Communist Insurgency*. Zie: I.F.W. BECKETT, *op. cit.*, 1999, p. 235, 276

Naast het herkennen van de politieke aard van een oproer is er echter een andere basisvereiste voor eender welke contrastrategie, namelijk de coördinatie van de militaire en civiele respons. Een derde vereiste is de coördinatie verzekeren bij het inwinnen van informatie en een vierde vereiste bestaat erin de opstandelingen te scheiden van hun achterban door ofwel fysieke middelen ofwel de harten van de bevolking te winnen door een regeringcampagne. Een vijfde vereiste voor een succesvolle verzetsbestrijding is het gepast gebruik van militaire macht tegen de opstandelingen die gescheiden zijn van de bevolking. Tenslotte is het nodig op langere termijn politieke en socio-economische hervormingen door te voeren om de grieven aan te pakken die aan de basis liggen van de steun aan de opstandelingen. Zo kan men zich indekken tegen een gelijkaardige nieuwe opstand.

In feite moeten liberale democratieën het smalle pad bewandelen tussen het toepassen van de juiste veiligheidsmaatregelen en een mogelijke inbreuk op de democratische rechten van de burgers. Zoals hierboven reeds gesuggereerd werd, zijn stedelijke guerrillaoorlogvoering en zelfs terrorisme geen dodelijk gevaar gebleken voor een gezonde gemeenschap aangezien onrechtvaardige geweldplegingen door stedelijke guerrilla of terroristen de gewone burger eerder de kant doen kiezen van de autoriteiten. Het is moeilijk voor democratische gemeenschappen de dreiging helemaal uit te schakelen, maar het geweld kan beperkt worden tot wat beschouwd kan worden als een 'aanvaardbaar niveau'. Dit was het geval met de koloniale guerrilla tijdens de Amerikaanse Onafhankelijkheidsoorlog (1775-1783), de Spaanse guerrilla tijdens de Iberische Oorlog, de Vietminh tegen de Fransen in Indochina (1946-1954) en de Vietcong tegen de Verenigde Staten in Zuid-Vietnam. Zoals Mao Tse Tung maar al te goed beseftte, volstaat guerrilla-actie op zich niet en op een bepaald moment moesten de guerrilla wel omgevormd worden tot een conventioneel leger dat capabel was om andere conventionele legers op het slagveld het hoofd te bieden.

Het aanhoudende belang van opstanden heeft hedendaagse strijdkrachten ertoe gedwongen deze opstanden ernstiger te nemen. Nochtans is er nog steeds de neiging om opstanden te plaatsen in het breder spectrum van niet-conventionele opdrachten die binnen het takenpakket van de strijdkrachten vallen. In de jaren '80 werd de term LIC (Low-Intensity Conflict) vaak gebruikt om een reeks activiteiten te benoemen die verzetsbestrijding en contraterrorisme omvatten, maar eveneens vredesondersteunende operaties en zelfs humanitaire operaties door strijdkrachten. Uiteraard heerste er toen veel verwarring over die terminologie. In het Britse en Amerikaanse leger worden deze niet-conventionele taken nu omschreven als OOTW

(operations other than war). Hoewel dit een meer verfijnde analyse is, is deze niet noodzakelijk nuttiger om de meerderheid van de soldaten te overtuigen dat opstanden een grotere professionele uitdaging zijn dan de voorbereiding op een conventionele oorlog.

DEEL II

Vo Nguyen Giap

We cannot win the battle for freedom by *adopting* General Giap's methods, which include everything from brazen lies to cowardly assassinations. But we cannot win in the short run if we do not understand his methods. We cannot win in the long run if we do not understand the world in which he fights. Behind him lie many years of success. We must know why.

-Roger Hilsman-

1 Inleiding

Het citaat van Roger Hilsman dat u op de voorgaande bladzijde vond, is een perfecte samenvatting van het doel van dit deel. Een persoon en zijn handelingen zijn steeds geconditioneerd. Zonder in een filosofische discussie te vervallen over de mate waarin iemand geconditioneerd wordt of is, kunnen we met zekerheid stellen dat (bepaalde) gebeurtenissen, personen... een invloed hebben op de denk- en handelswijze van een individu.

Wanneer we de krijgstheorie van Vo Nguyen Giap willen bestuderen, is het niet overbodig een korte schets te maken wie de persoon in kwestie is en tegen welke achtergrond zijn theorie tot stand kwam.

Het grote voordeel om de theorie van Generaal Giap te gebruiken als vergelijkingsinstrument ligt in het feit dat, zoals ook vermeld in de inleiding van deze verhandeling, Giap zelf zijn theorie heeft te boek gesteld.

De voornaamste werken waarop dit hoofdstuk gebaseerd is, zijn Giaps *'People's War, People's Army'* (1967³) en *'Guerre de Libération: Politique – Stratégie – Tactique'* (1970). Verder werden nog een aantal werken geraadpleegd die onder andere Giaps persoon plaatsen binnen de geschiedenis. Hierbij vermelden we Lourthies *'Les idées de Giap sur la guerre classique et révolutionnaire'* (1971), O'Neills *'General Giap, Politician and Strategist'* (1969), Stetlers *'The Military Art of People's War, Selected Writings of General Vo Nguyen Giap'* (1970) en Tanhams *'Communist Revolutionary Warfare, From the Vietminh to the Viet Cong'* (1968²).

2 Giap en zijn voorgangers¹⁴

Een persoon die als een van de eersten opteerde voor een revolutionaire oorlog naast een conventionele of klassieke oorlog, was Mao Tse Tung. Deze Chinese leider stelde het eigen volk voortaan als objectief.¹⁵ Hij baseerde zich onder meer op Sun Tzu en von Clausewitz, maar ook op zijn eigen ervaring en kwam tot het besluit dat men in een revolutionaire oorlog de nodige tijd diende te krijgen om de politieke wil tot weerstand van het volk te mobiliseren. Ook al moest men af en toe terrein prijsgeven aan de vijand, de mobilisatie ging voor.

¹⁴ L. DE VOS, *Inleiding tot de moderne krijgsgeschiedenis*, Brussel, Koninklijke Militaire School, 2000, p. 32

¹⁵ M. TSE TUNG, *Mao Tse-tung on guerrilla warfare*, New York, Frederick A. Praeger, 1965⁶

Tijd, ruimte en wil, drie niet-meetbare variabelen, waren volgens Mao veel belangrijker dan meetbare elementen zoals wapens, logistiek en aantal manschappen. Eenmaal de wil tot weerstand en tot overwinnen bij het volk gemobiliseerd was en bestendig kon worden, zou het volk uiteindelijk winnen.

Wat in het voordeel van een revolutionair leger werkte, was de factor 'tijd'. Een conventioneel leger is immers omvangrijk en duur. Dit betekent dat een lange oorlog nauwelijks financieel draaglijk is. De revolutionaire oorlog was volgens Mao een langdurige oorlog waarin hij drie fases onderscheidde.

De eerste fase was het strategisch defensief, waarin men door stoutmoedige raids tegen de vijand de steun en het vertrouwen van het volk trachtte te winnen. In een tweede fase ging men door het voeren van een guerrillaoorlog en het omsingelen van de steden vanuit het platteland, over tot het veroveren of bevrijden van bepaalde regio's op de vijand. In deze regio's werd het volksleger georganiseerd met het oog op de derde fase: het algemeen bevrijdingsoffensief.

Op deze ideeën van Mao werd in hoge mate voortgebouwd door Vo Nguyen Giap. Vooral de tweede en de derde fase van Mao, namelijk de guerrilla en het algemeen bevrijdingsoffensief, werden door Giap schitterend in de praktijk gebracht.

Na de biografie wordt een uitvoerige beschrijving gegeven van Giaps strategie, tactiek en politiek die teruggaat op de 'Vietnamese bevrijdingsoorlog door het volk tegen de Franse imperialisten en de Amerikaanse interventieën' (sic Giap) gedurende de periode 1945-1954.

3 Bewogen jaren: het leven van Generaal Giap

Het is bijna onmogelijk om het Vietnamese Communisme los te koppelen van Vo Nguyen Giap. Hoewel Ho Chi Minh voor het publieke imago zorgde en een groot stuk van de ideologische omkadering inkleurde, was het Giap die het militaire apparaat geducht maakte en faam bezorgde binnen Zuid-Oost-Azië en daarbuiten.

Giap werd geboren in 1912 in het dorpje An-Xa dat gelegen was in de Quang-Binhprovincie. Deze provincie was één van de armste gebieden in Centraal-Vietnam, gelegen ten noorden van de 17de breedtegraad. Deze parallel zou Vietnam verdelen na de wapenstilstand in 1954 zoals overeengekomen in Genève¹⁶. De

¹⁶ W.C. McWILLIAMS, H. PIOTROWSKI, *The World since 1945, A history of International Relations*, Boulder: Lynne Rienner Publishers, London: Adamantine Press Limited, 1993³; p. 117

vader van Giap was een geletterde. In het prekoloniale Vietnam genoten dergelijke personen – hoe arm ze ook waren, zoals Giaps vader – het aanzien van de gemeenschap. Zoals vele geletterden van zijn generatie had hij tussen 1885 en 1888 deelgenomen aan de laatste grote anti-Franse opstand onder keizer Ham-Nghi. De Fransen zouden hem later deporteren naar Algerije. Zijn vader was tevens lid van één van de vele revolutionaire nationalistische groeperingen die de strijd voor de nationale bevrijding verderzette.

Op twaalfjarige leeftijd werd Giap naar het Lycée National in Hué gestuurd. Deze school werd een aantal jaar voordien opgericht door de vader van president Ngo Dinh Diem van Zuid-Vietnam. De school wou in een traditionele (Vietnamese) én een moderne (Westerse) vorming voorzien, wat haaks stond op het Franse onderwijs dat verschaft werd. In Hué kwam Giap voor de eerste maal in de aandacht van de Franse politie door zijn brandende pleidooien voor de revolutionaire ideeën van Phan Boi Chau. Deze laatste is een Vietnamese nationalist die, net zoals Sun Yat-Sen in China, als held beschouwd werd door zowel de nationalisten als de communisten in Vietnam.

In 1926 voegde Giap zich als student bij de Tan Viet Cach Menh Dang. De vertaling van de naam – Revolutionaire Partij voor een Groot Vietnam – beschrijft de doelstelling van deze ondergrondse organisatie nog het duidelijkst. Het jaar 1930 zou in de annalen opgenomen worden als de Grote Depressie. Het werd gekenmerkt door bodemkoersen voor rijst en rubber en bracht bijna de hongerdood voor de reeds arme boeren in Giaps thuisland. Datzelfde jaar kreeg Giap ook een voorsmaakje van het leven in de gevangenis. Nadat een mars van 6.000 boeren naar de hoofdstad van de provincie Nghé-An gestopt werd door de geweren van Fransgezinde militairen, stond Giap aan het hoofd van studentendemonstraties in Hué. Hij werd

onmiddellijk gearresteerd door de koloniale overheden. Ironisch genoeg zouden de troepen van Generaal Giap in november 1956 een boerenrevolte in Nghé-An neerslaan toen boeren van deze regio weigerden om nog langer de harde landhervormingsmaatregelen van het Hanoiregime te ondergaan.

Giap werd tot drie jaar cel veroordeeld maar werd reeds na een paar maanden op vrije voeten gesteld wegens goed gedrag. Het leek erop dat deze korte periode de basis zou vormen voor Giaps strijd voor het goede. Met een vastberaden opmerkzaamheid en energie die zo kenmerkend voor hem zouden worden, stortte hij zich in het academisch werk. Toen hij slaagde in de pittige examens om het Franse *baccalauréat* te behalen, verhuisde Giap naar Hanoi. In die tijd was Hanoi de hoofdzetel van de enige echte Frans-Indochinese universiteit. Hij vatte er rechtenstudies aan. Toen hij aan de universiteit studeerde, vond hij logement bij de Vietnamese professor Dang Thai Mai, met wiens dochter hij zou huwen in 1938.

De opkomst van het *Front Populaire* in de Franse regering in 1936 zorgde ook voor noemenswaardige veranderingen in Vietnam: in beperkte mate werd politieke activiteit toegestaan, nationalistische kranten mochten verschijnen en de verbijsterde burgerij van Saigon ontdekte op een dag dat haar stadsbestuur twee verkozen leden bevatte die een Trotskistisch label droegen... Kaderleden zoals Pham Van Dong en Tran Van Giau werden vrijgelaten uit de gevangenis. In januari 1937 zond de Franse Communistische Partij een speciale gezant naar Vietnam om de Indochinese Communistische Partij (ICP) die tot dan toe in een embryonale fase verkeerde, te helpen organiseren. In maart 1937 lanceerde een 'Indochinees Democratisch Front' – dat eigenlijk volledig onder controle was van de Communisten – een offensief voor de controle over de Vietnamese nationalistische beweging. Waarschijnlijk behoorde Giap in deze periode tot de ICP, aangezien een foto hem afbeeldt terwijl hij aan het werk is voor de Noord-Vietnamese kranten *Tin-Tuc* 'Het Nieuws' en *Nhan-Dan* 'Het Volk', de officiële krant van ICP. Terwijl hij werkte voor laatstgenoemde krant, ontmoette Giap een ascetisch ogende jongeling die ondanks zijn jeugdigheid en aristocratische wortels, een achtergrond had van revolutionair activisme in Canton en ook lange tijd was opgesloten op het Franse gevangeneiland Poulo Condore. Giap en deze jongeling, Pham Van Dong, sloten een hechte vriendschap en in 1955 zou Dong premier worden van Noord-Vietnam.

In 1937 behaalde Giap zijn diploma *Bachelor in Laws* in Hanoi. Opvallend was dat zijn lagere punten voor publiekrecht gecompenseerd werden door zijn uitzonderlijk hoge score voor politieke economie. Giap besloot verder te studeren met het oog op het behalen van een doctoraat. Toen de voorzieningen die hij van zijn arme thuisfront ontving, begonnen op te drogen, ging hij op zoek naar een job om in

zijn levensonderhoud te voorzien. Hij werd aangesteld als geschiedenisleraar in de *Thang Long High School* in Hanoi. Als overtuigde Marxist in aanvulling van zijn Vietnamees nationalisme, mondde Giaps lessen vaak uit in heftige politieke redevoeringen. Toch mochten de studenten en zijn overste, Ton That Binh, hem wel. Zowel Ton That Binh als diens schoonvader, Pham Quynh, die een vooraanstaande Vietnamese geleerde en nationalist was, zouden geëxecuteerd worden door de Communistische politie gedurende Giaps ambstermijn als Minister van Binnenlandse zaken in 1945 – 1946.

Toen hij in 1938 zijn doctoraat behaalde, huwde hij de dochter van zijn hospes. Vrienden beweerden dat Giap nooit gelukkiger was, noch tevoren noch daarna, dan gedurende de twee jaar voor het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog. Hij verloor evenwel nooit uit het oog dat hij een militante Communist was. Zijn vrouw nam dra zijn ideeën over en werd op haar manier een vurige organisator. Toen Nazi-Duitsland, nadat het de beruchte overeenkomst gesloten had met de Sovjetunie, Polen binnenviel in september 1939, banden de Franse autoriteiten de Communistische Partij zowel in eigen land als in de overzeese gebieden en boden hoge beloningen voor de arrestaties van de kopstukken van de CP. Giap en zijn vrouw vertrokken uit Hanoi en keerden terug naar Centraal-Vietnam. Het was daar, in Vinh, de belangrijkste stad in de Nghé-Anprovincie, dat de Franse autoriteiten Giaps vrouw, Nguyen Thi Minh Giang, arresteerden. Zowel zij als haar zus werden voor een Franse militaire rechtbank schuldig bevonden voor samenzwering tegen de Franse veiligheid. Mevrouw Giap werd veroordeeld tot dwangarbeid. Sommige bronnen spreken van een levenslange straf, andere van een vijftienjarige straf¹⁷. Vast staat dat zijn vrouw – en volgens Stetler ook hun kindje – zou overlijden in 1943 tijdens haar gevangenschap. Haar zus, Minh Khai, werd ter dood veroordeeld en kwam aan haar einde onder de guillotine. Giap zelf vluchtte in mei 1940 naar het naburige Zuid-China dat, hoewel het theoretisch gecontroleerd werd door Chinese nationalist, in feite een no man's land was dat een schuilplaats bood aan een allegaartje van revolutionairen en krijgsheren.

Het is niet zeker of Giap gedurende één tot anderhalf jaar in het Rode Chinese bolwerk in Yen-an verbleef dan wel of hij zijn militaire tactieken enkel leerde uit het lezen van geschiedenisboeken waarvoor hij een voorliefde had. Het blijft een feit dat toen hij in mei 1941 verscheen op de achtste bijeenkomst van het Centraal

¹⁷ R. STETLER, *The Military Art of People's War, Selected Writings of General Vo Nguyen Giap*, New York & London, Monthly Review Press, 1970, p. 15 en B. FALL in V.N. GIAP, *People's War People's Army*, Washington, London, Frederick A. Praeger Publishers, 1967³; p. xxxiii

Comité van het ICP in Ching-hsi, in de Kwangsi provincie, hij reeds een reputatie had als één van de beste organisatoren van de Vietnamese Communistische beweging. Het was ook tijdens deze bijeenkomst – die toevallig ook zou leiden tot het oprichten van de Vietminhbeweging – dat Giap voor de eerste keer – volgens Hilsman; Stetler en Lourthie vermelden reeds eerdere ontmoetingen – Ho Chi Minh ontmoette, de oude Communistische revolutionair die geen voet meer op Vietnamese bodem had gezet gedurende dertig jaar. Ho had onmiddellijk een voorliefde voor deze jonge stokebrand en vertrouwde hem de moeilijkst denkbare missie toe: de organisatie van de Communistische militaire krachten binnen Vietnam.

Met een ijzig realisme besloot Giap dat er slechts een minimale kans bestond op een succesvolle opstand in de laaglanden¹⁸. Op dat moment besloot hij een alliantie aan te gaan met de etnische minderheden die de Vietnamese hooglanden bewoonden. De hoofdman van de Thostammen, Chu Van Tan, die veeleer een lange lijst van piraterijen dan van nationalistische daden achter zijn naam had staan, voegde zich bij Giaps troepen in hun strijd tegen de Fransen. Het besluit om de bergvolkeren uit te spelen tegen de volken uit het laagland zou één van de steunpilaren worden van Giaps theorie.

Na twee jaar waarin Giap zijn troepen trainde en de bergbewoners 'bekeerde', voelde hij dat de tijd rijp was om een actie te ondernemen. In oktober 1944 beval Ho Chi Minh Giap een 'Gewapende Propagandabrigade voor de Bevrijding van Vietnam' op te richten. In overeenstemming met de aanwijzingen van Ho Chi Minh baseerde de Brigade zijn krachten voornamelijk op politieke actie in plaats van militaire, aangezien het een instrument was voor politieke propaganda. Om militair effectief te zijn, mocht men de essentiële regel van de vereniging der krachten niet uit het oog verliezen.

Op 22 december was het eerste peloton van de Brigade, dat uit 34 man bestond, door Giap georganiseerd in de Ding-Cavallei dichtbij Cao-Bang aan de Chinese grens. Op kerstavond vielen Giap en zijn mannen twee kleine Franse grensposten van Phy Khat en Na Ngan aan en vermoordden het garnizoen. Tweeëntwintig december wordt nu beschouwd als de officiële geboortedag van het 'Vietnamese People's Army' (VPA). Met een weloverwogen wreedheid begon Giap met het liquideren van dorpschouwen en andere notabelen op beschuldiging van collaboratie met de Fransen. De Japanse overwinning op de Fransen op 9 maart

¹⁸ Sommige Fransen die later aan de onderhandelingstafel zaten met Giap, noemden hem 'De met sneeuw bedekte vulkaan' wegens zijn koele expressie die, op enkele uitzonderingen na, zijn brandend fanatisme verborg.

1945 maakte Giaps taak er enkel eenvoudiger op. Ondanks hun overwinning waren de Japanners niet sterk genoeg om meer dan de sleutelplaatsen en de communicatielijnen in het land te bezetten, waardoor alle rurale gebieden automatisch in handen vielen van de Vietminh. Op het ogenblik van V-J Day¹⁹ had Giaps guerrilla volledige controle over grote segmenten van het land. Als aanvulling bij de wapens die men had van de door de Fransen verlaten depots, verwierf Giap ook Japanse wapenreserves en – in mindere mate – Amerikaanse wapens die gearachuteerd werden. Giaps acties tegen de Japanners bleven omzichtig omdat de taak van zijn Brigade hoofdzakelijk politiek van aard was. Daarom zette hij zijn troepen enkel in wanneer hij zeker was van succes. De enige operatie die in de geschiedenis vermeld wordt waarbij de Japanners in een direct gevecht zijn geraakt met de Vietminh was een aanval door 500 Vietminh tegen een veertig man tellende Japanse gendarmeriepost in de bergen van Tam-Dao op 17 juli 1945. De Japanners verloren toen 8 man.

Op 15 augustus 1945 trokken Giap en zijn troepen, samen met Ho Chi Minh, Hanoi binnen en op 2 september werd de Democratische Republiek Vietnam (DRV) uitgeroepen. In de daaruit voortvloeiende coalitieregering ging de defensieportefeuille naar een seniele Vietnamese niet-Communist. In werkelijkheid behield Giap het commando over het VPA, de politie en de veiligheidsdiensten. In januari 1946, nadat de gemanipuleerde verkiezingsuitslag de Vietminh een absolute meerderheid in de regering bezorgde, slorpte een Nationaal Weerstandscomit  onder leiding van Giap grotendeels het Ministerie van Defensie op en kreeg Giap vrij spel voor het bewapenen en organiseren van de strijdkrachten in de DRV.

Giap kon pas zijn volle talent onthullen in de vier maanden die volgden op juni 1946 toen Ho Chi Minh met enkele andere leden van de regering in Frankrijk zat. Giap was dan *de facto* president ad interim van Vietnam en runde het Ministerie van Binnenlandse Zaken dat verantwoordelijk was voor de politie en de administratie van de staat. Al snel vernietigde hij de bolwerken van de nationalistische partijen in het achterland en executeerde hij honderden Vietnamese nationalist en zelfs oude wapenbroeders zoals de Trotskistische leider Ta-Thu-Thau die een persoonlijke vriend van Ho Chi Minh was. Op 11 juli 1946 lanceerde Giap een nationale schoonmaakoperatie waarbij de nationalistische leiders het moesten ontgelden en sloot Giap *Viet-Nam*, de laatste krant die in handen was van de oppositie. Toen de

¹⁹ V-J Day: afkorting van 'Victory over Japan Day'; dag van de overwinning op Japan (15 augustus 1945 voor Engeland; 2 september 1945 voor Amerika).

krant opnieuw verscheen op 18 juli, was ze volledig in lijn gebracht met de rest van de door de Communisten gecontroleerde pers.

Op militair vlak liet Giap zich evenmin onbetuigd. Er werden wapens binnengesmokkeld en nieuwe eenheden werden opgericht. Al gauw werd het duidelijk uit de verscheidene publieke toespraken die Giap hield, dat hij deze periode beschouwde als een tijdelijk vreedestijd met de Fransen die niks anders was dan een 'Brest Litovsk' of een tijdelijk staakt-het-vuren totdat de volgende bom barst. Hij organiseerde twee centra als verzetshaarden met munitiedepots en opslagplaatsen voor lichte wapens in de kelders rond Thai-Nguyen en Hoa-Binh. De meeste bronnen die beschikbaar zijn over Giap uit die tijd, duiden hem aan als de 'voornaamste advocaat van een militaire oplossing'. De toenemende aanvoer van Franse eenheden met pantsers en zware wapens moet Giap ervan overtuigd hebben dat het verkieslijker was de Fransen proberen terug te werpen richting zee dan te wachten totdat ze zich stevig verschanst hadden.

Na enkele kleine operaties en defensieve gevechten waarbij hij zijn eenheden louter een totale nederlaag wou besparen, slaagde Giap er uiteindelijk in om zijn krachten te groeperen in verschillende redoutes. De Fransen zouden er nooit in slagen hen daaruit te verdrijven. Na de aankomst van de Chinese communisten aan de Vietnamese grens in december 1949 werd de intensieve training van de geregelde Vietminhtroepen op gang gebracht op Chinese schietterreinen in Kwangsi. Al gauw maakten deze eenheden – zoals de oude Gewapende Propagandabrigade (die herdoopt werd tot Brigade 209) en de nieuwe Keurbrigade (later Divisie) 308 – hun opwachting. In een zeventiendaags offensief dat op 1 oktober 1950 begon, veegde Giap alle Franse stellingen aan de Chinese grens van de kaart. De Fransen telden om en bij de 7000 slachtoffers.

Doch Giap maakte een zware fout door te geloven dat zijn troepen klaar waren voor een geregelde slag met de geharde Franse troepen in de vlaktes van de Rode-Rivierdelta. In de lente van 1951 lanceerde hij drie offensieven tegen Maarschalk Jean de Lattre de Tassigny 's paratroepen, Marokkanen en vreemdelingenlegioenen waarbij hij verschillende van zijn nieuw gecreëerde vollere divisies betrok. Hij onderging een bloederige nederlaag nadat hij duizenden mannen verloor in 'human wave'-aanvallen.

Giap erkende koel zijn begane fouten. De voormalige geschiedenisprofessor begon zich te verdiepen in zijn werk en leidde tezelfdertijd zijn divisie en zijn bevelvoerders op. In een nieuw bloedbad rond de Vietminhredoute Hoa-Binh zond

Giap op systematische wijze eenheid na eenheid ten aanval²⁰. Deze eenheden telden duizenden slachtoffers, maar de overlevenden waren op slag in de strijd geharde soldaten. Giap had ook wat tijd om een eerste verslag te schrijven over zijn ervaringen en besluiten over wat hij beschouwde als het ‘populaire’ karakter van het soort oorlog dat zijn leger moest zien te winnen. Giap hield het essentiële politieke doel van zijn militaire operaties nauwgezet in de gaten.

Eind 1952 was de nieuwe kern van regulaire divisies – gescreend door semi-geregelde ‘Popular Troops’ en ondersteund door tienduizenden menselijke dragers en gedekt door 150 000 milities en deeltijdse guerrillastrijders – klaar voor de finale confrontatie met de Fransen.

Met het einde van de Indochinese oorlog rezen echter nieuwe problemen. Het leger van guerrillastrijders – dat zich met moeite een aura had aangemeten van geregelde troepen – moest tot een permanent leger worden omgevormd zonder dat het zijn behendigheid in jungleoorlogvoering verloor. Rond deze tijd kwam de politieke strijd nog opnieuw op de voorgrond. Ditmaal ging het tussen elementen pro-Moskou en pro-Peking. Giap wist beter dan wie ook in welke mate de Vietminh zijn overwinning te danken had aan de materiële steun en militaire training van de Chinese Communisten. Tevens was hij zich bewust van de enorme menselijke offers die zijn leger gebracht had om de overwinning te behalen. Wanneer men zou toegeven aan de Chinese dominantie, zou het uiteindelijke doel van hun bevrijdingsoorlog teniet worden gedaan.

Zoals men uit de voorgaande overwegingen kan afleiden, profileerde Giap zich als een pro-Russische kandidaat binnen de Vietnamese Communisten. Ho Chi Minh wou zich in de discussie wat op de vlakte houden, maar het is meer dan waarschijnlijk dat zijn eigen sympathieën aanleunden bij die van Giap.

Het is duidelijk dat Giap de rol van het VPA definieerde als het instrument van de Partij en van de revolutionaire staat voor de voltooiing van de revolutie...

4 De krijgstheorie van Generaal Giap

4.1 Inleiding

Giap gebruikte vaak de termen ‘revolutionaire oorlog’ en ‘guerre du peuple’ (volksoorlog). Hij stelde de ‘juiste’, volkse, revolutionaire legers en oorlogen tegenover de ‘foute’, antivolkse, contrarevolutionairen.

²⁰ De Fransen werden op dezelfde manier in de val gelokt als in Dien Bien Phu (1954)

Giap stelde dat de revolutionaire oorlog in Vietnam een nationale democratische revolutie tot doel had, net als in China, maar ze verschilde hierin dat ze plaatsvond in een klein koloniaal land. Voor Giap had de revolutionaire oorlog een dubbel doel. Enerzijds moest de nadruk liggen op de bevrijding van het grondgebied en anderzijds moest men rekening houden met de belangen van de natie en het volk. Men moest dus komen tot de afschaffing van het semi-feodaal regime waaronder een groot deel van de Vietnamezen nog steeds gebukt ging. Giap was dus met andere woorden voorstander van een agrarische hervorming.

Wanneer we de verschillende passages vergelijken waarin Giap een allusie maakt op een 'volksoorlog', vinden we kenmerken en technieken terug betreffende de revolutionaire oorlog. In de naam 'volksoorlog' en 'volksleger' zit reeds het fundamentele objectief van de oorlog vevat: een leger dat ontstaan is uit het volk en dat streed voor het volk. Het volk speelde hierin dus een cruciale rol. De oorlog die de onafhankelijkheid en de herverdeling van gronden tot doel had, kwam tegemoet aan de diepste aspiraties van de massa. Meer nog, de gewapende troepen, zoals de geregelde legers, plaatselijke troepen en guerrilla, waren ontstaan uit het volk. Door de landbouwproductie te doen aangroeien, kon het volk instaan voor de bevoorrading van het leger en het front. Giap verklaarde dat een van de belangrijkste opdrachten in een dergelijke oorlog het mobiliseren van de ganse volksmacht was om zo de agressor te overwinnen.

Er bestonden regels waar de strijders zich dienden aan te houden. Het negende punt in de eed die ze aflegden, bestond uit voorschriften die beschreven hoe ze zich moesten gedragen tegenover de bevolking.

In contacts with the people, to follow this three recommendations:

- To respect the people
- To help the people
- To defend the people ... in order to win their confidence and the affection and achieve a perfect understanding between the people and the army

GIAP, V. N. ; 1967³; p. 56

Dit hoeft ons niet te verbazen, aangezien één van de eerste voorwaarden voor het succes van revolutionairen lag bij het verwerven van de steun van de bevolking. Het leger moest het volk een aantal diensten verlenen. De strijders moesten overstromingen en droogtes helpen voorkomen, ze moesten het volk opleiden en hun goederen respecteren. Giap stelde dat het volk tot het leger stond als het water tot de vis. De volksoorlog was een oorlog waaraan iedereen deelnam, hetzij door te strijden, hetzij door het voeren van propaganda, hetzij door het werken aan de bevoorrading en uitrusting van de troepen. Daarmee dienden ze het volksleger. Het telde arbeiders, boeren en revolutionaire intellectuelen in zijn rangen. Andere kenmerken van het volksleger waren zijn trouw aan de Partij, zijn politieke werk tussen de mensen en het gebruiken van de tactiek van een volksoorlog.

In wat volgt zullen een aantal overlappingsen te lezen zijn. Deze konden niet vermeden worden door de verwevenheid van politieke en militaire aspecten in de visie van Giap. Eerst bespreken we de visie van Giap over de revolutionaire oorlog. Vervolgens koppelen we de problemen die uit dergelijke oorlogsvorm voortvloeien daaraan vast.

4.2 De revolutionaire oorlog

In het eerste puntje bekijken we de rol en de politiek van de Communistische Partij. Vervolgens wordt er een overzicht gegeven van de 5 strategische fases die doorlopen worden tijdens een revolutionaire oorlog. We hebben ook aandacht voor Giaps visie over de indeling van het land. We bespreken tevens de begrippen 'basis' en veiligheid van het achterland'. Het belang van propaganda en het volk wordt in de volgende puntjes uitgewerkt. We besluiten dit onderdeel met een blik te werpen op het revolutionaire leger.

4.2.1 *Rol van de Partij en haar politiek*

De Japanse overwinningen op Rusland in 1904 en 1905 hadden de niet-Europese volkeren geleerd dat de Europese macht niet onaantastbaar was. Enkele Vietnamezen gingen bovendien studeren in het land van de rijzende zon. De Chinese revolutie in 1911 en de traditionele xenofobie waren een andere bron van nationale revolte. Erg plaatselijke sekten zoals het Caodaïsme – dat zich beriep op Boeddha, Christus en Jaurès – alsook de Hoa Hao onderhielden anti-Franse gevoelens. In december 1927 werd de Vietnamese Nationalistische Partij, *Viet Nam*

Quoc Dan Dang (VNQDD), opgericht. Deze partij onderging een zeer sterke invloed van de *Kwo Min Tang* (KMT). De VNQDD wilde de Fransen uitschakelen met Chinese financiële en militaire hulp. Het bleef echter een beweging die in de brede lagen van de bevolking geen aanhang had.

Geheel anders was het gesteld met de communistische partij, *Dong Duong Cong Sang Dong*, die opgericht werd in China in 1925, maar pas in 1930 cellen vormde in Indochina zelf. De VNQDD zou echter de grote rivaal blijven van de ICP.

4.2.2 *Objectieven van de Communistische Partij*

De voornaamste objectieven blijven min of meer gelijk, doch door omstandigheden kunnen accentverschuivingen optreden. Het eerste en ultieme doel is de creatie van een vrije en socialistische staat. Dit doel bestond reeds in 1930 toen de Partij haar antifeodale en anti-imperialistische strijd aankondigde. Een andere doelstelling was het oprichten van politieke organisaties die hen in staat zouden stellen de revolutie te ontwikkelen en te organiseren vanuit de basis. Tot slot wilde de Communistische Partij alle nationalistische krachten verenigen onder haar vlag.

4.2.3 *De grote strategische lijnen*

De basis waarop de Vietminh²¹ steunde, was de revolutionaire oorlogvoering. In deze oorlog, die de bevrijding tot doel had, onderscheidde Giap vijf stadia.

In de eerste fase maakten de revolutionairen het probleem kenbaar. Ze hielden geheime meetings en pleegden enkele aanslagen om de beweging te laten aanslaan en zijn eisen door te drukken.

In de tweede fase probeerde men de steun van de bevolking te verkrijgen, of op zijn minst een stilzwijgende instemming. Deze periode werd gekenmerkt door aanslagen tegen het gewone volk. Er moest een afschrikkingsevenwicht komen door terreur, want de regering bezat de pressiemiddelen. Het was wel zo dat de revolutionairen, volgens Giap, hun aanslagen moesten motiveren. Ze gebruikten dan ook een vocabularium dat ertoe diende hun aanslagen te rechtvaardigen: executie

²¹ Officieel *Viet Nam Doc Lap Dong Minh* (Liga voor de onafhankelijkheid van Vietnam). De Viet Minh is een coalitie gevormd door communisten en nationalistische groepen die zich verzetten tegen de Fransen en Japanners tijdens WOII. De liga vormde de kern van het Vietnamese verzet tegen de Franse overheersing in de Frans-Indochinese oorlog (1946-54). De organisatie werd vlug overheerst door de communisten, vanaf 1951 werden haar communistische elementen opgenomen in de communistische partij van Vietnam. (Bron: <http://www.encyclopedia.com/>)

van verraders. Dit was een gevaarlijke fase want men riskeerde het volk tegen zich te krijgen.

De derde fase kon gezien worden als het begin van de guerrilla. Men zag gewapende elementen verschijnen – dorpssoldaten of lokale milities – die zich niet verborgen, behalve dan voor de ordediensten. Ze konden rekenen op de stilzwijgende instemming van het volk.

De vierde fase werd gekenmerkt door een differentiatie in de gewapende elementen. Enerzijds was er de guerrilla in de echte zin van het woord, die zich uitbreidde en zijn troepen versterkte. Anderzijds waren er de burgers die zich toelegden op het vormen van een basis voor een revolutionaire regering, het voeren van propaganda, het opstarten van een personenadministratie en het heffen van belastingen.

In de vijfde fase werd verschenen geregelde eenheden, die men moest voeden, herbergen en betalen. De bevolking zorgde voor de logistieke steun van dit leger dat drie onderdelen omvatte, die samenwerkten en elk een specifieke missie hadden. Deze drie onderdelen waren de lokale guerrilla, de regionale troepen en de geregelde troepen.

Zoals Giap het verwoordt:

In general, our Resistance War was a guerrilla war moving gradually to regular war, from guerrilla warfare to mobile warfare combined with partial entrenched camp warfare.

GIAP, V. N. ; 1967³; p.103-104
(cursief in origineel)

Het doel van de guerrilla was de vijand verliezen toebrengen. Deze verliezen namen steeds toe in omvang. Ook wapenvoorziening was een van de redenen om de vijand aan te vallen.

Om de vijand te treffen op zijn sterkste plekken, moest er overgeschakeld worden van een guerrillaoorlog naar een 'bewegingsoorlog' die stap voor stap de vorm aannam van een geregelde oorlog en waarin de regels van een dergelijke oorlog gradueel aan belang wonnen. Het inluiden van de bewegingsoorlog betekende geenszins het einde van de guerrilla, integendeel. Deze hield zich aan haar missie en zou samenwerken met de geregelde troepen. Ze zorgde voor

schuilplaatsen, het terugtrekken van troepen en zorgde voor het plaatsen van obstakels of het leggen van hinderlagen.

4.2.4 De indeling van het land

Giap beschouwde drie soorten zones in het land: de bergen, de vlakte en de steden. Elk van die zones had zijn specifieke kenmerken en vroeg een aangepaste benadering qua politieke en militaire strijd. Het was tevens noodzakelijk de acties in de drie zones op elk niveau te coördineren en op elkaar af te stemmen.

4.2.5 'Basis' en 'veiligheid van het achterland'

In hun Oosterse opvatting waren de begrippen 'basis' en 'veiligheid van het achterland' voor de Vietminh duidelijk verschillend van de Westerse. De 'veiligheid van het achterland' betekende voor hen dat het leger kon opereren in een regio waar de bevolking gewonnen was voor de revolutionaire zaak, dat het leger er onthaald zou worden en dat men kon rekenen op voedselbevoorrading, onderdak, inlichtingen, vervoer en zelfs het oprichten van geheime bergplaatsen voor wapens en troepen. Wanneer men in het Oosten aan de veiligheid van het achterland dacht, ging men ervan uit dat het een 'ruimte' was waar het noodzakelijke voor de strijd kon voorbereid of klaargemaakt worden en naar het front werd gebracht zonder dat het door de vijand onderschept werd.

Het concept 'basis' was een belangrijk strategisch gegeven. De basissen speelden een rol die afhankelijk is van de situatie. Een basis kon zich bevinden in een bevrijde zone maar ook in een gevechtszone. Een basis beruiste volgens Giap op een politiek fundament. De bevolking was voorbereid om samen met de Vietminh te vechten.

De basissen moesten groeien en steeds sterker worden. Men onderscheidde rurale en urbane basissen. De eersten dienden de guerrilla, de anderen werden vaak gebruikt voor sabotage of terrorisme. Een basis kon best als volgt omschreven worden: het was een zone waar de Vietminh de bevolking in paraatheid had gebracht door propaganda, en waar de administratie en de diverse organisaties de bevolking goed in de hand hadden.

In een gevechtszone werd het accent gelegd op militievorming zodat de dorpen in staat waren zichzelf te verdedigen en de lokale guerrillatroepen het

geregelde leger konden helpen door versterkingen, schuilplaatsen en communicatiekanalen op te zetten.

De andere basissen die meer in het achterland gesitueerd werden, waren complexen waar men voedsel en munitie produceerde. Men vond er opslagplaatsen die dienden om de talrijke basissen in de gevechtszones te bevoorraden. Deze basissen, waar de bevolking danig geïndoctrineerd werd, vormden de kern van het bestuur. Men vond er eenheden op rust of die zich ontspanden. Men vond de basissen voornamelijk in bergachtige regio's met steile wanden, maar sommigen grensden ook aan de steden.

De Vietminh hechtte weinig belang aan het veroverde terrein maar beschermde steeds haar basissen, en verschillende operaties werden uitgevoerd om het binnendringen van vijandelijke troepen te verhinderen. Giap vond deze basissen voldoende zolang het ging om guerrilla, maar ze werden ontoereikend van zodra men een bewegingsoorlog begon omdat men industrieel materiaal miste.

4.2.6 Het belang van de propaganda

De communisten hechtten, naast de gewapende strijd, een uitzonderlijk belang aan de psychologische en politieke oorlogvoering. Deze drie strijdvormen moesten elkaar wederzijds ondersteunen. Giap signaleerde herhaaldelijk dat men de neiging van bepaalde leiders of verantwoordelijken om de psychologische en politieke aspecten van hun acties te verwaarlozen, moest bijsturen.

De revolutionaire oorlog kon men vanuit verschillende gezichtspunten als een oorlog van het volk bekijken. Het volk zorgde zowel voor guerrillastrijders als voor bevoorrading en inlichtingen. Als achterban ondersteunde het volk het moreel van de troepen. De strijders moesten immers over een uitstekend moreel beschikken. Wanneer het ging over een langdurige oorlog, zou een eenvoudige strijder de doelstellingen uit het oog verliezen en zou hij de strijd opgeven. Men moest het volk dus inlichten, opvoeden en het ervan overtuigen dat de offers die het moest brengen gegrond zijn. Men moest de bevolking ook geestelijk voorbereiden op de toekomst die de Partij voor haar in gedachten had.

Propaganda werd niet alleen gebruikt naar de Vietnamese bevolking toe. Een van de voorwaarden opdat de revolutionaire oorlog kon evolueren naar een algemeen contraoffensief, was dat de revolutionairen beschikten over een internationaal gunstig klimaat. Dit maakte propaganda in andere landen nodig.

Een andere reden die het belang illustreert van propaganda situeerde zich in het doel zelf van de oorlog. Men moest de vijand verzwakken, hem met alle mogelijke middelen trachten uit te schakelen, zijn moreel te breken en zijn vechtlust aan diggelen te slaan. Daarom was het belangrijk de vijand van zijn achterban af te snijden. De propaganda en de guerrilla hadden een wig geslagen tussen het Franse leger en de Vietnamese bevolking. Tevens hadden de Franse communisten hun Vietnamese kameraden geholpen door de Franse publieke opinie tegen de oorlog op te zetten.

Met het oog op hun vrijlating, maar ook om het socialistische gedachtegoed te verspreiden, ontsnapten zelfs krijgsgevangenen niet aan de propagandamachine. Indien mogelijk probeerde men hen te brengen tot het veroordelen van de daden van hun krijgsmakkers. Had de propaganda geen succes onder de Franse gevangenen, ze miste haar doel niet onder de gevangen Noord-Afrikanen.

Ondanks een aantal zware tegenslagen, had de propaganda van de Vietminh in het algemeen veel succes. De psychologische strijd van de revolutionairen was lonend door hun eenheid, hun organisatie, de controle die opgelegd werd door de leiders, de wil hun fouten toe te geven indien die gemaakt werden en de oorzaken van die fouten op te sporen om eruit te leren, niet enkel op inhoudelijk maar ook op technisch vlak.

4.2.6.1 De algemene organisatie van de propaganda

Eerst en vooral moeten we opmerken dat de propaganda politiek en militair geïntegreerd was. Ze bevatte tegelijk het opzet van de militaire operaties en de binnenlandse politiek. Deze integratie laat ons de overweging maken dat een legeroperatie niet enkel de zuiver militaire criteria moet beschouwen, maar ook de rendabiliteit van politiek en propaganda moet in overweging nemen. De eerste secties van Giaps leger waren bijvoorbeeld gewapende propagandasecties.

Aan de top van de hiërarchie vonden we het Ministerie van Propaganda dat precieze richtlijnen gaf aan andere ministeries zoals Defensie, Binnenlandse Zaken en Buitenlandse Zaken. Elk ministerie beschikte op zijn beurt over een 'Propagandadirectie'. De leden van de Propagandadirectie vervulden taken binnen hun specialisatie.

Men kon twee subdivisies onderscheiden bij de Propagandadirectie van het Ministerie van Defensie. De eerste subdivisie omvatte het geregelde leger waar de

propaganda gecoördineerd werd tot op het niveau van de sectie. De tweede subdivisie omvatte de regionale troepen en de guerrilla die geleid werden via de kanalen van provinciegroepen, provinciecommandanten, delegaties en dorpsgemeenschappen.

Op het Ministerie van Binnenlandse Zaken dalen we de ladder af via regio's, provincies, delegaties, dorpen, gehuchten en groepen van een tiental families.

Buitenlandse Zaken gaf zijn orders aan consulaire afgevaardigden van Rusland en China en aan verscheidene communistische partijen.

4.2.6.2 Propagandatechnieken

In de zones waar de guerrilla voet aan de grond wou krijgen, vinden we een verzameling technieken die een handige dosering zijn van propaganda en het gebruik van terreur. De voorbereiding van het volk verliep steeds met het oog op het verkrijgen van een optimaal resultaat bij elke actie. Dit brengt ons tot het nader bekijken van de gebruikte technieken.

Een lid van de daartoe belaste propagandagroep bezocht een dorp waar de mensen op de hoogte werden gebracht van zijn komst door een sympathisant uit het dorp zelf. Eerst nam hij nota van de bestaande grieven die er waren tegen het centrale gezag en tegen de notabelen van het dorp. Men ging ook op zoek naar andere zondebokken die als verraders konden bestempeld worden. Wanneer de groep in het dorp aankwam, was het meest effectieve scenario de inwoners af te snijden van hun natuurlijke leiders, en hen meer ontvankelijk te maken. Alles werd in het werk gesteld opdat de inwoners zouden voelen dat de spreker de problemen van het dorp kende en er zich toe verbond die op te lossen. Daarom verdeelde men de inwoners in groepjes waarbij de leden van elke groep zich met dezelfde problemen bezighielden. Men trachtte ook een politieke daad te stellen door een evenement in het dorp te organiseren. Dat kon gaan van de ondertekening van een manifest tot het innen van een belasting. Dit gaf iedereen het gevoel van een persoonlijke betrokkenheid. Vergeten we ook niet het gebruik te vermelden van kranten met beknotte of tendentieuze informatie die echter nooit geheel fout was.

De technieken die gebruikt werden tegenover krijgsgevangenen waren iets meer 'uitgesproken'. Vreemde troepen werden gesplitst en officieren en onderofficieren werden in speciale kampen ondergebracht. Om hen volledig te breken, werd hen voldoende slaap ontzegd. De voedselbevoorrading was ook

ontoereikend en de kampen werden regelmatig verplaatst. Dit hield vaak lange marsen door de jungle en de bergen in. Ook werden foute berichten verspreid over de repatriëring van de gevangenen.

Vervolgens werden ze heropgevoed. Men liet hen discussiëren over details uit het reglement en men trachtte solidaire banden te smeden tussen de gevangenen. Om de evolutie van hun onderricht te volgen, werd hen gevraagd manifesten te tekenen. Afhankelijk van hun enthousiasme en hun vooruitgang verzachtte het regime of werd het juist strenger.

4.2.7 Rol van de bevolking

Giap beschrijft ook het volk dat hij moest opleiden, organiseren, wapenen, oprichten en beschermen.

De revolutionaire oorlog was tevens een politieke strijd die het verwezenlijken van een nieuwe maatschappij tot doel had. De rol die het volk kreeg toebedeeld, was veelzijdig: propaganda voeren, deelnemen aan massamanifestaties, meetings en vijandige manifestaties tegen de huidige politiek. In de bevrijde zones moest de burger ook de rol op zich nemen van inwoner in een vernieuwde samenleving. Onder leiding van kaderleden stemde men moties en reglementen. Overal waar mogelijk betaalde men belastingen aan de rebellen die door hen werden opgelegd. Zo kwam de bevolking los te staan van de toenmalige regering en werden de burgers in verband gebracht met de rebellen die vaak illegaal de gronden herverdeelden. Daardoor kregen de boeren die de landen cultiveerden een reden om in het kamp van de Vietminh te blijven.

Ook op militair vlak speelde de bevolking een belangrijke rol, zoals reeds werd aangehaald. De bevolking vormde het reservoir waaruit men strijders kon putten. Ze vormde ook de achterban van het leger en haar steunpunt. Giap legde heel sterk de nadruk op het samengaan van de militaire en politieke strijd. Deze is de basis die noodzakelijk was om de gewapende strijd te ontwikkelen, de vijand aan te vallen en verwarring te zaaien in diens achterban.

Giap verwoordt het als volgt:

In fact, our Resistance War was a people's war. On the battlefronts the army men rushed forward to annihilate the enemy, while in the rear the people were striving to increase production – the peasants

in the fields and the workers in the arms-factories – in order to supply the troops, to serve the front line. (...) In the political field, we had, at home, to increase the education and mobilisation of the people, unremittingly strengthen national solidarity and endeavour to smash all the enemy's schemes to divide and deceive our people. (...) In the economic field, great efforts had to be made to build a Resistance War economy, increase production, realise self-reliance and self-sufficiency in order to perseveringly wage the long Resistance War; at the same time we had to do our utmost to sabotage the enemy's economy, to frustrate his plots to grab our manpower and wealth, to "use war to feed war".

GIAP, V. N. ; 1967³, p. 97

Vergeeten we ook niet de inspanningen die werden geleverd voor het leger. Denken we hierbij aan het inrichten van schuilplaatsen voor wapens en voedsel maar ook aan de vele dragers die de troepen aan het front bevoorraadden en daarvoor lange tochten door jungles en bergen ondernamen. De Vietminh kon rekenen op uitstekende hulpkrachten.

Wanneer men de geschriften leest of de documentaires bekijkt over de Indochinese oorlog, kan men zich de vraag stellen hoe de Vietminh erin slaagden zoveel mensen te mobiliseren én te controleren. Een sublieme propaganda die aangevuld werd met enkele intimidatiemiddelen bieden een antwoord op deze vraag.

Een dubbele hiërarchie organiseerde en controleerde de bevolking. Deze twee hiërarchieën werden op hun beurt gecontroleerd door een geheime hiërarchie: de hiërarchie van de Communistische Partij.

Als eerste beschouwen we de territoriale hiërarchie. Men kan ze vergelijken met de administraties overal ter wereld maar hier waren ze tot in het kleinste detail uitgewerkt met een verantwoordelijke voor een groep van 10 families. Deze verantwoordelijke beschikte over alle mogelijkheden om de hem toegewezen families in het oog te houden. Hij registreerde het komen en gaan en deed dat zeer nauwkeurig want verklikking was een vaak voorkomende kwaal onder het regime en fouten werden tegen je gebruikt. Vervolgens zitten we op het echelon van de dorpen, delegaties, provincies en regio's. Op elk echelon vinden we verantwoordelijken voor

de territoriale hiërarchie en naast hen, of tussen hen, ook mensen van de Partij of van een andere organisatie.

Ten tweede was er Lien-Viet. Lien-Viet was een organisatie van verschillende verenigingen die men terugvond op alle niveaus van de territoriale hiërarchie. Deze verenigingen zorgden voor een verdeling van de bevolking in klassen naar gelang ze dezelfde ideeën aanhingen. Denken we hierbij aan een vereniging voor jongens, meisjes, ouderlingen, landbouwers.... Op dorpsniveau vaardigden deze verenigingen iemand af die dan deel uitmaakte van de dorpsdelegatie en hen vertegenwoordigde op een hoger niveau.

Ten slotte was er de geheime hiërarchie. De hiërarchie van de Partij had zijn eigen cellen die uit drie personen en een secretaris bestonden. De leden van dergelijke cellen maakten deel uit van andere hiërarchieën. Ze moesten de fouten notuleren of een gebrek aan geestdrift melden. Ook gaven ze onwilligen aan, die dan naar een heropvoedingcentrum werden gestuurd. De secretaris van elke cel maakte deel uit van een comité op een hoger echelon die op zijn beurt een secretaris verkoos die dan contact had met het hoogste echelon.

4.2.8 Het revolutionaire leger

4.2.8.1 Organisatie

De organisatie heeft drie hoofddoelen: het oprichten van een ideologische eenheid ten opzichte van het land, de verschillende operaties op alle echelons coördineren en het ontwikkelen van een modern en doeltreffend leger. Het 'Leitmotiv' dat men kan waarnemen is een organisatie die gecentraliseerd is in de hogere echelons om de eenheid van gedachten en de coördinatie tussen de politieke strijd, de gewapende strijd en de propaganda te realiseren; in de lagere echelons vinden we echter een decentralisatie in de uitvoering ervan.

Eens te meer legt Giap nadruk op deze punten. Op verschillende vlakken (onder andere: de rol van de Partij, de rechtvaardiging van de strijd, de rol van het volk...) herhaalt hij zichzelf. Waarschijnlijk was dit een onderdeel van de propagandatechniek, doch het gaat de lezer vervelen.

4.2.8.2 Bevelvoering

Laten we een blik werpen op de bevelvoering. Op het hoogste niveau stond het 'Politiek Bureau'. Dit is normaal daar de revolutionaire oorlog een integratie van de

politieke en militaire strijd aanhing. Dit Politiek Bureau was belast met de noodzakelijke coördinatie tussen de diverse strijdvormen. Merken we ook op dat er tot op het echelon van de compagnie steeds een politieke verantwoordelijke was naast de militaire verantwoordelijke. In geval van twisten, was het oordeel van de militaire commandant doorslaggevend en dit tot in 1950. Daarna werden de regels omgekeerd. Aan het einde van de oorlog was het Politieke Bureau het hoogste politieke controleorgaan voor de strijdkrachten binnen het Ministerie van Defensie.

De divisiecommandanten en de plaatselijke bevelhebbers telden ook politiek afgevaardigde commissarissen in hun rangen. Deze commissarissen werden bijgestaan door comités en dit voor de administratie, het politiek onderricht, vrijetijdsbesteding, voorbereiding van het slagveld, propaganda bij de burgers en propaganda in de vijandelijke rangen. Onderaan in de militaire hiërarchie was de organisatie minder ingewikkeld. Onder het niveau van de compagnies vond men geen politieke commissarissen maar elk peloton beschikte over een politieke cel die samenwerkte met de politieke officier. De leden van een compagnie – die verkozen waren voor een periode van 3 maanden maar evenwel herkiesbaar waren – vormden de ‘politieke raad’ die als doel had de troepen te onderrichten, hen politiek te leiden en de geschillen tussen hen en de officieren op te lossen. Wanneer een compagnie gesplitst werd, had elk peloton zijn politieke raadgevers.

Ook hier infiltreerde de geheime organisatie van de Partij. Elk bataljon, elke compagnie had zijn cel met een secretaris die verantwoordelijk was voor de organisatie en de discipline van de cellen.

a) Algemene directie voor ravitaillering en onderhoud

Onder deze algemene directie vallen vier bureaus. Het eerste bureau hield zich bezig met voedsel, kledij en uitrusting. Het tweede zorgde voor bewapening en munitie. Het derde nam de transportproblemen voor zijn rekening en het vierde organiseerde de gezondheidsvoorzieningen. In het begin was het leger nogal gedecentraliseerd. En met de hulp van de Chinezen en de formatie van gespecialiseerde eenheden werd de organisatie er niet makkelijker op.

b) Het Opperbevel en de Generale Staf

Deze twee organen evolueerden en veranderden van naam samen met de ontwikkeling van de strijdkrachten en daaraan verbonden ook de strijd. In het begin was het voornaamste doel van het Opperbevel de gezagvoering van de oorlog,

hoewel de Generale Staf reeds bestond. In 1947 vonden we een 'Opperste Gezag' die vijf subdivisies bevatte: een inlichtingendienst, een politieke dienst, een bureau van de volkstroepen, een algemeen inspecteur en een eenvoudige algemene staf die zich bezighield met de talrijke guerrillaoperaties. Later, in de periode 1949-1950, plande het opperste gezag de training van grotere eenheden. In 1950 bevatte de Generale Staf die op het Franse model gebaseerd was vier secties: plaatselijke veiligheid, communicatie, boekhouding en administratie. De vier officiers van de Generale Staf hadden ook de bevoegdheid over personeel, inlichtingen, operaties en ravitaillering.

Na 1953 zou de Generale Staf zijn positie verstevigen door de hulp van de Chinezen. De vier secties zouden vervangen worden door tien Chinese bureaus waar men veel Chinese raadgevers kon terugvinden die verbonden waren aan de Vietminh. De voornaamste bureaus waren het Politiek Bureau en het Bureau dat de leiding had over de operaties. Daaronder stond het Bureau van 'Belangrijke Zaken' dat zich bezighield met de planning en de training. Men zorgde ervoor dat men een zes maanden op voorhand alles gepland had. De zeven resterende bureaus hielden zich bezig met leiding nemen over de inlichtingen, training, administratie, strijdkrachten, volkstroepen, militaire zaken, communicatie en verbindingen. Verder was er nog een speciale sectie die zich bezighield met de artillerie, genie en coderingen.

4.2.8.3 Eenheden

a) De geregelde eenheden

De geregelde eenheden vielen onder het bevel van het Hoog Commando. Tot in 1950 was de grootste eenheid het regiment dat soms ook groep werd genoemd wanneer het versterkt werd. Vanaf 1950 versnelde de Chinese hulp de vorming en uitrusting van steeds grotere eenheden. De eerste divisie die in 1950 samengesteld werd, telde 15 000 manschappen met aan het hoofd een kleine bevelvoering en enkele voorzieningen. Vanaf 1953 werden de divisies teruggebracht tot 9500 man. Dit maakte hen makkelijker hanteerbaar en doeltreffender. De eerste artillerie-eenheden waren heel log. Per eenheid moest men immers beroep doen op een groot aantal mensen aangezien men niet over affuiten beschikte om mortieren te vervoeren. Zo was er bijvoorbeeld 200 man nodig om twee mortieren van 120 mm die zo'n 600 pond wogen te bedienen. Elk wapen vroeg 80 dragers. Het is dus logisch dat men de infanteriedivisies reduceerde tot 9500 man. De zware divisie

groepeerde verschillende artillerie-eenheden. De eerste zware divisie zag het levenslicht in 1953 en bestond uit twee artillerieregimenten, een regiment genie, transporteenheden en luchtafweergeschut.

De geregelde troepen vormden mobiele eenheden op nationaal niveau. Men wees hen strategische of operatiezones toe. Ze bestonden voornamelijk uit infanterie en werden enkel ingezet wanneer men zeker van zijn stuk was. Ze hielden zich uitsluitend bezig met trainen en vechten. Soms kwamen ze tot uitbarstingen die de soldaat veranderde in een propagandist onder het volk. Deze eenheden moesten over een hoog moreel beschikken en ondergingen daarom een uitgebreide politieke opleiding maar slechts een beperkt algemeen onderricht.

Sommige eenheden kregen een speciale samenstelling. Vaak was dit dan om delicate missies te vervullen. Zo had men verkenningstroepen en de geniekorpsen waarbij sommigen zich specialiseerden in stedelijke sabotage of sabotage van bruggen en boten. Deze strijdkrachten zouden gespecialiseerd worden in terroristische acties.

b) De regionale troepenmacht

De regionale troepen waren afhankelijk van militaire territoriale organisaties die onder de Generale Staf vielen. De hoogste territoriale eenheid was de interzone, gevolgd door de zone, de provincie, delegatie en dorp. De uitvoerende weerstandscomités leidden elke oorlogsinspanning in de interzone waarbij ze rekening hielden met de politieke, economische en militaire aspecten. De missie van de regionale troepen was de bezetting van het terrein. Ze voerden een oppervlakkige oorlog en namen deel aan belangrijke operaties als versterking van de geregelde troepen.

De verantwoordelijke militair ontving zijn orders uit twee bronnen. De Generale Staf gaf orders voor omvangrijke operaties waar de regionale troepen de geregelde bijspelingen en het Comité voor Weerstand gaf orders op het niveau van de zone of interzone. De plaatselijke directie voor militaire zaken was toevertrouwd aan een comité dat bestond uit een commandant van de interzone, zijn politieke raadgever en een staf die zich bezighield met specifieke problemen. Het comité was verantwoordelijk voor de ravitaillering en de rekrutering van de plaatselijke troepen. Men moest ook de geregelde troepen bevoorraden die in hun zone gelegerd waren. Uiteraard superviseerden ze ook de ondergeschikte territoriale commando's.

Op het niveau van de provincie was het gezagscomité het minst uitgewerkt. Toch bevatte het een staf die onderverdeeld was in verscheidene secties. De ene

hield zich bezig met het militaire commando van de delegaties, een andere met de verdediging en het onderhoud van de steunpunten van de Vietminh,

Op het niveau van de delegaties bracht het weerstandscomit  een compagnie van regionale troepen te been. Het commando van deze delegatie werd waargenomen door een commandant die een afgevaardigde was van de Partij. Een technische cel vervulde de rol van de staf en hield zich bezig met het inwinnen van militaire informatie, speciale spionagetechnieken, politieke zaken, propaganda, wapenproductie, communicatie en administratie.

c) De volkstroepenmacht

De derde troepenmacht die men kan onderscheiden, is de slechtst bewapende en slechtst getrainde. Deze macht vervulde een belangrijke taak op psychologisch vlak. Ze zijn de uitdrukking van de bereidheid van het volk om te strijden. In tegenstelling tot wat men kan denken, verminderde het belang van deze volkstroepen niet naarmate de oorlog zich omvormde tot een bewegingsoorlog waarbij de geregelde en regionale troepen een belangrijkere rol gingen vervullen.

Men moet ook hun belangrijke taak onderstrepen die ze vervulden in vreedestijd:

We must consolidate and intensify proletarian dictatorship; thus the strenghtening and reinforcement of the self-defence units in the countryside, cities, offices and entreprises have all the more significance. Parallel with the building of a permanent army, a great reserve must be built, aimed at organising and educating the masses militarily, thus preparing everybody to defend the Fatherland and shatter the enemy's agressive scheme. The base of the reserve is the self-defence units. Their tasks are:

- a) To replenish the permanent army
- b) To maintain security and protect production
- c) To serve the front-line and carry out guerrilla activities in war time.

GIAP, V. N. ; 1967³; p. 143

Giap heeft het ook over de coördinatie tussen deze drie troepenmachten. Tijdens hevige aanvallen zijn guerrilla-aanslagen noodzakelijk om de druk op en het onveiligheidsgevoel van de vijand te behouden.

Dan kunnen we nu een blik werpen op de organisatie van de troepen. Op het ministeriële niveau, had men de directies van de volkstroepen. Op het niveau van de provincie en delegaties had men de comités van de volkstroepen en op het dorpsniveau en interdorpsniveau onderscheidde men comités van drie à vier leden en een secretaris die de leiding had over het comité. Hij leidde de verdediging van het dorp en de dagelijkse activiteiten van de guerrilla.

De volkstroepen waren onderverdeeld in twee groepen. De eerste groep, Dan Quan, was een autodefensieve militie die samengesteld was uit mensen van beide geslachten en van alle leeftijden en bleef verbonden met het dorp. De andere groep, Du Kich, bestond uit mannen met de leeftijd van 18 tot 45 jaar en voerde af en toe guerrilla-aanvallen uit en dit voornamelijk 's nachts. Men verdeelde zich in lichtbewapende groepen van 8 tot 15 personen die zelf hun leider kozen. In bepaalde sterke zones werden de guerrilla van verscheidene dorpen gegroepeerd in een peloton. Aan deze twee groepen moet men nog de Dan Cong toevoegen. Dit waren burgerdraggers die de geregelde troepen hielpen.

De voornaamste verantwoordelijkheden van de Dan Quan waren het vergaren van inlichtingen, de constructie en herstelling van de routes en schuilplaatsen, het verstevigen van de dorpen en het plaatsen van valstrikken. Men had geen uniform of wapens met uitzondering van eventuele sabotagemiddelen.

De leden van Du Kich hadden een zekere militaire en politieke instructie genoten en de jongste zouden doorschuiven naar het geregelde leger. Hoewel het om kleine groepen ging, moest men zich richten op het infiltreren van vijandelijke dorpen om daar een aanslag voor te bereiden. Hun ideologische missie was belangrijk omdat ze aan degenen die onder directe Franse bezetting leefden moesten aantonen hoezeer ze afgesneden waren van de rest van de bevolking.

4.2.8.4 De inlichtingendienst: Quan Bao en Trinh Sat

Wanneer men het heeft over aanvallen op sterkere strijdkrachten en men speculeert op een snelle hereniging van de eigen troepen om de vijand op 1 punt te verslaan, moet de bevelhebber zijn terrein en zijn tijdstip kiezen. Om zijn keuze te maken, moet de bevelhebber beschikken over inlichtingen en verkenningstroepen. De Vietminh bereidde elke operatie minutieus voor en beschikte daarvoor over een goed uitgewerkt inlichtingensysteem.

Voor 1948 waren de 'veiligheid' en de politieke inlichtingen de enige organen van informatieverzameling. Hun job diende niet altijd de militairen. Vanaf 1948 was er Quan Bao die een antwoord bood aan de specificiteit van het verzamelen van puur militaire en operationele inlichtingen. Dit elitekorps was enkel samengesteld uit leden van de Partij die gekozen werden omwille van fysieke, mentale en morele kwaliteiten. Ze volgden een opleiding van drie maanden die plaatsvond in scholen van zo'n 150 leerlingen. Deze scholen verplaatsten zich vaak. Het lessenpakket omvatte conditietraining, zelfverdediging, basistraining en lessen met informatie over de Fransen en betreffende het verkenningswerk. Daar hun missie erin bestond om als inlichtingenkorps voor het Vietminhleger te fungeren, besteedde men veel aandacht aan het scherpen van de zintuigen. Men vroeg hen om de richting van en de afstand tot een geluidsbron te bepalen. Men leerde hen snel te observeren en te meten zonder hulpmiddelen.

Na de opleiding werden de rekruten naar hun eenheden gestuurd. Men werd onderverdeeld in twee groepen: de Quan Bao die de algemene inlichtingen voor zijn rekening nam en de Trinh Sat verkenningsseenheden.

4.3 Oplossen van verscheidene problemen

4.3.1 *Training*

In een oorlog waar propaganda en politiek beiden belangrijk waren, vond Giap het noodzakelijk dat de geregelde troepen voldoende soldij en de beste middelen kregen. Op deze manier werden nationale elitetroepen gevormd, die een stimulans waren voor de guerrilla. Deze werden minder goed getraind voor het uitvoeren van operaties op een hoger niveau. Doch de kleinere opdrachten namen ze voor hun rekening. Men kreeg een instructie in de jungle onder leiding van instructeurs van de geregelde strijdkrachten. Hun training bestond niet enkel uit het leren toebrengen van slagen, maar ook uit propaganda en volksmannerij.

Gemiddeld vochten de geregelde troepen 1 dag per maand en de rest van de tijd besteedde men aan training, indoctrinatie van en propaganda naar de bevolking.

Giap bevestigde:

To enable the army to master and skilfully use the weapons, raise the tactical and technical level, we must take into account the *training of the troops*. Good training is imperative in the active preparation for the fighting. The aim of training being to defeat the enemy, training must meet this requirement.

GIAP, V. N. ; 1967³, p. 136
(cursief in origineel)

Er kan ook opgemerkt worden dat de Vietminh een groot belang hechtte aan de kaderformatie voor de geregelde troepen die niet veel kaas gegeten hadden van tactiek in een geregelde oorlog. Uiteraard hadden ze ook oog voor de ganse scholing op ideologisch en politiek vlak. Verder vermelden we nog het bestaan van speciale scholen zoals deze voor de gevechtsgenie waar men een gespecialiseerde opleiding kreeg in sabotage en een gedeeltelijke commando-opleiding *avant-la-lettre*. Daar waar mogelijk werden de artilleristen, pantsers en piloten in China opgeleid om te komen tot een kader voor een modern leger van zodra de situatie het toeliet.

4.3.2 *Ravitailering*

In deze oorlog werd men vaak geconfronteerd met bevoorradingsproblemen. Spoorwegen en wegen waren dun bezaaid. Bovendien miste de Vietminh karren en de Franse vliegtuigen beletten verplaatsingen. Zowel voor het transport als voor de productie was men afhankelijk van het volk. In de bevrijde zones kreeg de productie een stoot en verscheidene slogans moesten de werklust van de boeren stimuleren. In moeilijke tijden kregen de boeren soms hulp van het leger. De Vietnamese administratie inde belastingen die diende om de kassa te spijzen en voor nationale reserves.

In de zones waar de Franse autoriteiten en de Vietminh elkaar wilden uitschakelen, werden ook belastingen geïnd, evenals een doorgangbelasting om de bescherming van de guerrilla te verkrijgen. De commando's lanceerden aanvallen op vijandelijke reserves en probeerden zo veel mogelijk buit te maken. Het probleem van de bevoorrading trof de guerrillatroepen het minst. Zij werkten gewoon overdag en aten voor ze op missie vertrokken.

Ravitaillering slaat niet enkel op de voedsel- of munitieproductie. Men moet ook de troepen bevoorraden die strijd aan het leveren zijn. De Vietminh creëerde zogenaamde 'fronten' gedurende de ganse operatie. Deze 'fronten' verwierven een groot belang bij de voorbereiding van het slagveld. Deze voorbereiding omvatte onder andere het aanleggen van schuilplaatsen met levensmiddelen en munitie. Deze schuilplaatsen werden aangevuld door de Dan Cong.

Voor een eenvoudige operatie, vorderde de Vietminh tot 40 000 dragers op. Deze waren afhankelijk van de Algemene Directie voor Bevoorrading. Na 1950 konden dankzij Chinese hulp de lijnen gedeeltelijk gemotoriseerd worden. In 1953 beschikte de Vietminh reeds over 1000 vrachtwagens. Driehonderd vrachtwagens vormden een regiment. Deze regimenten werden op hun beurt onderverdeeld in 9 compagnies van zo'n 35 vrachtwagens en ongeveer 100 man. Elke compagnie kreeg een sector toegewezen en zorgde voor zijn eigen brandstofvoorraden en reparatiewerkplaatsen. De reden dat elke ontplooiing gepaard ging met een massale goederenverplaatsing was eenvoudig: De Vietminh konden niet zo snel bruggen herstellen als de Fransen. De trefpunten tussen moeilijke plaatsen werden nog steeds aangedaan door dragers. De Vietminh schrikte er ook niet voor terug om nieuwe routes door de bergen of jungle aan te leggen om de communicatielijnen te verzekeren.

4.3.3 Uitrusting

Een ander groot probleem voor de rebellen was het bewapenen van de nieuwe eenheden die zich vormden. Deze vraag stelde zich steeds scherper daar de opstand plaats had in een agrarisch gebied waar geen industrie was, althans niet in de bevrijde zones.

Throughout Viet Nam there was no factory manufacturing war materials. Throughout nearly a century, possession and use of arms were strictly forbidden by the colonial administration. Importation was impossible, the neighbouring countries being hostile to the Democratic Republic of Viet Nam. The sole source of supply could only be the battlefield: to take the material from the enemy to turn it against him.

GIAP, V. N. ; 1967³; p. 52

Het lijkt er een beetje op dat Giap de werkelijkheid slechter voorstelt, dan ze was. In 1946 zou het leger beschikt hebben over 35 000 individuele wapens, 1 350 automatische wapens, 200 mortieren en enkele zwaardere stukken. Men veronderstelde dat er ook verschillende ateliers waren die de productie van mitrailleurs voor hun rekening namen²². Volgens Tanham bestonden de ateliers van de Vietminh uit 10 à 15 personen en produceerde men mijnen en ander springtuig die de guerrilla nodig hadden. Ook waren er enkele grotere ateliers in het noorden die bestonden uit zo'n 500 man en op 6 maanden tijd 38 000 granaten, 30 000 patronen en 8 000 lichte mitrailleurs konden leveren. Vanaf 1949 hielpen de Chinezen de Vietminh voornamelijk met de levering van munitie. De overige hulp bestond uit wapens, medicijnen en radio-uitrusting²³. We kunnen ook nog de talrijke valstrikken vermelden die lokaal gemaakt werden en die de omgeving van de dorpen beschermden. Wat ook hun doeltreffendheid was, de waarschijnlijkheid van hun bestaan creëerde een gevoel van onveiligheid bij de Fransen en haalde het moreel naar beneden.

4.3.4 Voorschriften en discipline

Wanneer men aan guerrilla denkt, denkt men aan een gebrek aan discipline. Dit idee vindt zijn oorsprong in de afwezigheid van uniformen en de verscheidenheid in bewapening. In realiteit heerste er een strikte discipline onder de revolutionaire troepen in Vietnam. Deze discipline was noodzakelijk aangezien het kader en de mensen vaak over geen of onvoldoende technische kennis beschikten. Bovendien vroeg het aanvallen en overwinnen van de vijand een precieze coördinatie om de eigen verliezen – onder welke vorm ook – tot een minimum te herleiden.

Zoals vele zaken, evolueerde ook de voorschriften en de discipline doorheen de oorlog. Giap stelde de discipline van de kapitalistische legers tegenover die van revolutionaire legers waar het democratische systeem discipline aanmoedigde en ontnam het leger zijn brutale karakter doordat men vrijwillig toetrad. In tijden waar het leger voornamelijk uit guerrilla bestond waren de voorschriften rond centralisatie en unificatie zwak vertegenwoordigd. Naarmate de militaire organisatie zich ontwikkelde, nam het belang van centralisatie en unificatie toe.

²² N. LOURTHIE, *Les idées de Giap sur la guerre classique et révolutionnaire*; Brussel, Koninklijke Militaire School, 1971, p. 47

²³ G.K. TANHAM, *Communist Revolutionary Warfare, From the Vietminh to the Vietcong*; New York, Washington, London: Frederick A. Praeger, 1968²; p. 68-69

A modern army is made up by many arms, and modern fighting is combined operations of various arms, carried out on a large scale and at a high tempo. Consequently, a high degree of centralisation and unification, of organisational spirit, disciplinary spirit, spirit of planning and accuracy in all the army's activities had to be carried out. The rules and regulations become a great necessity to serve as a united basis for everybody and to meet the demand of combined operations and united command.

GIAP, V. N. ; 1967³; p. 139

Omdat het volksleger onder het bevel van de Partij geplaatst was, moesten de regimes en reglementen die het volksleger stuurden zich inspireren op partijgebonden principes en een weerspiegeling zijn van haar revolutionaire ingesteldheid. Om af te sluiten worden de 10 geboden uit de erecode van de Vietminhstrijders vermeld.

Upon entering the regular army, the soldier was obliged to take a ten-point oath, in which he swore:

1. To sacrifice everything for the good cause
2. To obey his officers completely
3. To fight resolutely and without complaint
4. To train diligently
5. To keep secrets
6. To bear torture if captured
7. Never to reveal information
8. To take care of his equipment
9. To respect and help the civilian population
10. To maintain his high morale.

TANHAM, G. K. ; 1968²; p. 60

DEEL III

Van Zuid-Rhodesië tot Zimbabwe

To outsiders, perhaps, Zimbabwe is just a name signifying some random geographical boundaries... But for me it is different. Rhodesia was a forbidden country for me, a white man's playland... I was always outside looking in... And I did not know until years of bloodshed and turmoil later just how sweet life could be here... I had inhabited Rhodesia, but in Zimbabwe I lived.

- Nozipo Maraire -

1 Inleiding

Dit deel bevat een theoretische studie over Zuid-Rhodesië (nu Zimbabwe) op weg naar de onafhankelijkheid. Het historisch overzicht wordt voorafgegaan door een korte geografische en fysische situering. Geografische en fysische kenmerken mogen bij een strijd niet verwaarloosd worden. Je kan de factor 'natuurlijke vijand' nooit uitschakelen. Wie over een degelijke kennis van het terrein beschikt, kan die kennis aanwenden in de strijd om de vijand te verslaan. Ook Kesby is daarvan overtuigd²⁴.

Na het historisch overzicht volgt een analyse van de voornaamste actoren die een rol gespeeld hebben tijdens de onafhankelijkheidsstrijd. De verschillende politieke partijen en militaire organisaties die bij het conflict betrokken waren, komen aan bod.

2 Geografische en fysische situering

2.1 Ligging²⁵

Zimbabwe situeert zich in de zone tussen 15° en 22° zuiderbreedte en 25° en 33° oosterlengte en heeft een oppervlakte van zo'n 389 000 km². Het is gelegen in de tropische zone en wordt gekenmerkt door twee seizoenen. Het warme en natte seizoen loopt van oktober tot maart en wordt gevolgd door een droge, milde winter. De hoogvlaktes krijgen af te rekenen met een aantal vriesnachten en in het lange jaarlijkse droogseizoen drogen de meeste rivieren op waardoor zij ongeschikt worden als verbindingsweg.

2.2 Topografische zones

Wood onderscheidt vier topografische zones²⁶.

De Oostelijke Hooglanden zijn een smalle gordel van bergen en hoge plateaus die de Nyanga- en Vumbabergen omvatten, evenals het Mellsetterplateau

²⁴ M. KESBY, 'Arenas for Control, Terrains of Gender Contestation: Guerrilla Struggle and Counter-Insurgency Warfare in Zimbabwe, 1972-1980; *Journal of Southern African Studies*, 22, 4, 1996, p. 583

²⁵ J.R.T. WOOD, *Rhodesian Insurgency*, Durban, 1995, .../wood1.htm

²⁶ J.R.T. WOOD, *op. cit.*, .../wood1.htm

en de Chimanimanibergen, op zo'n 1830 tot 2595 meter hoogte. Zoals de naam het laat vermoeden, zijn de hooglanden oostelijk gelegen. Ze vormen de grens met Mozambique en Afrika's uitgestrekt binnenlands plateau. De neerslag is hier het hevigst en de winters zijn het koudst.

De Hoogvlaktes, die zich op een hoogte van 1220 tot 1525 meter situeren, zorgen voor de watervoorziening van de rivieren die ten noorden van de Zambezi en ten zuiden van de Limpoporivier stromen. Ze liggen in een lange gordel die zich uitstrekt van het zuiden en westen van Bulawayo tot het noorden en oosten van Harare. Het is het meest productieve landbouwgebied, voornamelijk in de boog ten noorden van Harare en bestaat uit rode gronden. Het is een heuvelachtig gebied met grote stukken granietheuvels. De vegetatie bestaat uit boomsavanne waarvan het dak zich op 60 meter bevindt. Het gras is heel dichtbegroeid en bereikt een hoogte van ongeveer 2 meter.

De Middenvlaktes, met een hoogte van 915 tot 1220 meter, omgeven de Hoogvlaktes en hun breedte varieert van heel nauw tot redelijk breed. De regen is er schaars en de vegetatie bestaat uit boomsavanne waar doornbomen overheersen.

De Laagvlaktes omgeven op hun beurt de Middenvlaktes en situeren zich op een hoogte van 457 tot 915 meter. In het noorden bevatten ze het zuidelijke deel van de Zambezivallei en in het zuiden het noordelijke deel van de brede Sabi-Limpopovallei. Doornplanten zijn de meest voorkomende vegetatie. Dit komt door de semi-aride gesteldheid.

2.3 Vegetatie ten dienste van de bevrijdingstroepen: het Silinda- en Bungawoud

Het Silindawoud situeert zich op de hellingen van de Silindaberg in Gazaland. Deze 640 hectare woud zijn een overblijfsel van een prehistorisch tropisch woud. Het Bungawoud, dat kleiner is in omvang, ligt in de Vumbabergen en is het enige andere woud in het land dat gelijkenissen vertoont met het Silindawoud. Volgens Rasmussen en Rubert zouden de ZANLA-troepen halfweg de jaren '70 de dichte vegetatie van beide wouden als natuurlijk schild aanwenden bij hun infiltratiepogingen vanuit de nabijgelegen basissen in Mozambique.

3 Van Zuid-Rhodesië tot Zimbabwe: een historisch overzicht

Wanneer we de geschiedenis van Rhodesië bekijken, kunnen we 3 grote periodes onderscheiden. De eerste periode situeert zich voor de Britse kolonisatie, de tweede omvat de Britse kolonisatie en loopt tot aan de unilaterale onafhankelijkheidsverklaring in 1965. De derde periode sluit hierop aan en eindigt met de onafhankelijkheidsverklaring van Zimbabwe in 1980. Het overzicht is voornamelijk gebaseerd op Becketts *'The Rhodesian Army: Counter-Insurgency, 1972-1979'*, Charltons *'The Last Colony in Africa. Diplomacy and the Independence of Rhodesia.'*, Krigers *'Peasant voices'*, Rasmussens en Ruberts *'Historical Dictionary of Zimbabwe'*, Stedmans *'Peacemaking in Civil War. International Mediation in Zimbabwe, 1974-1980.'*, Political History Zimbabwe uit het *'New African Yearbook'* en legt voornamelijk het accent op de politieke ontwikkelingen op het internationaal niveau.

3.1 Periode voor de Britse kolonisatie

De eerste bewoners in het gebied waren de Bosjesmannen. De Shonastammen – met een Bantu-oorsprong – verschenen omstreeks 950 n. C. op het toneel. In het Centraal Plateau ontwikkelden ze een veeteeltactiviteit die al gauw zou uitgebreid worden met een handelsnetwerk met het achterland en de kuststreken. Zij liggen aan de oorsprong van het bekende koninkrijk Groot-Zimbabwe dat gesticht werd door de Karanga-etnie. Zij haalden voordeel uit hun centrale ligging op de kruising van de voornaamste communicatiewegen die het transport van goud, ivoor en stoffen door heel Zuidelijk Afrika verzekerden.

De exploitatie van de goudafzettingen werkte als een rode lap op buitenlandse begerige ogen. Vooral Arabieren en Portugezen hadden een bijzondere belangstelling. De Shona gingen daarentegen gewoon verder met de exploitatie. Na de teloorgang van Groot-Zimbabwe in de 16^e eeuw ontwikkelden zich andere koninkrijken waaronder dat van Monomotapa en Rozwi de meest gekende zijn. In het begin van de 17^e eeuw moest koning Monomotapa een vernederende overeenkomst met Portugal aanvaarden na een militaire expeditie. Hij deed afstand van de goudmijnen en Portugal legde ook beslag op het tin, koper, ijzer en lood. Monomotapa werd een vazal van het soevereine Portugal maar behield het recht om het land te besturen.

De Portugese kolonisatie – die versterkt werd door de aantrekkingskracht van de goudmijnen en de interne verdeeldheid in het koninkrijk – zette zich verder in de eerste decennia van de 17^e eeuw. Desondanks stopten de onrusten niet en herhaaldelijk waren de Portugese kolonisten er het slachtoffer van. Deze chronische instabiliteit zou leiden tot de ondergang van het koninkrijk.

Vanuit zuidelijk Afrika richtten de blikken zich op Mashonaland, het gebied dat door de Shona bewoond werd. De Portugezen – die reeds voet aan land hadden in Mozambique en Angola – zouden echter botsen met de Britten en de Boeren.

Rond 1830 werd een groep die behoorde tot de Zulu-etnie – de Ndebele – opgejaagd door twisten en drong binnen in Mashonaland, het huidige zuidwesten van Zimbabwe. Als krijgsvolk dat daarenboven goed georganiseerd was onder hun almachtige heerser, gingen de Ndebele de Shona uit het oosten overheersen. De Shona werden nagenoeg tot slavernij veroordeeld.

De Europeanen bleven op hun beurt niet bij de pakken zitten. Reizigers, handelaars, avonturiers en missionarissen volgden elkaar op in het Ndebelekoningrijk. Ondanks de overeenkomsten die van tijd tot tijd werden gesloten, waren de relaties van de monarchen uit Bulawayo met de Britse autoriteiten uit de Kaapprovincie en de Boeren vaak gespannen. Eén man speelde de hoofdrol: Cecil J. Rhodes. Hij had zich gevestigd op de Kaap waar hij een belangrijk deel van de diamantsector controleerde. Nog voor hij een politieke carrière ambieerde en eerste minister werd van de provincie, droomde hij van een Brits rijk in Afrika dat zich uitstreekte van Cairo tot de Kaap. Maar hij betwijfelde of zijn ideaalbeeld niet haaks stond op de ambities van de heersende Boeren in Transvaal. Wat hun betrof, mochten de 'Afrikanders' gerust de controle krijgen over het ganse Zuid-Afrika dat gelegen was tussen de Zambezi en de Kaap. Zelfs de Portugezen – die een verbindingsweg wilden tussen enerzijds Mozambique en Angola en anderzijds de tussenliggende zone ook wel zagen zitten – mochten het bestuur krijgen.

Na de Conferentie van Berlijn die zorgde voor een verbrokkeling van Afrika onder de grote koloniale mogendheden maakte Groot-Brittannië aanspraak op het ganse territorium. Cecil Rhodes vormde de speerpunt van de Britse kolonisatie: nadat hij de handtekening van de Ndebelevorst had verkregen op de overeenkomst met de Britten waarbij het koninkrijk verviel tot een soort protectoraat van de laatstgenoemden en hij de concessies verworven had voor ertsontginning in de Shonazone, vroeg Rhodes aan koningin Victoria een charter waarin de oprichting van de British South Africa Company (BSAC) stond beschreven. Deze compagnie voldeed aan zijn behoeften. Ze beschikte immers over vergaande privileges. Het charter, dat op 29 oktober 1889 werd toegekend, liet toe dat de BSAC wetten

opstelde die golden voor het ganse gebied – dit gebied was eigenlijk niet duidelijk afgebakend, noch in het oosten, noch in het westen. de BSAC stond in voor de openbare orde, tekende overeenkomsten met plaatselijke hoofden en beheerde de rijkdommen van het land.

De confrontatie met de Ndebele die hun koninkrijk mogelijks onteigend zagen, werd onvermijdelijk. Alles wees in de richting van een langdurige militaire kolonisatie...

3.2 Van de Britse kolonisatie tot de unilaterale onafhankelijkheidsverklaring van Rhodesië

Een eerste expeditie – die in 1890 onder toezicht van Rhodes werd uitgestuurd – zorgde ervoor dat enkele pioniers zich vestigden in het Shonagebied. In 1893 werd een tweede expeditie uitgestuurd die het Ndebelegebied voor haar rekening nam. Het is op dit ogenblik dat het geheel van Shona- en Ndebelegebieden de naam Rhodesië zou krijgen. De Britse regering zou dit bekrachtigen in 1897.

De kolonisatiewijze die de BSAC zich eigen maakte, wekte wrevel en haat op bij de plaatselijke bevolking. Het machtsmisbruik en de represailles van de pioniers, de zogenaamde 'huttenbelasting', de dwangarbeid en het oprichten van pachtgebieden op de grond van de voorouders, wakkerde de wraaklust aan bij de beide bevolkingsgroepen die zich als één man tegen de Europese bezetter keerden. Er bestond geen 'koloniale administratie' die naam waardig en Rhodes liet zijn mandatarissen volledig vrij in het oplossen van de kolonisatieproblemen.

Een eerste golf van protest barstte uit in maart 1896, gevolgd door een tweede in juni 1896. Deze opstanden werden streng aangepakt en de laatste leiders zouden opgehangen worden in 1898. Doch de herinneringen zouden blijven voortleven in het collectief geheugen van de Afrikanen.

Cecil Rhodes en Groot-Brittannië onderwierpen de gebeurtenissen aan een grondige analyse om een herhaling te voorkomen. De BSAC stond nu onder strikter toezicht van Londen maar behield het recht om het land te besturen. De politiemachten kwamen onder toezicht van een hoogcommissariaat dat gelegen was in Salisbury. De relatie tussen de kolonisten en de aandeelhouders van de BSAC werd er niet beter op – zeker niet na de dood van Rhodes in 1902 – nu de aandeelhouders steeds meer problemen ervoeren bij het uitvoeren van de missie die hen was toevertrouwd. De politiek van landherverdelingen – die zou leiden tot de creatie van reservaten – verhinderde dat de Afrikanen volledig beroofd werden, maar ze kon niemand echt bevredigen. De kolonisten waren binnen de wetgevende raad

eerst in de minderheid. Deze raad was door de BSAC in het leven geroepen om haar bij te staan met de administratieve en politieke taken. Al gauw vormden de kolonisten een meerderheid en dankzij het Akkoord van Londen uit 1922 werd de raad omgevormd tot een parlement. Men organiseerde een referendum waarbij de keuze gelaten werd tussen een autonomie of een nieuwe aanhechting bij de Zuid-Afrikaanse Unie. Men opteerde voor het eerste met 8 774 stemmen tegen 5 989...

Op 1 oktober 1923 werd Rhodesië een kroonkolonie en kreeg het de naam Zuid-Rhodesië. Deze naam stond toe het verschil aan te duiden met Noord-Rhodesië dat eveneens onder Britse auspiciën was geplaatst. De macht van de Europeanen werd nog eens versterkt door het censuskiessysteem en ondervond geen noemenswaardige tegenkantingen meer. Een wetgevend parlement van dertig leden en een lokale regering, die geleid werd door een eerste minister, beheerden de binnenlandse aangelegenheden. Londen bleef bevoegd voor buitenlandse zaken, de munt en kon tevens zijn veto stellen tegen elke wet in verband met de zwarten, de landverdelingen en bij elke grondwetswijziging. Dit politieke spelletje bracht enkel groepen voort die het over één zaak eens waren: het behouden van de privileges waarop de Europese kolonisator nu aanspraak maakte. De zwarten werden volledig uit het debat geweerd. In 1951 hadden nog steeds minder dan 400 zwarten stemrecht en de wetgevende verkiezingen van 1923, 1928, 1934, 1939, 1946 en 1948 betekenden in het algemeen een overwinning van de Rhodesia Party (RP) of United Party (UP) tegen hun opposanten van de Reform Party (RP) of Independent Party²⁷.

De voornaamste bekommernis was het verzekeren van de economische bloei en het aantrekken van nieuwe kolonisten. In 1931 waren er 50 000, in 1940 reeds 65 000 en in 1950 waren er 125 000 kolonisten. Deze aantallen zouden er opnieuw voor zorgen dat het probleem van de grondverdeling op het voorplan kwam. Een van de maatregelen met de zwaarste consequenties was de wet die in 1930 gestemd werd en in 1941 zou aangepast worden: de Land Apportionment Act. Deze zou opgevolgd worden in 1969 door de Land Tenure Act. Door deze wetten mochten de Afrikanen – met een bevolkingsaantal van zo'n 1 miljoen in 1931 – zich enkel vestigen op gronden die hen door de staat waren toegewezen. De oppervlakte ervan oversteeg zeker niet de oppervlakte van de gronden die werden toegewezen aan de Europeanen en ook de steden lagen in 'blanke zones'. Het was het begin van een segregatiepolitiek die voor de zwarten heel zwaar zou uitvallen...

²⁷ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *Historical Dictionary of Zimbabwe*; London: The Scarecrow Press, 1990²; p. 90, 293, 371

Er werden ook maatregelen uitgevaardigd die de toegang tot het onderwijs voor de zwarten beperkten.

Een volgende stap ving aan met de creatie van de Centraal-Afrikaanse Federatie (CAF) die van 1953 tot 1963 Zuid-Rhodesië, Noord-Rhodesië (het huidige Zambia) en Nyassaland (het huidige Malawi) omvatte. De vorming van deze Federatie volgde op de wens van de Zuid-Rhodesische kolonisten – die hieruit profijt wilden halen – en werd ondersteund door Noord-Rhodesië en Nyassaland die hiermee een halt wilden toeroepen aan de stijgende Afrikaanse macht. Onder aanmoediging van Groot-Brittannië – maar sterk betwist door de eerste Afrikaanse nationalistische leiders – kwam de CAF op 1 april 1953 door een Britse wet tot stand. Een federaal parlement van 35 leden stond in voor de wetgevende macht. De uitvoerende macht was in handen van de regering onder leiding van de eerste minister. Een algemeen gouverneur zorgde voor de afvaardiging van de Britse kroon. De macht van de CAF strekte zich uit op het vlak van defensie, economie, munt, transport... maar elk van de lidstaten behield de controle over het statuut van de inheemse bevolking, het recht op arbeid en het toezicht op de openbare orde. Dit liet de Europese minderheid in Zuid-Rhodesië toe de binnenlandse situatie nauwlettend in het oog te houden.

De CAF zou tien jaar standhouden, tot op 31 december 1963. De partners van Zuid-Rhodesië hadden niet het statuut van kroonkolonie maar wel dit van een protectoraat. Ze werden dus veel strikter gecontroleerd vanuit Londen. Noch in Noord-Rhodesië, noch in Nyassaland zouden de raciale spanningen die het gevolg waren van de ongelijke landverdeling zo hoog oplopen als in Zuid-Rhodesië. Groot-Brittannië werd onder grote internationale druk geplaatst en was zich bewust van de problemen maar het bestuur in Salisbury had geen oren naar de eis om *majority rule*. Omdat het zo goed als zeker was dat de onafhankelijkheid gepaard zou gaan met de teruggave van macht aan de Afrikanen, waren de dagen van de CAF geteld...

Zuid-Rhodesië bleef nochtans niet buiten het bereik van nationalistische druk. Het is in deze periode dat de Afrikaanse politieke bewegingen ontwaakten. Er waren politieke organisaties opgericht tussen de twee wereldoorlogen maar deze waren minder goed gestructureerd en hun eisen bleven bescheiden. De meest gekende was het Southern Rhodesia African National Congress, kortweg SRNAC.

In 1955 stichtten Nyandora en Chikerema de African National Youth League (ANYL)²⁸ en in 1957 zouden de ANYL en SRANC samensmelten tot de eerste Afrikaanse partij die de naam waardig is: het African National Congress of Southern Rhodesia (ANCSR), kortweg African National Congress (ANC). Joshua Nkomo, een Ndebele, werd de voorzitter.

Er kwam een poging tot dialoog tot stand die op gang werd gebracht door de liberale eerste minister van Rhodesië, Garfield Todd. Hij probeerde de kiescensus te verlagen en het maandelijkse minimumloon van de zwarten te verhogen. Zijn eigen parlement liet hem echter vallen en de nieuwe premier, sir E. Whitehead – de leider van de United Federal Party (UP), nam de draad van de traditionele blanke minderheid weer op. In 1959 zou de ANCSR ontbonden worden in de nasleep van stakingen en opstanden – georganiseerd door het ANCSR – waarbij geijverd werd voor de integratie van alle Rhodesiërs. In januari 1960 verscheen deze partij opnieuw onder de naam National Democratic Party (NDP). Nkomo zou kort daarna voorzitter van de NDP worden. Het ongeduld van de Rhodesische nationalisten groeide. Sinds 1960 waren reeds 16 Afrikaanse landen onafhankelijk en de onlusten staken hier en daar de kop op. Nieuwe leiders lieten van zich horen, vooral Robert Mugabe.

Hierop organiseerde Londen een eerste constitutionele conferentie met betrekking tot Zuid-Rhodesië. De Britse regering zocht de gulden middenweg tussen de tegengestelde verlangens van de Europese minderheid en de Afrikaanse nationalisten. Het voorstel van de grondwet voorzag een zekere vertegenwoordiging van zwarten in de Algemene Vergadering (15 van de 65 zetels), maar deze toegeving werd als belachelijk beschouwd. Als Londen afstapte van zijn 'gereserveerde macht' en het idee aanvaardde van een verdergevoerde autonomie voor de kroonkolonie, kregen de blanken vrij spel om de grondwet naar hun eigen zin aan te passen.

Ook de Afrikanen boycotten dit referendum en weigerden mee te werken aan dit 'kiesspel'. In december 1961 verbood de regering Whitehead het NDP²⁹. Tien dagen later, op 17 december 1961, zou het Zimbabwe African People's Union (ZAPU) opgericht worden. Weldra zou het ZAPU in haar strijd bijgestaan worden door een 'militaire vleugel', het Zimbabwe People's Revolutionary Army (ZIPRA).

De blanken werden onderworpen aan een sterke druk uit Londen dat angstvallig de gebeurtenissen afwachtte nu de VN, de OAU en nationalistische

²⁸ C.M.L. LOHMAN, R.I. MACPHERSON, *War since 1945 seminar and symposium. Rhodesia: Tactical Victory, Strategic Defeat*. Quantico, Marine Corps Command and Staff College, Marine Corps Development and Education Command, 1983, .../chapter1.htm

²⁹ C.M.L. LOHMAN, R.I. MACPHERSON, *op. cit.*, .../chapter1.htm

bewegingen de onafhankelijkheid van Zimbabwe eisten ten voordele van de Afrikaanse meerderheid. De onverzoenlijke houding van de blanken werd nog beklemtoond met de oprichting van het Rhodesian Front (RF) in maart 1962. De partij zou triomferen bij de verkiezingen in december van dat jaar. In september 1962 werd het ZAPU buiten de wet gesteld en het ZAPU zou zijn hoofdzetel verplaatsen naar Dar es Salaam in Tanzania.

Na de verkiezingen maakten de nationalistten op hun beurt hun positie hard. De ZAPU-dissidenten, waaronder ook Mugabe en Sithole, verweten Nkomo zijn getalm en strategische fouten. Zo had Nkomo de resultaten van de Londense conferentie in 1961 aanvaard en rekende hij op internationale druk om een einde te maken aan de blanke overheersing. Op 8 augustus 1963 werd de Zimbabwe African National Union (ZANU) opgericht. De basis voor het ZANLA – het Zimbabwe African National Liberation Army – zou even later gelegd worden door M'nangagwa. ZANU wou de nadruk leggen op de strijd in Rhodesië zelf.

Na het opheffen van de CAF op 31 december 1963 zouden de zaken een snelle loop nemen. De blanken hadden voor Zuid-Rhodesië een feitelijke onafhankelijkheid voor ogen, doch ze zouden daarbij nog steeds over voldoende macht blijven beschikken. De eerste minister, Winston Field, die aangesteld was na de verkiezingen van 1962 werd te zwak bevonden en op 13 april 1964 vervangen door Ian Smith. In augustus 1964 werden het ZANU en het People's Caretaker Council (PCC) – opgericht door Nkomo – buiten de wet gesteld en de voornaamste leiders van de Afrikaanse partijen – Mugabe, Nkomo en Sithole – werden in de gevangenis gezet waar ze enige jaren zouden vastzitten.

Het Rhodesian Front, onder leiding van Ian Smith, kwam tegen haar zin tegemoet aan de eisen van de Europese Gemeenschap om volledig onafhankelijk van Groot-Brittannië te worden, maar zou zich niet plooien naar de regels van de meerderheid. Een referendum dat door de Rhodesische regering werd georganiseerd zou zich uitspreken voor deze oplossing die de internationale opinie danig tegen de borst stuitte. Na verscheidene vruchteloze gesprekken en ondersteund door Zuid-Afrika, besloot Ian Smith op 11 november 1965 de eenzijdige onafhankelijkheid van Rhodesië uit te roepen. De nieuwe grondwet, die toegevoegd werd aan de Unilateral Declaration of Independence (UDI), verhinderde het Britse toezicht op de Rhodesische wetgeving dat men verkregen had via de grondwet van 1961.

Deze machtsgreep die van alle kanten werd aangevochten, ging gepaard met het uitroepen van de noodtoestand in het land. In het binnenland verslechterde de situatie zienderogen: commando's begonnen met het aanvallen van alleenstaande

boerderijen. Gedurende 15 jaar zou het regime van Ian Smith de druk van de internationale gemeenschap doorstaan.

3.3 Van de unilaterale onafhankelijkheidsverklaring tot het onafhankelijke Zimbabwe

Als gevolg van de unilaterale onafhankelijkheidsverklaring die Londen weigerde te erkennen – hoewel het gebruik van gewapend geweld om een kolonie tot inkeer te doen komen verboden was sinds 1965, kwam de kolonie in opstand. De regering van Harold Wilson besloot om terug te komen op een aantal overeenkomsten met het Rhodesian Front: ze werden uit de sterlingzone verbannen, men verbrak de diplomatieke betrekkingen, men bevroor de Rhodesische bezittingen in het Verenigd Koninkrijk en er werd een verbod uitgevaardigd op de aankoop van tabak, koffie, mineralen en vlees.

De Verenigde Naties veroordeelde de staatsgreep in Salisbury reeds op 12 november en de Veiligheidsraad raadde alle staten aan het ‘illegale, racistische minderheidsregime van Ian Smith’ niet te erkennen. De economische sancties – waaronder een embargo op olieproducten – die op vraag van Londen werden afgekondigd, lieten niet op zich wachten. De VN hoopte dat de Rhodesische regering zo kon gedwongen worden om zich over te geven. Er waren weinig landen – met uitzondering van Zuid-Afrika en Portugal – die, gezien de omstandigheden, Rhodesië als onafhankelijke staat zouden erkennen.

Tijdens een ontmoeting tussen Ian Smith en Harold Wilson aan boord van het schip *Tiger* in de wateren van Gibraltar in december 1966³⁰, stelde de Britse premier vijf voorwaarden aan Rhodesië om opnieuw opgenomen te worden in de legaliteit:

- 1) Men moest zonder belemmeringen overgaan tot een macht waarin de Afrikanen de meerderheid bezaten.
- 2) Er moest een veiligheid in de grondwet ingebouwd worden die een terugkeer naar de situatie uit het verleden onmogelijk maakte.
- 3) Er moest een onmiddellijke verbetering komen in het politieke statuut van de Afrikanen.
- 4) Er moest een evolutie plaatsvinden die zou uitmonden in de afschaffing van elke raciale discriminatie.
- 5) De Rhodesische bevolking moest de onafhankelijkheid van het land aanvaarden.

³⁰ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 358

Deze voorwaarden werden echter door Ian Smith verworpen.

Een nieuwe bijeenkomst in gelijkaardige omstandigheden had plaats in oktober 1968 aan boord van de *Fearless*. Ook deze bijeenkomst bleef zonder gunstig resultaat hoewel Londen al enkele toegevingen had gedaan. Ondertussen bleken de economische sancties – die redelijk strikt werden opgevolgd – niet de verhoopte resultaten te leveren. Rhodesië was erin geslaagd zijn industrieel potentieel te ontwikkelen maar zag de toekomst toch niet zo rooskleurig.

De tactiek om de buitenwereld voor een voldongen feit te zetten, werd nog maar eens toegepast in 1969-1970 met het invoeren van een nieuwe grondwet (juni 1969) die eens te meer de discriminatie van de zwarte meerderheid in de verf zette. De Afrikaanse vertegenwoordiging zou, zo werd gesteld, proportioneel toenemen met het importcijfer van de omzet die gehaald werd door de zwarten. Elke kiezer werd ingeschreven op een lijst in functie van zijn ras en moest stemmen met de dienaangaande consequenties. Op het institutionele niveau voorzag de grondwet dat de president van de republiek door de regering voor een periode van 5 jaar zou verkozen worden. Hij zou als staatshoofd regeren in het parlementair regime. De regering zou verkozen worden uit een parlementaire meerderheid en het Parlement zou opgedeeld worden in twee kamers. De Nationale Vergadering bestond uit 66 afgevaardigden: 50 blanke, 8 zwarte afgevaardigden die verkozen werden via de beperkte kieslijsten en 8 andere zwarte afgevaardigden. Deze acht andere afgevaardigden waren chefs die hun positie als chef door gewoonterecht hadden verkregen. Ze werden benoemd door een Raad die samengesteld was uit dergelijke chefs die onder het gezag stond van de eerste minister. De Senaat bestond uit 23 leden, waarvan 10 blanken die verkozen werden door de Nationale Vergadering, 10 zwarten die aangeduid werden door de Raad der Chefs en 3 senatoren die rechtstreeks aangeduid werden door de president. De wetgevende macht beruste in de laatste plaats bij het Lagerhuis, terwijl de Senaat eerder belast was met het geven van advies over de compatibiliteit van de wetten met de verklaring van de rechten die vervat zijn in de grondwet. Een nieuwe wet zorgde voor de herverdeling van land (Land Tenure Act). Zowel de Afrikanen als de blanken zouden over de helft van het land kunnen beschikken. Maar voor elke blanke telde men 20 zwarten...

Het uitroepen van de Republiek Rhodesië op 2 maart 1970 had eerder een symbolische betekenis. Hiermee nam het land definitief afstand van Londen en werden alle banden verbroken.

Toen de conservatieven opnieuw aan de macht kwamen in Groot-Brittannië verminderden de wrijvingen enigszins. Maar het sluiten van een Anglo-Rhodesisch akkoord (21/11/71) en de vorming van een 'Pearce Commissie' die belast was met

het verifiëren van de reacties van de Afrikaanse meerderheid, lieten niet toe dat ze op zichzelf de 'Rhodesische Zaak' konden regelen. Als Ian Smith het principe van de *majority rule* aanvaardde, voorzag het akkoord uitgewerkte etappes, zonder dat er een vastgestelde datum was. Deze tekst beoogde een verbetering van de politieke situatie van de zwarten, het afschaffen van discriminerende wetten en grondwettelijke garanties voor de rechten van elke gemeenschap binnen de Rhodesische samenleving. Als tegenprestatie beloofde Groot-Brittannië de economische sancties op te heffen en beloofde het ook financiële hulp aan Salisbury. Maar de Pearce Commissie kon enkel de sterke Afrikaanse oppositie die het rapport – dat verscheen in mei 1972 – teweegbracht, waarnemen.

Ook de nationalistische verenigingen zaten niet stil. Na de UDI werden de raids steeds meer georganiseerd. De organisatie verliep vaak vanuit het buitenland. Op 28 april 1966 kwam het tot een hevig treffen tussen ZANLA-troepen en de Rhodesische Veiligheidstroepen in de 'Slag om Chinhoyi'³¹. Deze dag zou opgenomen worden in de annalen als *Chimurenga-dag*³². Volgens Lohman en MacPherson duidt hij ook het officiële begin aan van de Rhodesische oorlog.

De verdeeldheid tussen de belangrijkste Afrikaanse leiders zorgde ervoor dat de samenhang van de beweging afzwakte en dat de strijd aan doeltreffendheid inboette. Zowel het ZIPRA als het ZANLA hadden de neiging strijd te leveren in de zones waar ze etnisch verwant mee waren (Ndebele versus Shona).

In 1971 werd er een poging ondernomen door Shelton Shivela en James Chikerema met het oog op het hergroeperen van ZANU en ZAPU onder de vlag van het "Front for the Liberation of Zimbabwe" (FROLIZI). Dit zou op een mislukking uitdraaien. Datzelfde jaar richtte bisschop Muzorewa een nieuwe partij op: het African National Congress (ANC). Deze partij organiseerde het (soms gewelddadige) verzet tegen het Anglo-Rhodesisch akkoord tijdens het verblijf van de Pearce Commissie. Ook probeerde hij de partijen op het politieke vlak te verenigen en in zekere zin behaalde hij toch een succes in 1974. ZAPU, ZANU en FROLIZI – dat uitgegroeid was tot een autonome politieke macht – ondertekenden het 'Eenheidsmanifest' in Lusaka in december 1974. De gevangengenomen leiders, Mugabe en Nkomo, werden vrijgelaten om deze conferentie in Lusaka bij te kunnen wonen³³.

³¹ Over de juiste schrijfwijze was geen duidelijkheid. Ook: 'Sinoia'

³² N. KRIGER, *Zimbabwe's Guerrilla War, Peasant Voices*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992, p. 88

³³ C.M.L. LOHMAN, R.I. MACPHERSON, *op. cit.*, .../chapter2.htm

Na 1972 zou de toestand kristalliseren. Salisbury wierp zich op als spelleider en probeerde via uitgebreidere contacten tot een interne oplossing te komen van het Rhodesische conflict. De Zuid-Afrikaanse Republiek begon zich zorgen te maken over hetgeen zich afspeelde aan haar noordelijke grenzen. Zowel de Verenigde Staten als Groot-Brittannië dachten dat de uitbreiding van het conflict tussen de blanken en de Afrikanen opgezet spel was door Moskou en haar bondgenoten. De relaties met Zambia – dat voornamelijk voor ZIPRA-strijders als achterbasis fungeerde – zouden in serieuze mate verslechteren. De Portugese regering die Ian Smith gunstig gezind was, zou in 1974 omvergegooid worden in Lissabon. In 1975 zou het onafhankelijke Mozambique de Rhodesische nationalisten actief ondersteunen.

De Conferentie die de Zuid-Afrikaanse president Vorster, de Zambezische president Kaunda, en de leiders van het ANC, waaronder Muzorewa, Nkomo en Sithole, in 1975 samenbracht in Victoria Falls³⁴ slaagde er niet in het belangrijkste obstakel uit de weg te ruimen: de toepassing van de *majority rule* in de toekomstige onafhankelijke staat. De Conferentie van Genève (2 oktober 1976-11 januari 1977)³⁵ zou er niet in slagen een akkoord te bereiken over de overgang. Deze conferentie was ontstaan uit een opdracht die aan Henry Kissinger werd toegewezen en ze stond onder bescherming van Groot-Brittannië. Ze verenigde de belangrijkste guerrillakopstukken. Ian Smith was reeds van het toneel verdwenen.

De nationalistische bewegingen hoopten dat de besprekingen een gunstige wending zouden nemen. Als het ANC niet zo lang weerstand had geboden na de

³⁴ S.J. STEDMAN, *Peacemaking in civil war, International Mediation in Zimbabwe, 1974-1980*, Boulder & London, Lynne Rienner Publishers, 1991; p. 35-84 en R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 376-377

³⁵ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 107

conferentie van Victoria Falls, had de vorming van een Patriotisch Front in oktober 1976 toegelaten een gemeenschappelijk ZANU-ZAPU-front te vormen op de Conferentie van Genève. Het PF zou weldra erkend worden door de OAU als enige legitieme afgevaardigde van het Zimbabweaanse volk. Maar achter deze alliantie zou elk van beide leiders zijn autonomie op het terrein bewaren. Sinds de splitsing werd Nkomo als enige legitieme afgevaardigde van het ANC beschouwd en Mugabe controleerde als secretaris-generaal het ZANU. Elk van beiden zorgde ook voor de – soms exclusieve – buitenlandse contacten. De USSR heeft zo zijn steun verleend aan Nkomo. Na het uiteenvallen van het ANC ontwikkelden zich nog een aantal ‘gematigde’ nationalistische bewegingen: het ZANU van Sithole (die de naam van de partij waarvan hij president was, behield maar die zich onderscheidt van het ZANU-PF van Mugabe en het ZANU-S van Sithole), het United African National Congress (UANC) van Muzorewa, de United National Federal Party (UNFP) van chef Ndiweni, de Zimbabwe United People’s Organization (ZUPO) van chef Chirau en de Zimbabwe Democratic Party (ZDP) van Chikerema. Sommige partijen zouden het spel spelen zoals het door Smith werd voorgesteld, andere zouden slechts een kortstondig bestaan leiden.

Het is in deze context van een gewapende strijd die steeds grimmiger werd en de pogingen van de regering Smith – die het einde van hun ambtstermijn wilden uitstellen – dat de Anglo-Amerikaanse onderhandelingen werden aangevat in 1977. Het Anglo-Amerikaanse plan³⁶ dat in september 1977 gepubliceerd werd, voorzag onder andere een overgangperiode onder toezicht van de Britse administratie, stelde algemene verkiezingen voor en het sturen van VN-troepen. Tezelfdertijd nam Smith opnieuw contact op met de leiders van het PF tijdens de Conferentie van Malta in januari 1978. De PF-leiders zouden geen toegevingen doen. Ze zouden druk uitoefenen op enkele gematigde nationalistische formaties om een ‘intern reglement’ (of een ‘binnenlandse oplossing’) op punt te stellen voor het Rhodesische conflict.

De Salisbury-overeenkomst van 3 maart 1976 werd getekend door het RF van Smith en verscheidene gematigde oppositiepartijen waaronder het UANC, ZANU-S en ZUPO, maar werd onmiddellijk verworpen door het Patriotic Front. Het ging om een raamakkoord dat de vorming van een nieuwe grondwet voorstelde evenals het beëindigen van het gewapende conflict. De *majority rule* werd onmiddellijk officieel van kracht en de kiesleeftijd werd vastgelegd op 18 jaar. Een rechtsverklaring bevestigde de onafhankelijkheid van de wetgevende macht en de bescherming van het privé-bezit. In de nationale Vergadering beschikte de Europese

³⁶ S.J. STEDMAN, *op. cit.*, p. 127-164

minderheid over een gegarandeerd aantal zetels (28). Ze kregen een vetorecht op het plan van grondwetsherzieningen. Ook een Senaat werd voorzien voor een grondwetsvoorstel. Op het vlak van de uitvoerende macht kon de president van de republiek rekenen op twee organen. Enerzijds was er de Uitvoerende Raad en anderzijds de Raad van ministers. Rhodesië zou uiteindelijk ook zijn naam veranderen in Zimbabwe-Rhodesie. Hiermee zou de breuk met het verleden definitief zijn.

Nauwelijks was de multiraciale regering op 21 maart 1978 aangetreden of Groot-Brittannië betwistte de wettelijkheid ervan. De sleutelposten zoals defensie en economie werden voorbehouden voor de blanken. De internationale erkenning van het nieuwe regime bleef uit. De Veiligheidsraad van haar kant had reeds vanaf 14 maart 1978 het Sallisbury-akkoord onaanvaardbaar en illegaal genoemd.

Na een referendum op 30 januari 1979 – waar enkel de blanken mochten stemmen – werd de grondwet toch goedgekeurd. Bij de verkiezingen voor de Wetgevende Raad in april 1979 behaalde de partij van bisschop Muzorewa, het UANC, 51 van de 100 zetels. Er waren 72 zetels voorbehouden voor de zwarten. De andere politieke formaties behaalden een geringer succes. Het ZANU-S kon rekenen op 12 afgevaardigden, de UNFP van Ndeweni haalde er 9. Het ZUPO onderging een zware nederlaag en kon geen enkele zetel bemachtigen. De 28 zetels die voorbehouden werden voor de blanken werden zonder moeite door het RF ingenomen.

Op 29 mei 1979 zou Muzorewa aanspraak maken op de post van eerste minister en vormde een coalitieregering waarin Gumedde tot president werd verkozen door het parlement van de republiek.

Vooraleer de burgeroorlog zou escaleren moest de situatie gedeblokkeerd worden. De verkiezingen in Groot-Brittannië brachten de Conservatieve Partij – en Margaret Thatcher – aan de macht en die wilde komaf maken met het aanslepende Rhodesische probleem. Op 4 november 1979 werd de nieuwe Rhodesische gouverneur aangeduid, Lord Soames, die de volledige macht in handen kreeg om het proces van zelfbeschikking in gang te zetten dat door de UDI werd onderbroken. Zimbabwe-Rhodesie werd bij wijze van overgang nogmaals herdoopt, nu tot Zimbabwe, en kreeg het statuut van *dominion*. Lord Soames nam zijn functie op op 12 december en de sancties werden meteen opgeheven door Groot-Brittannië en door de Veiligheidsraad.

De Lancaster House Conference³⁷ – die op 10 september in Londen van start ging zoals was overeengekomen door de regeringsleiders van de Commonwealth in Lusaka (1 tot 7 augustus 1979)³⁸ – zou een beslissende stap vormen. Het Patriotic Front had zijn akkoord gegeven aan een reglement dat, onder de bescherming van Londen, terugging op vijf principes.

- 1) het respecteren van de *majority rule*
- 2) Het zoeken naar een blijvende oplossing
- 3) Het toekennen van grondwettelijke garanties aan de blanke minderheid
- 4) Het inrichten van vrije en rechtvaardige verkiezingen onder het toezicht van Londen en waarnemers van de Commonwealth
- 5) Het verwerpen van de grondwet die ontstaan was uit hun 'interne overeenkomst'.

Zowel de Britse regering als de regering van Zimbabwe-Rhodesië – onder leiding van Muzorewa – en het Patriotic Front – onder leiding van Nkomo en Mugabe – namen deel aan de besprekingen.

Het opstellen van de nieuwe grondwet was niet eenvoudig doordat de meningen op bepaalde punten nogal uiteenliepen. Maar Londen weigerde een compromis te sluiten over twee belangrijke punten, met name het onmiddellijk in werking stellen van het meerderheidsprincipe en de grondwettelijke garanties aan de blanken. Het zou tot een uiteindelijk akkoord komen op 21 december 1979.

De organisatie van de overgangperiode vormde een andere struikelblok. In de periode voor de verkiezingen zou de gouverneur erop toezien dat elke kandidaat vrijuit kon spreken en stond hij in voor het behoud van de openbare orde. Ook op dat punt waren er onenigheden tussen het FP en de Salisbury-afvaardiging. Maar met de nodige druk werd ook dit probleem overwonnen.

De voorwaarden voor een staakt-het-vuren vormden een derde pijnpunt. Gedurende de onderhandelingen zou de gouverneur een Militaire Commissie en een controlekorps (Cease-Fire Monitoring Group) oprichten die zouden toezien op het respecteren van het staakt-het-vuren op het terrein. Het ontbinden van de ZANLA- en ZIPRA-strijdkrachten veronderstelde het bepalen van een aantal verzamelplaatsen en het voorzien van transportmiddelen. Het staakt-het-vuren werd vastgelegd op 28 december 1979 om middernacht en de hergroepering van de guerrilla's zou aangevat worden op 4 januari 1980.

³⁷ S.J. STEDMAN, *op. cit.*, p. 165-203 en R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 158-160

Het uitvoeren van de bepalingen verliep niet zonder slag of stoot. Het Lancaster-House-akkoord was ondanks zijn tekortkomingen en ambiguïteiten een stoutmoedige en gedurfde onderneming om een conflict te regelen waarin de betrokken partijen een beslissende rol zouden spelen voor de verdere ontwikkeling van Zimbabwe.

De uitvoering van het staakt-het-vuren en de groepering van de nationalistische strijders verliep grotendeels ordelijk. Bij sommige heroveringen moest de gouverneur zich toch op zijn macht beroepen en noodmaatregelen treffen. De verkiezingscampagne ging gepaard met verschillende vormen van geweldpleging waaronder executies zonder enige vorm van proces, afpersing, intimidatie, moordpogingen aan het adres van nationalistische leiders – en dan voornamelijk Mugabe – maar in het algemeen kon de orde gehandhaafd worden.

De verkiezingsdata werden vastgelegd op 27, 28 en 29 februari voor de Afrikanen. Zij hadden plaats moeten hebben via een proportionele vertegenwoordiging met een controlelijst. Verschillende partijen kwamen op. Maar de twee grootste nationalistische partijen stonden opnieuw op eigen benen: het Zimbabwean African National Union-Patriotic Front (ZANU-PF) van Mugabe, het Patriotic Front (PF) van Nkomo, de Zimbabwe African National Union (ZANU) van Sithole, het United African National Council (UANC) van Muzorewa, de United National Federal Party (UNFP) van Ndiweni, de Zimbabwe Democratic Party (ZDP) van Chikerema, het National Front of Zimbabwe (NFZ) van Mandaza, de National Democratic Union (NDU) van Chihota en de United People's Association of Matabeleland (UPAM) van Bertrand. De blanken trokken op 14 februari 1980 naar de stembus. Het Rhodesian Front ondervond geen last van rivalen en de 20 zetels werden toegekend aan de partij die zich zou omdopen tot Republican Front (RF).

De verkiezingen kenden een grote opkomst van 94 percent. Het ZANU-PF behaalde de meerderheid met 63 percent van de stemmen (57 zetels). De partij werd gevolgd door het Patriotic Front dat 24 percent van de stemmen haalde, wat gelijk stond aan 20 zetels. Het UANC behaalde 8 percent van de stemmen en haalde daarmee de laatste 3 zetels binnen.

Mugabe werd op 11 mei tot eerste minister benoemd en hoewel hij niet verplicht was dit te doen, besliste hij een coalitieregering te vormen in het kader van de nationale verzoening. Na zware onderhandelingen met het PF werd uiteindelijk een regering gevormd. Nkomo – die vriendelijk bedankte voor de presidentszetel – werd minister van Binnenlandse Zaken. Verder bevatte ze 3 andere ministers van het

³⁸ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 175-177

Patriotic Front en de blanken David Smith – afgevaardigde van het RF en benoemd tot minister van Handel en Industrie – en Dennis Norman – president van de Rhodesian National Farmers Union en benoemd tot minister van Landbouw –. De overige posten zouden allemaal bekleed worden door ZANU-PF-leden.

Op 18 april 1980 werd de onafhankelijkheid van Zimbabwe uitgeroepen in het Rufarostadium in Harare onder het enthousiasme van het volk en met de aanwezigheid van talrijke buitenlandse staatshoofden en regeringsleiders.

4 Overzicht van de verschillende politieke partijen in Zuid-Rhodesië

Wanneer we het internationale politieke toneel verlaten en onze aandacht richten op de nationale politiek van Zuid-Rhodesië tijdens de onafhankelijkheidsstrijd, zien we een verscheidenheid aan politieke partijen opduiken. Partijen ontstaan, partijen verdwijnen, partijen worden verboden, partijen splitsen of gaan allianties aan. In dit punt wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste politieke partijen. Het overzicht vermeldt 13 partijen die gerangschikt staan volgens ontstaansdatum. De basisreferentie was Rasmussens en Ruberts *'Historical Dictionary of Zimbabwe'*.

4.1 Democratic Party (DP)

Deze vlag dekt verschillende ladingen. We kunnen drie partijen onderscheiden die deze naam aangenomen hebben.

De eerste partij werd opgericht in 1948 en was sterk Afrikaner-nationalistisch georiënteerd. De leden behoorden tot de Afrikaner Genootskap. In 1953 werd de partij omgevormd tot de Confederate Party (CP). DP-dissidenten zouden een nieuwe Rhodesian Party (RP) oprichten maar deze partij zou opgeslorpt worden door de United Party (UP).

Een andere partij die zich DP noemde, was deze die zich in augustus 1968 afgesplitst had van de United People's Party (UPP). Ze hadden slechts 1 zetel in het parlement. In juni 1969 zou de partij zich weer verzoenen met de UPP en samen zouden ze omgevormd worden tot de National People's Union (NPU).

De laatste DP werd opgericht in 1972 door C. W. Philips, een afvallige van het Rhodesian Front (RF). De partij kenmerkte zich door haar rechtse standpunten.

4.2 National Democratic Party (NDP)

Deze partij werd opgericht op 1 januari 1960 als de opvolger van het verbannen African National Congress (ANC). Omdat de meeste leiders van het ANC gearresteerd waren, doken nieuwe gezichten op die de leiding op zich namen. Chinamano, Chitepo, Mawema en Mugabe zijn slechts enkele namen. Het was Mawema die de NDP-delegatie zou aanvoeren bij de besprekingen in Londen in april dat jaar. Hij zorgde ervoor dat Whiteheads pogingen om een grotere onafhankelijkheid van de blanke Zuid-Rhodesische kiezers te verkrijgen, verijdeld

werden. Zowel Mawema als andere NDP-leiders werden in juli gearresteerd als gevolg van de Unlawful Organisations Act³⁹. Ze werden beschuldigd van sympathieën aan het verbannen ANC. In de grootste steden kwamen massale protestacties op gang van het NDP die zouden uitmonden in geweld wanneer de politie ingreep. De regering vaardigde toen de Law and Order (Maintenance) Act⁴⁰ uit.

De strijd voor het leiderschap van de partij werd dat jaar gewonnen door Joshua Nkomo. Hij keerde in november terug uit zijn vrijwillige ballingschap om voorzitter te worden. In februari 1961 stond hij aan het hoofd van de delegatie die deelnam aan de grondwettelijke conferentie. De partij verwierp de voorstellen en riep even later op tot een boycot van de verkiezingen. Op 9 december 1961 zou Whitehead de partij buiten de wet stellen. Kort daarop gingen de leiders over tot het vormen van de Zimbabwe African People's Union (ZAPU).

Het grote verschil van het NDP in vergelijking met haar voorganger, het ANC, lag erin dat de partij directer inspeelde op de grondwettelijke basis van de *minority rule*. Hoewel de partij erin slaagde de Native Land Husbandry Act⁴¹ af te schaffen, legde ze zich voornamelijk toe op haar vraag voor *majority rule* en niet op het zoeken naar hervormingen van specifieke grieven. Volgens Rasmussen en Rubert⁴² hadden de intellectuele leiders minder voeling met de landelijke massa dan hun voorgangers van het ANC maar dat lag aan de gouvernementele beperkingen die opgelegd waren aan het NDP met betrekking tot het organiseren van acties in landelijk gebied. Desondanks stellen ze dat het NDP beschouwd kan worden als de eerste effectieve Afrikaanse politieke massabeweging van het land.

4.3 Zimbabwe African People's Union (ZAPU)⁴³

Deze Afrikaans nationalistische partij werd opgericht op 18 december 1961. Dit gebeurde negen dagen nadat de regering de National Democratic Party (NDP) verbannen had. ZAPU nam zo goed als de hele organisatie, de ganse leiding en alle doelstellingen over van het NDP. In september 1962 werden alle leiders gearresteerd. De voorzitter, Joshua Nkomo, kon aan de arrestatie ontsnappen aangezien hij in het buitenland verbleef. Gedurende het daaropvolgende jaar werden

³⁹ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 374

⁴⁰ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 162-164

⁴¹ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 246-247

⁴² R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 245

⁴³ N. KRIGER, *op. cit.*, 1992, p. 84-85

de leiders gehergroepeerd in Dar es Salaam. De onenigheden tussen de verschillende leiders groeiden nadat er kritiek werd geuit op Nkomo omdat hij vaak buiten Zuid-Rhodesië verbleef en voorstelde een bestuur in ballingschap te vormen. Als verrassing keerde Nkomo in 1963 terug naar Salisbury en verbande hij Sithole, Takawira, Mugabe en andere 'dissidenten' uit de partij. Al gauw kondigden de bannelingen aan dat ze de Zimbabwe African National Union (ZANU) zouden oprichten wat ze ook deden op 8 augustus 1963. Nkomo op zijn beurt maakte bekend dat hij het People's Caretaker Council (PCC) zou oprichten met hemzelf als leider. Het PCC was meer een vervanging voor het verbande ZAPU. ZAPU zou zich opnieuw manifesteren na het bannen van het PCC in augustus 1964. Nadat Ian Smith in april 1964 aan de macht kwam, werden de meeste ZAPU-leiders en Nkomo gearresteerd en zouden ze voor de volgende tien jaar opgesloten worden. ZAPU herorganiseerde zich vanuit Lusaka (Zambia) onder het toezicht van Jason Moyo en enkele anderen.

Gedurende deze periode startte Moyo met de militaire vleugel van het ZAPU, het Zimbabwe People's Revolutionary Army. Tijdens de vroege jaren '70 waren er verschillende pogingen om het ZAPU en ZANU te herenigen maar die mislukten. In december 1971 zouden ZAPU-leiders zich verenigen met enkele andere nationalistische leiders en overgaan tot de vorming van het African National Council (ANC) met Nkomo aan het hoofd. ZAPU ging gewoon verder met zijn operaties vanuit het Lusakahoofdkwartier en nam gedurende een jaar ook de leiding van het ANC op zich. Nkomo had gedurende die periode een paar onderhouden met Smith. In 1976 zou Nkomo terugkeren naar Zambia en zich opnieuw aan het hoofd stellen van het ZAPU.

In 1976 zouden Nkomo en het ZAPU Mugabe vervoegen en overgaan tot de vorming van het Patriotic Front (PF). Ze namen deel aan de besprekingen in Genève. Na het mislukken van die conferentie keerde Nkomo terug naar Zambia en drong aan op een intensere wervingscampagne voor het ZIPRA. Dit was voornamelijk een antwoord op de toenemende kritiek van Kenneth Kaunda tegen het ZAPU. Kaunda – die president was van Zambia en een ZAPU-aanhanger van het eerste uur – drukte zijn bezorgdheid uit over de ongelijke deelname van het ZAPU in de onafhankelijkheidsstrijd. Door de toenemende militaire inspanningen werd het ZAPU meer bevriend met de USSR die hun voornaamste leverancier van militair materiaal zou worden.

Eind 1979 namen Nkomo en het ZAPU deel aan de Lancaster House Conference onder de vlag van het PF. Verscheidene waarnemers zouden volgens

Rasmussen en Rubert⁴⁴ de volgende verkiezingsoverwinning toegeschreven hebben aan Nkomo. Maar het zou anders uitdraaien. Als donderslag bij heldere hemel kondigde Mugabe aan dat hij met zijn eigen partij, ZANU, zou deelnemen aan de verkiezingen en niet als lid van het PF. Dit betekende dat het ZAPU hetzelfde moest doen en dit bracht de partij in een ongunstige positie. In tegenstelling tot het ZANU en ZANLA had het ZAPU geen politiseringprogramma voor de rurale gebieden in Matabeleland ontwikkeld waar het ZIPRA voornamelijk opereerde. Het leek erop dat de partij de politieke infrastructuur die het ZANU had ontwikkeld in de Mashonaprovincies verwaarloosde. Waarnemers stonden er niet bij stil dat het ZAPU zijn steun voornamelijk haalde van de Matabele die slechts 15 percent van het totale bevolkingsaantal uitmaakten.

In 1980 zou het ZAPU slechts 24 percent van de zwarte stemmen krijgen en 20 zetels toegewezen krijgen in het Assemblee. Vier kabinetsposten zouden naar ZAPU-leden gaan in de regering die door Mugabe werd samengesteld.

4.4 Rhodesian Front (RF)

Deze blanke partij werd opgericht in maart 1962 als opvolger van de Dominion Party en enkele rechtse allianties zoals de Southern Rhodesian Association (SRA) en de United Group (UG). De partij protesteerde tegen de Central African Federation (CAF) onder het motto "Rhodesia First"⁴⁵. De partij was, volgens Rasmussen en Rubert, vooral geïnteresseerd in de blanke voordelen. Onder leiding van Winston Field, Clifford Dupon en Ian Smith zou de partij afstevenen op een verkiezingsoverwinning in december.

Het RF was absoluut voorstander om de externe controle over de kolonisten te bannen. Het feit dat Field er niet in geslaagd was Groot-Britannië Rhodesië de onafhankelijkheid te beloven bij de ontbinding van de CAF zou ertoe leiden dat de partij het voorzitterschap toevertrouwde aan Ian Smith in april 1964. Smiths stokpaardje was het bereiken van de onafhankelijkheid. Hij zou ook heel streng optreden tegen Afrikaans nationalistische bewegingen. In mei 1965 bemachtigde de partij de 50 zetels die voorbehouden waren voor de blanken in de Wetgevende Vergadering. Dankzij deze verkiezingsoverwinning en de resultaten van het referendum in november, besloot de partij de unilaterale onafhankelijkheid (UDI) van het land uit te roepen op 11 november 1965.

⁴⁴ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 397

⁴⁵ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 304

Het RF was de eerste blanke politieke partij die erin slaagde om een brede structuur uit te werken onder de blanke bevolking. Gedurende de UDI betaalde een groot deel van het Europese kiespubliek bijdragen aan het RF. Bovendien speelden vaste partijleden een actieve rol in het proces dat tot organisatie van de partij moest leiden. Verder was het zo dat de partij een sterke uitstraling had naar de recentste immigranten toe aangezien zij minder toegeeflijk waren om de levensstijl te veranderen die hen naar het land gelokt had.

Het RF slaagde er in om zowel tijdens de verkiezingen van 1965, 1970, 1974 en 1977 de 50 parlamentszetels te bemachtigen.

Na het bezoek van de Pearce Commissie begon de partij stilaan te aanvaarden dat de Afrikaanse participatie in het bestuur zou toenemen. In april 1977 werd een partijconventie gestemd waarin de nadruk gelegd werd op de blanke macht die gewaarborgd moest worden binnen elk toekomstig bestuur, ondanks het onoverkomelijke feit dat men de macht zou moeten delen met de Afrikanen. Een tweede resolutie gaf de toestemming aan de regering om de onderhandelingen over een dergelijke politieke transformatie verder te zetten. Enkele maanden later zouden 12 leden de partij verlaten en de Rhodesian Action Party (RAP) oprichten. Daarmee wilden ze zich afzetten tegen de schijnbare liberalisatie van het RF. De partij verloor daardoor niks aan slagkracht en haalde – zoals reeds vermeld – opnieuw de 50 zetels binnen na de verkiezingen in 1977.

Begin 1978 maakte Smith gebruik van de autoriteit die hem verleend was door de partij om besprekingen aan te vatten met de meer conservatieve binnenlandse leiders Muzorewa, Sithole en Chirau. De partij hoopte daarmee het leiderschap van de extern gebaseerde militante bevrijdingsstrijdkrachten te omzeilen en tekende een akkoord met de drie leiders. Op 3 maart 1978 werd het Internal Settlement-akkoord⁴⁶ officieel ondertekend. De overeenkomst omvatte wat de eerdere RF-resoluties hadden gevraagd in alle onderhandelingen: het weerhouden van substantiële politieke en veiligheidsmacht in de handen van de witte minderheid. Jammergenoeg slaagde het RF er niet in om de gehoopte erkenning van het nieuwe Zimbabwe-Rhodesië te verkrijgen en de sancties die tegen het land waren uitgevaardigd op te heffen. De bevrijdingstroepen van het Patriotic Front (PF) verwierpen het staakt-het-vuren en de oorlog duurde voort. Steeds meer conservatieve leden van het RF zagen in dat ze uiteindelijk toch met de leiders van de bevrijdingstroepen aan de onderhandelingstafel moesten gaan zitten. Uiteindelijk kwam er een oplossing uit de bus met de Lancaster House Conference. Wanneer de

⁴⁶ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 137-138

beslissingen in 1980 geïmplementeerd zouden worden, kwam er een einde aan het 16-jarig gezag van het RF over het land.

4.5 Zimbabwe African National Union (ZANU)

De belangrijkste Afrikaans nationalistische partij van Zuid-Rhodesië⁴⁷ werd opgericht op 8 augustus 1963 onder leiding van Ndabaningi Sithole wanneer dissidenten van het ZAPU het leiderschap van Nkomo verwierpen. De ZANU-stichters waren voorstander van een organisatie en politieke actie binnen Zuid-Rhodesië zelf. De eerste algemene vergadering van de partij werd gehouden in Gweru. Daar werd Sithole tot voorzitter verkozen en Mugabe werd secretaris-generaal. Op 26 augustus 1964 werd de partij, samen met het PCC, verbannen door de regering. Sithole, Mugabe en de andere partijleiders werden opgepakt en belandden voor een goede 10 jaar achter de tralies. Hoewel ze in gevangenschap zaten, behielden ze een grote autoriteit terwijl het ZANU zich vanaf 1965 vanuit Lusaka (Zambia) zou ontwikkelen onder leiding van Herbert Chitepo, het hoofd van de Revolutionary Council. Vanuit Zambia zou ook de basis gelegd worden van het Zimbabwe African National Liberation Army (ZANLA).

Tijdens de gevangenschap van de leiders werden de politiek en de opvattingen van Sithole in vraag gesteld door de andere gevangengezette leden van het partijbestuur waaronder Mugabe, Tekere en Nyagumbo. In 1970 zou een geheime stemming door zes van deze groepsleden ertoe leiden dat Sithole werd afgezet en vervangen door Mugabe. Omdat het onmogelijk was om het externe ZANU-bestuur over deze leiderswissel te informeren, zou een openlijke strijd voor het leiderschap zich manifesteren wanneer beiden werden vrijgelaten in 1974. Deze strijd zou zich verderzetten tot eind 1975 tot wanneer zowel de ZANLA-leiding als een groot deel van de veldbevelhebbers Sithole zouden verwerpen en hun steun openlijk aan Mugabe betuigen. Door deze openlijke ZANLA-steun werd Mugabe ook aanvaard binnen het ZANU die zijn autoriteit eerst in vraag hadden gesteld. Eens Mugabe kon rekenen op de steun van het ZANLA en zijn autoriteit ook door de andere ZANU-leden werd aanvaard, kon hij rekenen op de sympathie van de Frontlijnstaten⁴⁸ en het Liberation Committee van de OAU. Hoewel het leiderschap

⁴⁷ N. KRIGER, *op. cit.*, p. 85

⁴⁸ In december 1974 richtte het Liberation Committee van de OAU een 'Frontline Presidents' Committee' op om de externe hulp en strategie voor de Afrikaanse bevrijding van Zimbabwe te coördineren. De oorspronkelijke leden waren Kenneth Kaunda van Zambia, Seretse Khama van Botswana, Samora Machel van Mozambique en Julius Nyerere van Tanzania. De

van Mugabe na 1975 niet meer in vraag werd gesteld, zou zijn leiderschap pas officieel bevestigd worden in 1977 wanneer het Central Committee samenkwam in Chimoio (Mozambique). Na de moord op Chitepo in 1975 en de arrestatie van de meeste ZANLA-leiders door de Zambiaanse regering op verdenking van die moord verhuisde het ZANU haar hoofdkwartier naar Mozambique.

Begin 1976 werd het ZAPU en ZANU samengevoegd en ontstond het Patriotic Front (PF). Zoals reeds eerder vermeld, nam men deel aan de besprekingen in Genève die mislukten. ZANU bleef onder de paraplu van het PF en nam deel aan internationale besprekingen. In praktijk handelde het ZANU nog steeds gescheiden van het ZAPU. Het behield zijn eigen partij-organisatie en recrutering, evenals een autonome oorlogsvoering, dat in handen was van het ZANLA, met zijn eigen politieke agenda en strategie. De politieke commissarissen van het ZANU vergezelden de ZANLA-strijders en gaven uitleg over het ZANU-gedachtegoed. Ze gaven voornamelijk antwoord op de vragen van de boeren betreffende het eigendomsrecht van de gronden. Men zette ook een vage lokale partijstructuur op poten en men verwierf, volgens Beckett⁴⁹ en Rasmussen en Rubert⁵⁰, de steun van de bevolking voor het ZANU in de gebieden – voornamelijk Mashonaland – waar het ZANLA actief was. De ontwikkeling van de politieke infrastructuur tijdens de jaren 1972-1979 van de onafhankelijkheidsoorlog wordt over het algemeen beschouwd als de basis van de politieke successen die het ZANU zou boeken na 1979.

In 1979 nam het ZANU ook deel aan de Lancaster House Conference als deel van de PF-delegatie. Zoals reeds vermeld zou Mugabe iedereen verbazen door – na afloop van de succesvolle conferentie – te verklaren dat hij niet zou deelnemen als PF-lid aan de geplande verkiezingen maar wel als ZANU-lid. Men ging de verkiezingsstrijd tegemoet met de naam ZANU-PF. Het verkiezingsresultaat was een grote meevaller voor de partij: met 63 percent van de stemmen, kon men over 57 van de 80 zwarte zetels beschikken in het parlement.

4.6 People's Caretaker Council (PCC)

Deze Afrikaanse partij⁵¹ ad interim werd gevormd door de aanhangers van Nkomo's ZAPU in augustus 1963. Het ontstaan was een reactie tegen de oprichting van het ZANU. Nkomo werd gevangengenomen in april 1964 en de partij werd door de

Angolese president Augustino Neto zou deze groep later vervoegen. R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op.cit.*, p. 103

⁴⁹ I.F.W. BECKETT, *The Rhodesian Army: Counter-Insurgency*, s. d., .../part1.htm

⁵⁰ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 395

regering verbannen op 26 augustus 1964. De PCC-leiders zouden zich hergroeperen in Lusaka (Zambia) en zouden zich later weer voegen bij het ZAPU.

4.7 United People's Party (UPP)

De UPP werd opgericht op 31 mei 1965 door 10 Afrikaanse parlementsleden die oorspronkelijk verkozen werden op "B"-plaatsen⁵² als vertegenwoordigers van de opvolger van de United (Federal) Party (UP), de Rhodesian Party (RP). De UPP werd door de RF-regering erkend als de officiële oppositie. Daarmee werd ze de eerste Afrikaanse organisatie die zo erkend werd. Het UPP wou een *majority rule* verkrijgen via grondwetswijzigingen maar ging ten onder aan twisten over de meest efficiënte manier om hun doelstellingen te bereiken. De RF tolereerde de partij omdat ze toch als 'politiek impotent' werd beschouwd. De UPP-leiders zelf werden door de andere nationalistische partijen als zondebok en stromannen bestempeld. In augustus 1968 ontstond de Democratic Party als splintergroep onder leiding van Chad Chipunza, een oom van Abel Muzorewa. Beide groeperingen zouden zich evenwel in juni 1969 verenigen onder de National People's Union (NPU).

4.8 Centre Party (CP)

Deze gematigde multiraciale partij werd in augustus 1968 opgericht door tegenstanders van de Rhodesian Front-regering. De CP was voorstander van een graduele politieke vooruitgang voor de Afrikanen zoals het werd voorgesteld tijdens de 'Tiger Talks' (1966). De partij slaagde erin enige aanhang te verwerven bij de Afrikaanse middenklasse. Bij de verkiezingen in 1970 haalde de partij 7 van de 8 zetels waarvoor ze ijverde maar alle blanke kandidaten werden verslagen ondanks de steun die ze kregen van de Argus Group⁵³. Begin 1972 zou de partij schoorvoetend de Anglo-Rhodesian Settlement aanvaarden bij gebrek aan enig ander alternatief.

⁵¹ N. KRIGER, *op. cit.*, p. 85-86

⁵² Te vergelijken met de back benchers in het Britse Lagerhuis.

⁵³ Argus Group was de onofficiële naam voor de publicaties van de voormalige Rhodesian Printing and Publishing Company die vijf van de belangrijkste Rhodesische kranten beheerde tot in 198. In R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op.cit*, p. 23

4.9 National People's Union (NPU)

Deze opvolger van de United People's Party (UPP) werd opgericht in 1969. De partij had de meeste Afrikaanse parlementsleden maar kon slechts 1 zetel behouden na de verkiezingen in 1970. In maart 1972 ontbonden de leiders de partij en raadden hun leden aan het African National Council te steunen.

4.10 Front for the Liberation of Zimbabwe (FROLIZI)

In oktober 1971 kondigden een aantal nationalistische leiders die in Lusaka (Zambia) verbleven de oprichting van het FROLIZI aan als een samensmelting van het ZAPU en ZANU. In realiteit bleek het om een organisatie van dissidente leiders van beide rivaliserende partijen te gaan. Skilkom Siwela en Godfrey Savanhu, de leiders van de nieuwe organisatie, zouden in 1972 afgezet worden door James Chikerema, George Nyandoro en Nathan Shamuyarira. Het FROLIZI zou in Rhodesië zelf nooit van de grond komen. Ze zou zich pogen te verbinden met het African National Council. De partij zou een aanzienlijke buitenlandse steun verwerven in 1972, maar begin 1973 werd de partij officieel genegeerd door de het Liberation Committee van de OAU. Daarna zou de partij in belang inboeten.

4.11 African National Council (ANC) – United African National Council (UANC)⁵⁴

Het ANC werd in december 1971 opgericht als tijdelijke drukkingsgroep tegen de Anglo-Rhodesische voorstellen. Om gouvernementele represailles te vermijden, organiseerde men het ANC eerder als een soort van publieke vergadering dan als een politieke partij. Twee methodisten zonder vroegere politieke aspiraties, Abel Muzorewa en Canaan Banana, stonden aan het hoofd. Andere leiders waren meestal veteranen uit het ZANU of ZAPU. Onder andere Edson Sithole, Josiah Chinamano en Michael Mawema vervoegden het ANC. De naam van de raad was doelbewust gekozen en het acroniem verwees inderdaad naar het eerder opgerichte en gerespecteerde African National Congress.

Overall in het land richtten zich ANC-takken op. Wanneer de Pearce Commission in 1972 het land bezocht, was het ANC goed vertegenwoordigd, zowel in de landelijke als stedelijke gebieden. Terwijl haar centrale bestuur zich

⁵⁴ N. KRIGER, *op. cit.*, p. 86-87

hoofdzakelijk bezighield met de verspreiding van informatie, had het ANC veel lof gekregen voor het overtuigen van de Pearce Commission om akkoord te gaan met de Settlement Proposals. Na de hoorzittingen van de Pearce Commission fuseerde het ANC met inwendige takken van het ZANU, ZAPU en FROLIZI en hervormde zichzelf tot een permanente politieke organisatie. Men was er voorstander van een onderhandelingspolitiek met Groot-Brittannië te voeren die aanvaardbaar was voor alle inwoners van het land. Daarbij mocht Muzorewa zijn leidersplaats behouden.

Het Smithregime had de partij nooit verbannen maar maakte het haar wel behoorlijk lastig door onder andere de verkoop van lidkaarten en het aanvaarden van buitenlandse steun te verbieden. Ook arrestaties van de leiders en andere pesterijen kwamen veelvuldig voor. Het ANC kon echter de niet-gewelddadige weg verderzetten en bleef aandringen op het samenroepen van een nationale grondwettelijke conferentie om de *majority rule* in te voeren. Eind 1972 ging het gerucht de ronde dat Muzorewa geheime onderhandelingen had gevoerd met Smith. Verdere bijeenkomsten in 1973 werden wel openbaar gemaakt.

De veranderingen op internationaal niveau eind 1974 zouden Smith ertoe verplichten om aan de vragen van de Frontlijnstaten en Zuid-Afrika tegemoet te komen. Hij stelde de verschillende nationalistische leiders op vrije voeten en knoopte onderhandelingen aan. In december kondigden de onafhankelijke leiders van ZANU, ZAPU en FROLIZI aan dat ze zich verenigd hadden binnen het ANC en stemden in te onderhandelen met de regering Smith. In augustus 1975 ging de Victoria Falls-conferentie van start maar die zou uitdraaien op een complete mislukking. Het ANC zou zich daarop splitsen in twee fracties. De ene fractie zou geleid worden door Nkomo en de andere door Muzorewa. Nkomo keerde naar het land terug onder de vlag van het ANC en zou enkele privé-gesprekken voeren met Smith. Muzorewa en zijn fractie zouden de naam United African National Council (UANC) aannemen en bleven in het buitenland.

Op initiatief van de Amerikaanse staatssecretaris Henry Kissinger zou Groot-Brittannië in 1976 de Conferentie van Genève starten. De UANC-delegatie werd aangevoerd door Muzorewa. Hij drong erop aan dat in elke overgangsregering blanken verhinderd moesten worden om ook maar enige vorm van controle te krijgen over ministeries die defensie en binnenlandse veiligheid beheerden. Dit twistpunt – met nog enkele andere knelpunten waarvoor het PF en de regering Smith verantwoordelijk waren – zou ervoor zorgen dat de Conferentie in december zou opgegeven worden. Er zou geen vervolg komen...

Begin 1977 keerde Muzorewa met zijn partij terug naar Zuid-Rhodesië. In december woonde Muzorewa samen met Ndabaningi Sithole, Jeremiah Chirau en

James Chikerema de onderhandelingen met de regering Smith bij. Deze onderhandelingen zouden uitmonden in de ondertekening van de Internal Settlement op 3 maart 1978. Muzorewa deelde de macht nu officieel met vier anderen als lid van de Uitvoerende Raad. Het akkoord voorzag ook verkiezingen en die werden gehouden in april 1978. Het UANC behaalde 68 procent van de stemmen en legde daarmee beslag op 51 zetels in de nieuwe assemblee. Er werd aan Muzorewa gevraagd om een regering samen te stellen en het land werd herdoopt tot 'Zimbabwe-Rhodesië'. Muzorewa stelde een coalitieregering samen die zowel leden van het RF als de UP bevatte. Deze UANC-regering werd nooit officieel erkend door een ander land waardoor de economische sancties én de oorlog bleven duren.

De Lancaster House-conferentie zou op 10 september 1979 van start gaan. Muzorewa en Smith vertegenwoordigden de Zimbabwaans-Rhodesische regering en Nkomo en Mugabe namen deel als afgevaardigden van het PF. Op 22 oktober kwam het tot een akkoord. Bij de daaropvolgende verkiezingen in april 1980 behaalde de partij slechts drie zetels.

4.12 Patriotic Front (PF)

Deze politieke alliantie tussen Mugabe's ZANU en Nkomo's ZAPU ontstond in oktober 1976. De alliantie kwam tot stand na het aandringen van de Frontlijnstaten. Zij geloofden dat de leiders van de gewapende strijd ook moesten vertegenwoordigd zijn op de besprekingen in Genève. Ze waren er ook van overtuigd dat de oorlog sowieso zou voortduren als de beide bevrijdingsbewegingen hun krachten niet zouden bundelen tot één geheel. Zowel Mugabe als Nkomo vertegenwoordigden het PF op de conferentie en in januari 1977 erkende het Liberation Committee van de OAU – op aanraden van de presidenten van de Frontlijnstaten – het PF als enige wettige bevrijdingsorganisatie die het Zimbabwaanse volk vertegenwoordigde. In juli keurde de algemene vergadering van de OAU deze erkenning goed, hoofdzakelijk omdat de twee leiders samen nu bijna alle bevrijdingstroepen die in het land vochten, controleerden (hoewel de alliantie zich nooit uitstreekte tot afzonderlijke militaire operaties). Na het mislukken van de besprekingen in Genève werd de oorlog verdergezet terwijl de politieke leiders het ontslag van de regering Smith eisten. Verder eisten ze ook de ontwapening van de Rhodesische veiligheidstroepen en het oprichten van een overgangsregering onder leiding van de Britten en de PF.

In 1978 verwierpen de PF-leiders de uitnodiging van de regering Smith om rond de onderhandelingstafel te gaan zitten. Deze onderhandelingen resulteerden in de Internal Settlement. De PF veroordeelde de Internal Settlement als een uitverkoop

aan het Smith regime omdat haar uitwerking de militaire en politieke macht, alsook de reële politieke controle, in handen van de blanke minderheid liet. Men weigerde ook een staakt-het-vuren. Met de ruggesteun van de OAU namen de PF-leiders contact op met de regeringen in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten evenals met de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties om de internationale sancties niet op te heffen en de nieuwe regering in Zimbabwe-Rhodesië niet te erkennen. Gedeeltelijk als gevolg van deze samenhangigheid van de PF heeft de extreemrechtse vleugel van het Rhodesische Front eindelijk de noodzaak erkend om akkoord te gaan met het houden van besprekingen in dewelke de leiding van de vrijheidsbeweging de Afrikaanse meederheid zou vertegenwoordigen..

In september 1979 leidde Mugabe en Nkomo de PF-delegatie naar de Lancaster House-conferentie. Daarna zou de partij gesplitst worden aangezien Mugabe verkondigde dat hij met het ZANU de verkiezingsstrijd wou aanvatten. Zowel het ZANU en ZAPU wilden nog profijt halen uit de goede naam van de nu niet meer functionerende PF en voegden de afkorting toe aan de naam van hun partij: ZANU-PF en PF-ZAPU.

4.13 Zimbabwe United People's Organisation (ZUPO)

Deze conservatieve Afrikaanse partij werd door regeringsgezinde chefs opgericht op 29 december 1976 na het mislukken van de besprekingen in Genève. Het ZUPO stond onder leiding van Jeremiah Chirau en sloot zich aan bij de regering Smith waardoor het niet kon rekenen op de steun van het volk. Na de verkiezingen in 1979 had de partij geen enkele zetel en ook de verkiezingen in 1980 konden daar geen verandering in brengen. Chirau besloot de partij dan maar te ontbinden in maart 1982.

5 Overzicht van de verschillende militaire groeperingen in Zuid-Rhodesië

Zoals reeds gebleken is uit de voorgaande overzichten, verliep de onafhankelijkheid in Zuid-Rhodesië niet zonder slag of stoot. Verschillende militaire groeperingen voerden een bittere strijd. Aangezien deze studie een vergelijking wil maken tussen de krijgstheorie van Generaal Giap en de gebeurtenissen in Zuid-Rhodesië, hechten we een bijzonder belang aan de gewapende groeperingen die actief waren tijdens de onafhankelijkheidsstrijd. De basisgegevens die in Rasmussen en Rubert zijn

gevonden, werden aangevuld met de informatie die gevonden werd op websites en in een aantal andere werken.

5.1 Rhodesische strijdkrachten

De Zuid-Rhodesische regering kon tot in 1951 niet over een staand leger beschikken. De strijdkrachten die ingezet werden gedurende de Pioneer Column in de jaren 1890 of gedurende de Ndebeleoorlog en andere opstanden waren een combinatie van de British Imperial Troops, de British South Africa Police (BSAP) en plaatselijke vrijwilligers. In 1898 werden verschillende vrijwillige groepen tot een reserve-eenheid omgevormd die de naam Southern Rhodesian Volunteers (SRV) kreeg. Deze eenheid vormde de kern voor oorlogseenheden zoals de Rhodesian Regiments tijdens de Zuid-Afrikaanse Oorlog en de Eerste Wereldoorlog. De Tweede Wereldoorlog werd gekenmerkt door een uitbreiding en reorganisatie van de strijdkrachten maar volgens Rasmussen en Rubert was de RAR de enige eenheid die de naoorlogse ontbindingen zou overleven. In 1951 begon de regering een staand leger te organiseren maar wou de luchtmacht gescheiden houden. Twee jaar later zouden het leger en de luchtmacht samensmelten en onder het gezag van Zuid-Rhodesische officiers komen te staan.

Na het opheffen van de federatie in 1963 zouden de federale strijdkrachten van Zuid-Rhodesië terugkeren naar de territoriale regering. Zuid-Rhodesië verwierf het leeuwendeel van het militair materieel. In 1964 telde het leger 3400 manschappen in actieve dienst en dit zou zo blijven tijdens de eerstvolgende jaren. Een geweldige expansie deed zich voor na 1973. Tegen die tijd had de bevrijding van centraal Mozambicaanse regio's door het FRELIMO een groot nieuw front gecreëerd in de – voorheen relatieve kleine – guerrillaoorlog. In 1974 zou de regering steeds grotere budgetten voor defensie voorzien. Om het tekort aan manschappen op te lossen, werd de dienstplichtleeftijd evenals de dienstplichtperiode uitgebreid en was het ook niet meer eenvoudig om uitstel van de dienstplicht te verkrijgen. Men begon ook systematisch de reservisten van de Territorial Force, het reservistencontingent van het leger, op te roepen. In 1979 beschikte men over 8500 man in het reguliere leger, 1200 in de luchtmacht en 8000 in het BSAP. Deze aantallen werden aangevuld met 15 000 leger- en 35 000 BSAP-reservisten. De voltallige strijdkrachten telden een goede 60 000 manschappen maar er waren er slechts 16 000 operationeel op een gegeven ogenblik.

Met de escalatie van de bevrijdingsoorlog begin de jaren '70 namen de strijdkrachten snel uitbreiding. Men onderscheidde drie groepen: het geregelde leger,

het BSAP en de luchtmacht. De twee belangrijkste groepen in het geregelde leger waren de Rhodesian Light Infantry (RLI) en de Rhodesian African Rifles (RAR). Beide eenheden patrouilleerden met basiseenheden die men 'sticks' noemde en die bestonden uit 5 tot 7 man elk. Wood vermeldt dat dergelijke sticks uit 4 man bestonden. Dat was eigenlijk het aantal dat een Alouette III-helikopter kon vervoeren. Deze basiseenheden waren meestal betrokken bij de dagelijkse 'search-and-destroy'-operaties. Het RLI bestond uit 1 bataljon van een 1000 blanke soldaten dat opgedeeld was in drie commando-eenheden. De RAR bestond uit zwarte soldaten onder commando van blanke officieren en was opgedeeld in drie eenheden. Het leger had ook drie speciale eenheden: de Special Air Service (SAS), de Grey Scouts (GS) en de Selous Scouts (SS). De SAS bestond volledig uit blanken, terwijl de GS en de SS zowel Afrikanen als Europeanen in hun rangen hadden. De SAS beschikte over 250 uitstekend getrainde commando's die zich gespecialiseerd hadden in verrassingsaanvallen en hinderlagen. Verder voerden ze ook grensraids uit in de nabijgelegen landen. De GS, een georganiseerd infanteriebataljon, werd ingezet voor sluipacties en nam ook deel aan de grensraids. De SS was de elite-eenheid van het leger. Ze waren gespecialiseerd in opsporings- en clandestiene operaties.

Tijdens de oorlogsperiode nam de BSAP de vorm aan van een paramilitaire organisatie. Ze werkte nauw samen met de geregelde strijdkrachten, voornamelijk voor het inwinnen van informatie. De luchtmacht werd opgedeeld in drie aanvalssquadrons en twee helikoptersquadrons. Het meeste van hun uitrusting werd ingezet tijdens de UDI.

Op tactisch vlak bedienden de Rhodesische strijdkrachten zich tijdens de jaren '70 van basistactieken. In het binnenland hielden ze 'search and destroy'-operaties om de nationalistische guerrillatroepen te bestrijden. Hun helikopters gaven hun een superieure mobiliteit en de regering lanceerde het 'protected villages'-programma. Op buitenlands vlak kon de regering terugvallen op twee elementen. In 1975 richtte de Rhodesian Central Intelligence Organization (RCIO) in samenwerking met de Portugese militaire autoriteiten de Mozambique National Resistance (MNR) op om de ZANLA-troepen die in Mozambique actief waren aan te vallen en de Mozambicaanse economie zodanig te ontwrichten dat het FRELIMO zijn steun aan het ZANLA zou opzeggen. Daarenboven zou het leger begin de jaren '70 een aantal zogenaamde 'pre-emptive strikes' uitvoeren tegen zowel ZANLA- als ZIPRA-trainingskampen in de naburige landen. Tussen 1976 en 1979 werden meer dan 30 luchtaanvallen en commandoraids uitgevoerd in Mozambique, Zambia en Botswana. De achterliggende idee was de basissen van de guerrilla die aan het land grensden

te vernietigen waardoor de communicatielijnen voor de guerrillatroepen langer werden. Dit zou hen hinderen in de strijd.

De grootste uitdaging voor het Rhodesische leger bestond erin het tekort aan manschappen en uitrusting op te vangen. Een bijkomend probleem waren de fenomenale kosten die de oorlog met zich meebracht. Bijgevolg moest ook de impact ervan op de economie beperkt worden. Hoewel Zuid-Afrika de meeste behoeften van het Rhodesische leger kon bevredigen, wierpen de afgekondigde sancties tegen het land roet in het eten voor de levering van wapens. Het gebrek aan uitrusting zorgde ervoor dat men artillerie, vliegtuigen en ander zwaar materieel moest gebruiken uit de periode van de UDI. Het was ook zo dat men geen vervangstukken kon invoeren en dit zorgde dan ook voor bijkomende problemen.

Het tekort aan manschappen zou zich pas goed manifesteren na de onafhankelijkheid van Mozambique. Men had steeds meer troepen nodig om het stijgende aantal ZANLA-strijders die in het land infiltreerden te bestrijden. In 1972 waren alle Europese mannen tussen 18 en 25 dienstplichtig en moesten ze een jaar actieve dienst in het leger nemen. In 1974 werd de leeftijdsgrens opgeschoven tot 38 en in 1978 werd de dienstplicht uitgebreid tot 18 maanden. In 1979 kondigde men de dienstplicht aan voor elke mannelijke blanke tussen 50 en 59 in het kader van de 'strijd tegen het terrorisme' in de belangrijkste stedelijke centra. Het stijgende aantal oproepen van voornamelijk de blanke bevolking zette de economie van het land onder steeds grotere druk. De stijgende kosten om het grote aantal manschappen in het leger te onderhouden had een verregaand effect op de economie. Tussen 1972 en 1978 verhoogde de regering het defensiebudget met ongeveer 610 percent. Men mocht rekenen op een dagelijkse kost van zo'n Rh\$750,000. Zonder de hulp van Zuid-Afrika – die de helft van het Rhodesische defensiebudget voor zijn rekening nam – zou de regering het gevecht nooit hebben kunnen voortzetten tot eind de jaren '70. Ook de fysieke druk mag men volgens Beckett⁵⁵ niet uit het oog verliezen. Deze druk zou leiden tot een toename van het alcoholisme, aantal bastaardkinderen en scheidingen bij de blanke Rhodesiërs.

5.1.1 *Rhodesian African Rifles (RAR)*

Tot het einde van de jaren '70 zou dit een volledig zwarte legereenheid zijn die aangevoerd werd door blanke officieren. Lohman en MacPherson stellen dat de RAR steunde op erfelijke opvolging. De zonen van de RAR-soldaten traden in de

⁵⁵ I.F.W., BECKETT, *op. cit.*, .../part2.htm

voetsporen van hun vaders. Het lidmaatschap van dit regiment bezorgde hen ook een hogere levensstandaard en prestige.

Het ontstaan van deze eenheid gaat terug tot in 1898 wanneer een Afrikaanse reservecompagnie als permanente eenheid werd opgenomen bij de British South African Police. De eenheid zou het in 1914 in Zuid-West-Afrika (Namibië) opnemen tegen de Duitsers. Vervolgens zou de eenheid de kern vormen van het in 1916 opgerichte Rhodesian Native Regiment tijdens de veldtocht in Oost-Afrika. Na de oorlog werd de eenheid ontbonden. De RAR zelf werd opgericht in 1940. Gedurende de Tweede Wereldoorlog zou de RAR uitmunten in Birma. Daarna werd ook de RAR zo goed als ontbonden maar werd weer samengesteld om te vechten aan het Suezkanaal. Uiteindelijk werd de RAR behouden en opgenomen in leger dat werd opgericht in de jaren '50. De RAR zou ook een belangrijke rol spelen bij de antiguerrillacampagnes in Malaya.

Na de UDI in 1965 was de RAR reeds uitgegroeid tot bataljon met zo'n 1000 manschappen. Wanneer de onafhankelijkheidsstrijd heviger werd begin 1970 beantwoordde de regering het tekort aan blanke strijdkrachten door het aantal RAR-bataljons op te trekken. In 1973 werd een tweede RAR-bataljon opgericht en in 1978 werd ook een derde RAR-bataljon geboren. Lohman en Mac Pherson beweren dat er 4 bataljons waren van elk een 700 man. Het exacte aantal Afrikanen die in de RAR-bataljons dienden, is volgens Rasmussen en Rubert onbekend. Na de onafhankelijkheid in 1980 zouden de drie (vier?) bataljons opgenomen worden in het pasgevormde Zimbabwe National Army (ZNA) maar zouden niet vermengd worden met vroegere ZIPRA- of ZANLA-troepen.

5.1.2 *British South Africa Police (BSAP)*

Deze macht werd opgericht als de 'British South Africa Company Police' in 1889 wanneer de BSAC zijn charter ontving. In het daaropvolgende jaar was men actief in de Pioneer Column. Vervolgens waren er een aantal reorganisaties waarbij de macht de namen 'Mashonaland Mounted Police', 'Matabeleland Mounted Police' en 'Southern Rhodesian Constabulary' aannam. Een Afrikaans contingent werd in 1893 samengesteld onder de naam 'Native Police Force'. Na de Ndebelerevolte in 1896 zouden beide geledingen samensmelten tot 1 commando als 'British South Africa Police'. Deze naam verwijst nog naar de BSAC als gezaghebbend orgaan van deze troepen tegenover de Britse autoriteiten.

Zoals reeds vermeld, was de BSAP de enige staande veiligheidsmacht tot aan het oprichten van de federatie in 1953. Na de UDI zou de BSAP zijn primaire

verantwoordelijkheden – strafrechtelijk onderzoek en interne veiligheid – behouden maar meer en meer veranderen in een paramilitaire organisaties door heel nauw met de strijdkrachten samen te werken. De macht groeide uit tot 11000 geregelde manschappen waarvan tweederde over een Afrikaanse nationaliteit beschikte. Men telde ook 35 000 (voornamelijk blanke) reservisten.

Lohman en Mac Pherson verwijzen naar de verscheidene voordelen die de aanwezigheid van zwarte natives hadden. Deze zwarten hadden een verschillende tribale achtergrond en beschikten ook over een beter inzicht op de structuur van lokale dorpgemeenschappen dan hun Europese genoten. Verder waren het excellente spoorzoekers. Eenmaal hun training was afgelopen, vervoegden ze een troep. De eenheid bevatte 5 tot 7 man die het exclusief toezicht kregen over een bepaald gebied.

5.1.3 *Selous Scouts (SS)*

Deze voormalige elite-eenheid van het Rhodesische leger was gespecialiseerd in verzetsbestrijding tijdens de onafhankelijkheidsstrijd. Lohman en MacPherson vermelden dat deze eenheid volledig draaide op vrijwilligers en krijgsveteranen. De basisopleiding bestond uit een heel streng indoctrinatieprogramma dat ongeveer 85% van de respondenten uitschakelde. De training zelf duurde volgens Lohman en MacPherson zes weken en bevatte een buitensporigheid aan psychologische en fysieke stress. De eenheid werd volledig geïntegreerd en alle soldaten ondergingen hetzelfde instructieprogramma. De nadruk lag op 'bush and tracking'-technieken. De Selous Scout moest volledig zelfredzaam zijn. De eenheid steunde op de tactieken die toegepast werden in Kenya en Maleisië. Hoewel ze verantwoordelijk waren voor een groot aantal verzetsbestrijdingen, worden de SS vooral genoemd in verband met 3 acties.

Een eerste actie betreft de oprichting en het inschakelen van de zogenaamde 'pseudo-gangs' in januari 1973. Deze 'pseudo-gangs' bestonden voornamelijk uit voormalige zwarte guerrillastrijders die belast waren met het verzamelen van inlichtingen over de activiteiten van de ZANLA- en ZIPRA-troepen. De 'pseudo-gangs' poogden ook om de ZANLA-en ZIPRA-strijders in hinderlagen te lokken en zorgden er verder voor dat de rurale productie grondig verstoord werd. Vaak terroriseerden ze ook de plattelandsbevolking. De regering zou op haar beurt verkondigen dat al deze acties het werk waren van ZANLA en ZIPRA. Zo hoopte ze de landelijke steun en bijstand aan de bevrijdingstroepen te verhinderen.

Een tweede actie waarmee de SS in verband wordt gebracht, is de raid op een vluchtelingenkamp nabij Nyadzonia (Mozambique) in augustus 1976. Bij deze actie werden meer dan 1000 Zimbabweanen – Wood spreekt van 1200 mensen – gewond of gedood. Hoewel ZANLA later toegaf dat haar gewapende troepen het kamp in de gaten hield, waren de meeste slachtoffers gewone burgervluchtelingen.

De derde actie vond plaats in november 1977. Toen voerde de SS een raid uit op de vluchtelingenkampen in Chimoio en Tembwe die allebei in Mozambique gelegen zijn. De raid in Chimoio duurde minstens drie dagen en een duizendtal Zimbabweanen – voornamelijk burgervluchtelingen – kwamen hierbij om het leven. Ook Wood haalt de actie, die gekend is onder de naam Operatie Dingo, in Chimoio aan. Hij vermeldt echter dat de aanval werd uitgevoerd door de SAS en de RLI en dat er 5000 opstandelingen omkwamen.

Na de onafhankelijkheid werd de SS officieel verbannen maar een aantal zwarte en blanke SS-veteranen zouden de kern vormen van het nieuwe Zimbabwe National Army's Eerste Parachutistenbataljon.

5.2 Zimbabwe African National Liberation Army (ZANLA)

Deze naam verwijst naar de militaire vleugel van het ZANU. De exacte ontstaansdatum is niet bekend. Volgens Josiah Tungamirai⁵⁶ werd het alleszins opgericht nadat het ZANU Gwelu Congres in mei 1964 tot het besluit kwam dat de enige manier om *majority rule* te verkrijgen de gewapende strijd was. Het ZANLA ontving hoofdzakelijk steun vanuit Mashonaland⁵⁷. Ook het merendeel van de strijders waren Shona. Toch was er een commandobeleid dat stelde dat strijders niet in hun thuisbasis mochten opereren. Volgens Rasmussen en Rubert – die naar een niet nader genoemde studie verwijzen – zou het ZANU in 1965 een militair trainingskamp opgericht hebben in Itumbi (Tanzania). De nationalistische strijders die het tegen de regeringstroepen opnamen in april 1966 bij de Slag om Chinhoyi worden ook een ZANLA-lidmaatschap toegeschreven. Begin 1968 hield de harde kern van het ZANU aan actieve rekruteringscampagne in het land op zoek naar jonge mannen die een militaire training in het buitenland wilden volgen. Begin 1969 voelde de ZANU-top de noodzaak om een militair opperbevel te installeren die de militaire operaties zou coördineren. In april van datzelfde jaar zouden acht ZANU-leiders elkaar ontmoeten in Lusaka en de 'Dare re Chimurenga', kortweg 'DARE',

⁵⁶ J. TUNGAMIRAI, 'Recruitment to ZANLA: Building up a War Machine' in N. BHEBE, T. RANGER, *Soldiers in Zimbabwe's Liberation War*, London, James Currey Ltd, 1995, p. 36

⁵⁷ I.F.W. BECKETT, *op. cit.*, .../part1.htm

oprichten. Men zou dit letterlijk kunnen vertalen als 'Raad der Rebelle, Bevrijding'. De Dare zou echter pas begin 1970 leden tellen die een militaire training genoten hadden. Vanaf halfweg de jaren '60 tot begin '70 zouden de ZANLA-operaties hun basis hebben in Zambia en onder leiding staan van Herbert Chitepo, de verbannen ZANU-leider. In 1972 werd Josiah Tongogara aangesteld als aanvoerder van het ZANLA en in 1973 werd hij tot voorzitter van de DARE verkozen. Vanaf dat ogenblik waren alle DARE-leden militaire bevelhebbers.

De precieze commandostructuur van het ZANLA blijft volgens Rasmussen en Rubert onduidelijk. Na de benoeming van Tongogara in 1973 was de voorzitter van de DARE waarschijnlijk ook de opperbevelhebber van de ZANLA-troepen en coördineerde hij in theorie alle operaties. Tongogara, die op een bijzondere sympathie van zijn ondergeschikten kon rekenen, behield zijn positie tot aan zijn dood in 1979. Hij werd opgevolgd door Rex Nhongo. Onder de opperbevelhebber stond de generale staf. Waarschijnlijk situeerde zich daaronder het militair commando van de trainingskampen in Zambia (tot in de jaren '70), Tanzania en Mozambique. Vervolgens belandde men op het niveau van de veldbevelhebbers en dan had men de leiders van de groepen vrijheidsstrijders die opereerden binnen Rhodesië. Wood beweert dat hun basiseenheid bestond uit een sectie van tien tot twaalf man. Daarbij bevond zich dan ook een politieke commissaris. De eenheden richtten verschillende basiskampen op in een gebied om de mobiliteit te verzekeren. De eenheden, die in het nabijgelegen Mozambique samensmolten tot groepen van twintig tot dertig man, zouden volgens Wood pas infiltreren wanneer de regio op hun komst was voorbereid en er contactpersonen waren.

Volgens Rasmussen en Rubert kon men twee tactische fases onderscheiden. De eerste fase ving aan met de Slag om Chinhoyi en duurde tot halfweg 1971. Deze fase was gebaseerd op de strategie van 'directe confrontatie' met de Rhodesische regeringstroepen. Dit hield onder meer infiltraties van de strijders vanuit Zambia in en bleek allerm minst succesvol. Het Rhodesische leger was veel beter uitgerust en getraind. Zonder problemen versloegen zij de ZANLA-troepen tijdens de eerste schermutselingen. In 1972 veranderde ZANLA zijn tactieken. Algemeen wordt aangenomen dat deze nieuwe tactieken bijgedragen hebben tot een veel effectievere oorlogsvoering en uiteindelijk ook tot de politieke triomf van ZANLA. ZANLA stapte af van zijn 'directe confrontatie'-strategie en zou, volgens Rasmussen en Rubert, tactieken aanwenden naar het voorbeeld van de Volksrepubliek China en het FRELIMO uit Mozambique. Het brein achter dit alles was Chitepo. Halfweg '71 werd de nadruk gelegd op de politieke opvoeding van de landbouwbevolking in de rurale regio's. Verder zou men ook hit-and-run-raids uitvoeren op gouvernementele

buitenposten. Men legde ook hinderlagen voor militaire patrouilles en men viel blanke landbouwbedrijven aan. Chitepo had twee doelstellingen voor ogen. Enerzijds wou hij het onoverwinnelijke imago van de blanke strijdkrachten aan diggelen slaan en anderzijds wou hij de kosten die aan een dergelijke oorlog zijn verbonden voor de regering om de vrijheidsstrijders in het land uit te schakelen de hoogte injagen. Het is meer dan waarschijnlijk dat de druk die dergelijke kosten op het land plaatsten, de regering er toe hebben aangezet om onderhandelingen te starten om de oorlog te beëindigen. De strategie van het ZANU om de landbouwbevolking politiek bewust te maken, wordt vaak aangehaald als hoofdrede waarom het ZANU zo hoog scoorde tijdens de verkiezingen in 1980. Op deze bewering kom ik later nog terug.

Halfweg het jaar '71 wendden de ZANLA-troepen de nieuwe strategie aan en begonnen ze te infiltreren in de noordoostelijke regio. Ze concentreerden zich gedurende meer dan een jaar op leggen van contacten met de plaatselijke bevolking in de Tribal Trust Lands. Ondertussen ontwikkelde men ook een infrastructuur voor de logistieke ondersteuning. Volgens Rasmussen en Rubert op 21, volgens Wood op 23 december 1972 werd de Altenaboerderij in het Centenarygebied aangevallen. Dit zou het begin zijn van een hele reeks aanvallen op eigendommen van blanke boeren en tevens een nieuwe fase van de gewapende strijd inluiden volgens Rasmussen en Rubert. Het succes van deze strategie zou gepaard gaan met een toenemend aantal infiltraties van ZANLA-troepen in de oostelijke en zuidelijke regio van het land gedurende de daaropvolgende jaren. Er werd verondersteld dat er in 1971 een 100-tal ZANLA-strijders actief waren in het land. Dat aantal zou in 1976 stijgen tot 700, in 1977 telde men reeds 3000 strijders en dat aantal zou in 1979 uitgroeien tot 10 000 waaronder men ook 1500 tot 2000 vrouwen kon rekenen. Naar verluidt waren er ook 20 000 ZANLA-strijders aanwezig in de trainingskampen in Mozambique en Tanzania ten tijde van de Lancaster House Conferentie.

ZANLA's successen na 1972 kunnen in grote mate toegeschreven worden aan de samenwerking met het FRELIMO. Na een tiental jaar van gewapende strijd met de Portugezen, controleerde het FRELIMO de Tete-provincie in het noordwesten van Mozambique. De leiding van FRELIMO dat ZANLA hielp bij de opleiding, liet het ZANLA toe om voorposten op te zetten in de provincie. Deze kampen maakten het de strijders veel makkelijker om te infiltreren en ook de bevoorrading verliep een stuk makkelijker dan in hun vorige kampen in Zambia en Tanzania. Dit opende Rhodesië's gehele oostelijke grens, wat een zware belemmering betekende voor de veiligheidsdiensten van Rhodesië in hun pogingen om de infiltraties van ZANLA-troepen te verminderen. De onafhankelijkheid van Mozambique was een bijkomende factor die het rekruteren van troepen in Rhodesië vereenvoudigde. De nieuwe

rekruten – voornamelijk studenten die vrijwillig de schoolbanken verlieten – konden makkelijker de verschillende regio's in Mashonaland verlaten en de grens oversteken om een militaire training aan te vatten daar waar de meest nabije trainingskampen zich voordien in Centraal-Zambia situeerden. Dit is dan ook een verklaring hoe het ZANLA zo snel zijn troepen kon uitbouwen na 1975. De nabijheid van haar kampen in Mozambique helpt ook te verklaren waarom ZANLA erkenning krijgt voor het dragen van de grootste last van te vechten tegen de Rhodesische veiligheidsdiensten tijdens de periode van 1972 tot 1979.

Op de Lancaster House Conferentie kwamen de ZANU-leiders overeen dat de ZANLA-troepen zich zouden verzamelen op plaatsen die door de vergadering werden bepaald en dat het ZANLA samen met het ZIPRA en het voormalige Rhodesische leger, zou samensmelten tot het nieuwe Zimbabwe National Army.

De uiteenzetting die Josiah Tungamirai⁵⁸ op de Conference on the Zimbabwe Liberation War in 1992 hield, handelde over de rekrutering bij de ZANLA-troepen. Zijn belangrijkste bevindingen worden weergegeven. Tungamirai stelde dat er een aantal socio-economische factoren waren die het rekruteren bevorderden. De inspanningen, methoden en successen van het rekruteren bij het ZANU moeten gezien worden in de context van het heersende socio-economische en politieke ongunstige klimaat voor de Afrikanen in Zuid-Rhodesië. Een andere factor die het rekruteren zou vergemakkelijken was de intensifiëring van de oorlog eind 1970.

Volgens Tungamirai was een van de voornaamste redenen waarom men tegen de koloniale regime vocht de ontevredenheid over de ongelijke landverdelingen. De rijkdom van de traditionele Zimbabweaanse man werd bepaald door zijn landeigendom, zijn veestapel en het aantal kinderen, voornamelijk het aantal dochters voor wie hij een roora (bruidsprijs) verwachtte.

Een andere factor was de hoge werkloosheidsgraad in de steden. Dit was ook te wijten aan het feit dat velen geen opleiding hadden genoten. Ook de accommodatie liet te wensen over. Het aantal woonhuizen was beperkt en een groot aantal huizen beschikte zelfs niet over elektriciteit.

Door de oorlog zou ook een groot deel van de dienstverlening vernield worden. Commerciële boerderijen en mijnen waren verlaten. Ziekenhuizen, zakencentra en landelijke scholen werden gesloten en er vond een exodus plaats van vluchtelingen richting Mozambique en Botswana. ZANLA-strijders recruteerden onder meer uit deze vluchtelingenstroom.

⁵⁸ J. TUNGAMIRAI, *op. cit.*, p. 36-47

In het noordoosten van het land werd de vrijwillige rekrutering vergemakkelijkt door de deelname en de steun van de mediums. Volgens Tungamirai zouden de boeren hun loyaleiteit aan de plaatselijke chefs opheven omdat die als marionetten van de koloniale heersers werden beschouwd. De mediums verkregen de loyaleiteit. De ZANLA-guerrilla, die steeds opteeden voor een langdurige samenwerking met de boeren, overtuigden de mediums hen te steunen. Dit was een puur tactische zet omdat men zo de Dande-bevolking voor zich kon winnen. Een diepgaandere beschrijving van de invloed van mediums kan men lezen bij Lan⁵⁹.

Een psychologisch aspect bij de rekrutering was het aannemen van Chimurenga-namen. In de meeste gevallen werden de namen aan de rekruten gegeven tijdens het screeningproces, vooraleer ze in de kampen werden toegelaten. Deze namen weerspiegelden hun nieuwe politieke bewustzijn en hun nieuwe rol die ze vervulden in de gewapende strijd⁶⁰. De strijders konden niet onder hun oorspronkelijke naam vechten omdat dit hun families in gevaar zou brengen wanneer door de Rhodesische strijdkrachten geweten was dat de vader, moeder, zoon of dochter meevochten in de strijd.

Een heel interessante studie over in hoeverre ZANLA-guerrilla erin slaagden de boerenbevolking te mobiliseren en de redenen waarom boeren deelnamen aan de strijd, vinden we in Krigers 'Zimbabwe's Guerrilla War. Peasant voices.'. Via veldwerk – haar methodologie wordt in het werk uitvoerig beschreven⁶¹ – contacteerde ze de 'basis' zelf, de boeren en ging op zoek naar hun verhaal achter de onafhankelijkheidsstrijd. Ze deed dit in het Mutokodistrict dat de infiltratieroutes van het ZANLA uit Mozambique bevatte. Onder het begrip 'boeren' verstaat ze de personen die Tribal Trust Land cultiveerden en die in hun inkomen voorzagen door hoofdzakelijk landbouwactiviteiten⁶².

Kruger ontkent dat de boeren deelnamen aan de guerrilla om een hoger doel te dienen. Volgens haar lag de motivatie van de boeren in het dorp zelf⁶³. Ze beweert dat de boeren een eigen agenda hadden en dat ze via de guerrilla hun doelen zouden kunnen realiseren⁶⁴. Net zoals Tungamirai wijt ze een deel van de

⁵⁹ D. LAN, *Guns & Rain. Guerrillas & Spirit Mediums in Zimbabwe*, London, James Currey Ltd., 1985

⁶⁰ Enkele voorbeelden van Chimurenga-namen: *Teurai Ropa* (Shed blood), *Ticharwa Magorira* (Guerrillas shall fight), *Joseph Chimurenga* (Joseph committed to the war of liberation). J. TUNGAMIRAI, *op. cit.*, p. 47

⁶¹ N. KRIGER, *op. cit.*, 1992, p. 33-46 en p.243-248

⁶² N. KRIGER, *op. cit.*, 1992, p. 51

⁶³ N. KRIGER, *op. cit.*, 1992, p. 8, 20

⁶⁴ N. KRIGER, *op. cit.*, 1992, p. 19

ontevredenheid aan de raciale discriminatie. Ze haalt ook de rurale socio-economische differentiatie aan: Purchase Area versus Tribal Trust Area. Toch was het volgens haar niet zo dat de boeren de staat als oorzaak van hun problemen beschouwden⁶⁵.

Zoals reeds vermeld, hielden de ZANLA-troepen bijeenkomsten waar ze het volk politiek onderricht gaven. Deze bijeenkomsten vonden meestal 's nachts plaats en kregen de naam *pungwe* (mv. *mapungwe*). Jongeren vervulden ook een speciale plaats binnen het guerrillagebeuren. Deze *mujibas* waren tussenpersonen die de guerrilla voorzagen van voedsel, geldelijke steun en informatie. Die haalden ze uit hun dorp. Het hoeft niet te verbazen dat de *mujibas* soms misbruik misbruik maakten van hun positie en in naam van de guerrilla zichzelf verrijkten⁶⁶. Ook vrouwen konden dankzij de aanwezigheid van de guerrilla hun positie verbeteren. Wanneer ze zich slecht behandeld voelden door hun echtgenoot, volstond een (valse) beschuldiging van de echtgenoot voor de guerrillatroepen om hem te liquideren. Geen wonder dat Kriger het dan heeft over struggles in the struggle.

Wat Kriger voornamelijk bedoelt, is dat er een bewustzijn moet zijn over de intrinsiek menselijke beweegredenen voor een deelname aan een bevrijdingsoorlog en dat er een zekere voorzichtigheid moet zijn bij het kaderen van de motieven onder een 'hoger doel'.

5.3 Zimbabwe People's Revolutionary Army (ZIPRA)

Deze naam verwijst naar de militaire vleugel van het ZAPU. Hun rekruterings- en operatiezones situeerden zich voornamelijk in Matabeleland en de meeste van hun

⁶⁵ N. KRIGER, *op. cit.*, 1992, p. 80

⁶⁶ N. KRIGER, *op. cit.*, 1992, p. 180

strijders waren dan ook Ndebele⁶⁷. Hoewel de commandostructuur halfweg de jaren '60 werd opgezet door Jason Moyo in Lusaka, bleef het ZIPRA een onbeduidende gevechtseenheid tot halfweg de jaren '70.

De voornaamste reden die aan de basis ligt van de trage ontplooiing van het ZIPRA als een militaire organisatie was de strategie van het ZAPU. Het ZAPU hield vast aan een strategie van onderhandelen om de blanke overheersing in Rhodesië te beëindigen. Pas na het mislukken van de besprekingen in Genève en onder toenemende druk van zijn belangrijkste aanhanger Kaunda, de president van Zambia, zou Nkomo het idee van de totale gewapende strijd aanvaarden. Kaunda's druk was gebaseerd op het toenemende geloof dat de regering Smith enkel een onderhandelde vrede zou aanvaarden als de Europese Gemeenschap de moeilijkheden die voortvloeien uit de escalatie van de oorlog die ZANLA in de Mashonaland-provincies van Rhodesia voerde, zou aanvaarden. Begin 1977 keerde Nkomo terug naar Zambia en met de toenemende materiële steun van de Sovjet-Unie begon hij een nieuwe strategie uit te werken om het ZIPRA zo snel mogelijk operationeel te maken. In 'From guerilla tactics to mobile warfare'⁶⁸ haalt men een wijziging in de ZIPRA-tactieken reeds in 1976 aan. Ook Brickhill geeft de datering 1976-1979 aan de wijziging in militaire strategie van het ZIPRA⁶⁹. Het beleidsdocument 'Our Path to Freedom' werd opgesteld⁷⁰. Moyo verwoordt het als volgt:

The only way to ensure the Independence of our country is to conquer state power. The objective is power to the people. This objective cannot be realized unless the liberation movement of Zimbabwe seizes state power

Moyo in "From guerrilla tactics to mobile warfare".

<http://mthwakazi.org/>

De getalsterkte van de ZIPRA-troepen bedroeg 1000 man bij het begin van de jaren '70. Als er al manschappen binnen Rhodesië zelf opereerden dan zouden het er heel weinig zijn! In 1979 was het aantal manschappen uitgegroeid tot 20 000.

⁶⁷ I.F.W. BECKETT, *op. cit.*, .../part1.htm

⁶⁸ J.Z. MOYO, *From guerrilla tactics to mobile warfare*, s. d., <http://mthwakazi.org/posts/guerrillatact.htm>

⁶⁹ J. BRICKHILL. 'Daring to Storm the Heavens: The Military Strategy of ZAPU 1976-1979' in N. BHEBE, T. RANGER, *op. cit.*, p. 48-72 (Brickhill was zelf een ZIPRA-lid en bestudeert de ZIPRA-geschiedenis voor zijn doctoraat)

⁷⁰ J.Z. MOYO, *op. cit.*, <http://mthwakazi.org/posts/guerrillatact.htm>

Het is wel zo dat er maximum 3000 actieve strijders in het land opereerden op een bepaald ogenblik. De belangrijkste trainingskampen van het ZIPRA lagen in Zambia en Angola. De strijders werden voornamelijk gerekruteerd uit vluchtelingenkampen in Botswana. Nieuwe rekruten werden overgebracht naar de trainingskampen waar ze opgeleid werden onder het oog van militaire Sovjetadviseurs.

Volgens Rasmussen en Rubert zijn er twee fases te onderscheiden in de ontwikkeling van de ZIPRA-commandostructuur. Voor de snelle ontplooiing van de ZIPRA-troepen begin de jaren '70, was het opperbevel in handen van Jason Moyo. Tijdens deze periode waren de verschillende organisatieniveaus behoorlijk eenvoudig en informeel. Met de uitbreiding van de troepen, steeg de vraag naar een uitgewerkt en formeel commando. In 1972 werd onder leiding van Moyo en Dumiso Dabengwa een 'War Council' opgericht dat de acties van het ZIPRA zou plannen en leiden. Op dat ogenblik werd Alfred Mangena aangesteld als algemeen veldbevelhebber. In 1976 zouden Joshua Nkomo, Samuel Munodawafa en Akin Ndlovu de 'War Council' vervoegen. Twee jaar later zou Lookout Masuku de plaatsvervanger worden van Mangena als algemeen veldbevelhebber. Als directe ondergeschikte van de veldbevelhebber had het ZIPRA een commissaris die de algemene militaire training in goede banen moest leiden. Tussen 1972 en 1978 werd Masuku belast met die taak en van 1978 tot de officiële ontbinding van de ZIPRA-troepen zou J. Z. Dube de functie waarnemen. Daarenboven beschikte ZIPRA ook over een stafchef die verantwoordelijk was voor de legeroperaties en de logistieke departementen. Na de ambtsperiode van J. D. Dube (1972-1976) zou J. Maseko het van hem overnemen (1976-1980). Onder dit hoogste commandoniveau kon men ook nog een aantal lagere onderscheiden zoals de kampcommandanten en veldbevelhebbers.

Zowel op Mthwakazi⁷¹ als bij Brickhill⁷² wordt melding gemaakt van de Turning Point Conference te Lusaka in november 1978. Daar zou de 'Turning Point Strategy' worden opgesteld. Wanneer men er Mthwakazi op naleest, bestaat er weinig twijfel dat ze zich voor de formulering van de nieuwe strategie op Brickhill (en Giap) baseerden – hoewel er geen bronverwijzing is –.

In tegenstelling tot het ZANLA hebben ZAPU- en ZIPRA-leiders, volgens Rasmussen en Rubert, nooit aan politieke opvoeding van de plaatselijke landbouwbevolking willen doen. Dat zou dan tevens de verklaring zijn waarom de

⁷¹ s. n., s. d., <http://mthwakazi.org/posts/conventionalwar.html>

⁷² J. BRICKHILL, *op. cit.*, p. 55-60

partij noch haar troepen – die nochtans in de Tribal Trust Lands van Matabeleland opereerden – een duurzaam logistiek netwerk konden uitbouwen waar de plaatselijke bevolking haar bijdrage toe leverde. De ZIPRA-tactiek legde de nadruk op snelle invasies in de westelijke regio's van het land. Deze werden gevolgd door een even snelle terugtrekking richting Zambia. Een andere tegenstelling die Rasmussen en Rubert aanhalen, is het feit dat het ZIPRA was uitgerust als een conventioneel leger, daar waar het ZANLA echt als een guerrillaleger was uitgebouwd. Verder leken de ZIPRA-leiders een aantal troepen achter te houden in Angolese kampen in de overtuiging dat die zouden moeten ingezet worden tijdens de 'beslissende slag' met het ZANLA wanneer het Smith-regime te val kwam.

Ook Wood maakt melding van een dergelijke strategie. In 1978 werden de guerrillaeenheden in het noorden voorzien van luchtafweergeschut en 'surface to air missiles' (SAM). De introductie van deze zware wapens zou de zwakheid in guerrillatraining en -tactiek snel benadrukken⁷³. Op de 'International Conference on Zimbabwe Liberation War' die plaatsvond tussen 8 en 12 juli 1991 zou Brickhill een drietal grote tegenstellingen uiten tussen ZANLA en ZIPRA⁷⁴.

Ten eerste stelde hij dat het ZANLA een boerenleger was. Het ZIPRA zou kunnen beschreven worden als een proletarisch leger, in die zin dat een groot deel van de rekruten uit loonjobs uit de stad of de industrie kwamen.

Een tweede contrast lag volgens Brickhill in het politieke karakter van ZIPRA's relatie met de burgerbevolking in de operationele zones in Zimbabwe. Voordat het ZANU en ZAPU verbannen werden in 1964 kon het ZAPU op de meeste steun rekenen in de meeste delen van het land en zeker. Brickhill beweerde dat de partijstructuren van het ZAPU ondergronds in deze zones bleven verderleven. Zelfs waar de hoofdtak van het ZAPU werd verdreven, zouden nog steeds vrouwen- en jongerentakken overleven. Wanneer de ZIPRA-guerrilla in deze gebieden aankwam, zouden deze groeperingen de logistieke steun en de rekrutering organiseren. Daarom zouden er in de zones die door het ZIPRA gedomineerd werden, geen nood zijn aan het creëren van een ondersteunend netwerk. Ook zouden ze geen legitimiteit meer moeten claimen, zoals de ZANLA-troepen volgens Brickhill moesten doen. Brickhill beweert dat het voor de ZIPRA-troepen onnodig was om *mujibas* te selecteren.

⁷³ J.Z. MOYO, *op. cit.*, <http://mthwakazi.org/posts/guerrillatact.htm>

⁷⁴ N. BHEBE, T. RANGER, *op. cit.*, 1995, p. 7-8

Ook hoefden ze geen pungwes te houden om de bevolking te mobiliseren of hen politieke opvoeding te geven. Evenmin hoefden ze terug te vallen op niet-politieke legitimiteitsmiddelen zoals geestelijke mediums of missieposten. Verder argumenteerde Brickhill dat ZAPU's politieke controle en ZIPRA's proletarisch karakter de unieke overgang van guerrillaoorlog naar een soort van 'conventionele' oorlog mogelijk maakte. Volgens hem was het ZIPRA de enige van alle guerrillabewegingen die deze unieke overgang maakte die in 1979 op zijn plooi kwam. Deze beweringen waren tegengesteld aan het gangbare beeld van het ZIPRA als een 'do-nothing'-leger dat uiteindelijk verplicht werd door Sovjetadviseurs om ongeschikte guerrillatechnieken aan te wenden. Hoewel Brickhills data impressionant waren, waren de meeste deelnemers aan de conferentie er niet van overtuigd dat de tegenstellingen zo scherp waren. Zo zou Fay Chung⁷⁵ het rekruteringsprobleem van naderbij bekijken. Zij zou tot een aantal gelijkenissen tussen ZIPRA en ZANLA komen die haaks stonden op Brickhills beweringen. Chung stelt bijvoorbeeld:

Hence a 'veteran' group, very different from Brickhill's profile of ZIPRA, developed in both ZAPU's and ZANU's guerrilla forces, even if ZAPU conscripted Zimbabweans living on the Copperbelt as well as those living in Mumbwa.

CHUNG, F. in Bhebe en Ranger; 1995; p. 9

Men argumenteerde op de conferentie dat de contrasten zoals Brickhill ze stelde pas opdoken na 1970 en dat ze zeker niet zo scherp konden voorgesteld worden. Paulos Matjaka Nare⁷⁶ beschreef zijn ontvoering en die van andere leerlingen en leerkrachten door ZIPRA-guerrilla. Dit betekende al een weerlegging van Brickhills beweringen over het vrijwillige statuut van de ZIPRA-guerrilla.

Het ZIPRA is waarschijnlijk het meest gekend voor twee acties die de nodige inkt hebben doen vloeien bij de verslaggeving van de bevrijdingsoorlog. Op 3 (of 4) september 1978⁷⁷ en op 12 februari 1979 schoten ZIPRA-strijders 2 burgervliegtuigen neer waarbij de 102 inzittenden en de crew om het leven kwamen.

⁷⁵ N. BHEBE, T. RANGER, *op. cit.*, p.8-13 en F. CHUNG in N. BHEBE, T. RANGER *Society in Zimbabwe's Liberation War*, Oxford, James Currey Ltd, 1996, p. 139-146

⁷⁶ P.M. NARE in N. BHEBE, T. RANGER, *op. cit.*, 1995, p. 10 en P.M. NARE, 'Education and the War' in N. BHEBE, T. RANGER, *op. cit.*, 1996, p.137

⁷⁷ Lohman en MacPherson vermelden 4 september in C.M.L. LOHMAN, R.I. MACPHERSON, *op. cit.*, 1983, .../chapter2.htm, Rasmussen en Rubert vermelden 3 september in R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op.cit.*, p. 403

Na de Lancaster House Conferentie zouden de ZIPRA-strijders zich verzamelen op een aantal punten in Matabeleland om geïntegreerd te worden in het ZNA.

5.4 Zimbabwe People's Army (ZIPA)

Deze militaire organisatie was een kort leven beschoren. Op 24 november 1975 werd ze opgericht door bevelhebbers van zowel ZANLA als ZIPRA. Na het uiteenvallen van het door Zambia ondersteunde FROLIZI ontmoetten 9 of 10 militaire afgevaardigden⁷⁸ van ZANLA en ZIPRA elkaar in Maputo (Mozambique). Daar wilden ze de mogelijkheid bespreken om de krachten te bundelen. Zo zou de guerrillaoorlog tegen de Rhodesische regeringstroepen zich sterker kunnen manifesteren. De ontmoeting leek het resultaat van de groeiende ontevredenheid onder deze bevelhebbers over de toenemende fractievorming tussen de leiders van ZANU en ZAPU. De bevelhebbers ten velde waren eerder voorstander de gewapende strijd uit te vechten en zich dan pas te bekommeren wie het politieke leiderschap op zich zou nemen.

Moore stelt:

Firstly, and at first most importantly, it took on the meaning that most conventional military analysis would ascribe to it. ZIPA wanted to win a war against the Rhodesian state, plain and simple. It wanted to perform a diplomatic task by forceful means, as Clausewitz would have put it, and in that respect ZIPA was not much different from any other liberation movement in Zimbabwe or in any other colonial war. ...

Secondly, it must be remembered that ZIPA's goals for Zimbabwe were revolutionary in the Marxist sense. The leaders of this group were committed 'ideological soldiers', and thus their strategy was concerned with the

⁷⁸ D. MOORE, 'The Zimbabwe People's Army: Strategic Innovation or More the Same?' In N. BHEBE, T. RANGER, *op. cit.*, 1995, p. 74 vermeldt 9; R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op.cit.*, p. 402 vermelden 10

matter of how to ensure the hegemony of Marxist principles within the liberation movement.

MOORE, D. ; in Bhebe en Ranger; 1995; p. 73-74

Als uitvloeisel van het akkoord dat in Maputo begin '76 bereikt werd, begonnen ZANLA- en ZIPRA-eenheden met het oprichten van militaire trainingskampen in Morogoro – eertijds een ZIPRA-kamp – en in Mgagao – eertijds een ZANLA-kamp –, beiden gelegen in Tanzania. In mei zou zich een politiek conflict ontwikkelen tussen de strijders in Morogoro en in juni had de twist zich al uitgebreid tot in Mgagao⁷⁹. Waarschijnlijk vonden de twisten hun oorsprong in de verschillende tactische visies van beide partijen. Verder konden de onenigheden ook gekoppeld worden aan het verschil in politieke opvoeding die beide machten voorzagen volgens Rasmussen en Rubert.

Moore beweert dat het ZIPA van plan was om volledig bevrijde zones op te richten in Zimbabwe gedurende de laatste zes maanden van 1976. Volgens hem was het ZIPA van plan een mobiele oorlog te ontwikkelen zoals die door Vo Nguyen Giap werd beschreven⁸⁰.

Na het falen van de conferentie te Genève en met het oprichten van het ZIPRA door Joshua Nkomo, zouden de ZIPRA-troepen teruggetrokken worden vanonder de dubbele bevelvoering. Het officiële einde van het ZIPA werd ingeluid door de bijeenkomst van het Centrale Comité van het ZANU in Chimoio (Mozambique) in september 1977. De ZIPA-leiders werden door Robert Mugabe bestempeld als contrarevolutionairen.

Hoewel de ZIPA-leiders uit de ZANLA-troepen werden gezuiverd en door de Mozambicaanse regering werden gevangengezet, zouden ze hun invloed op de toekomstige politiek blijven behouden. Het ZANLA-opperbevel was eveneens de idee toegedaan dat de militaire bevelhebbers verantwoordelijk waren voor de huidige gang van zaken in de bevrijdingsoorlog en dat de politieke vleugel, die geen militaire training had genoten, zich op militair vlak niet hoefde te moeien. Zoals het ZIPA was het ZANLA ervan overtuigd er moest samengewerkt worden.

6 Fasering van de guerrilla- en contraquerrilla-activiteiten in Rhodesië

⁷⁹ D. MOORE, *op. cit.*, 1995, p. 74 en ; R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op.cit.*, p. 402

⁸⁰ D. MOORE, *op. cit.*, p. 78

De gewapende onafhankelijkheidsstrijd in Rhodesië is een complex gegeven. De vele actoren die bij de strijd betrokken waren op nationaal en internationaal vlak maken het niet eenvoudig om een duidelijk en algemeen overzicht te geven. Verder zijn de bronnen soms gekleurd. Zelfs de 'algemene besluiten' in de bronnen durven wel eens te verschillen. Ook dit is waarschijnlijk afhankelijk van bepaalde belangen of overtuigingen van de auteur. Een fout die verder voorkomt, is dat auteurs informatie of gegevens uit een bepaalde regio durven van toepassing achten op het ganse land.

Zowel Raeburn⁸¹, Kriger⁸², Wood⁸³ als Lohman en MacPherson⁸⁴ hebben elk getracht een algemeen overzicht te geven van de guerrillaoorlog. Daarbij onderscheiden Lohman en MacPherson twee uitgebreide fases. Ze starten in 1964 met het verbannen van het ZAPU en ZANU. Als scharnier naar de volgende fase halen ze de oprichting van het FROLIZI en ANC aan. Kriger noemt de eerste fase tussen 1964 en 1966 de conventionele fase, terwijl ze de periode tussen 1972 en 1979 als de guerrillaoorlog en onderhandelingsperiode beschouwt. Raeburn deelt de revolutionaire strijd in Zuid-Rhodesië in in drie fases. De eerste periode loopt van 1920 tot eind 1950 en werd gekenmerkt door de strijd om hogere lonen en gelijke kansen voor de zwarte bevolking te verkrijgen. De tweede fase bevindt zich tussen de late jaren '50 en 1965. In die fase lag de nadruk op het verwerven van *majority rule* door middel van politieke onderhandelingen. De laatste fase startte in 1965 met de UDI en wordt samengevat onder de noemer 'gewapende strijd'. Omdat de fasering die Wood gebruikt uitgebreider en meer afgebakend is – wat geen evidentie is –, wordt zijn fasering als basis gebruikt om een duidelijker overzicht te krijgen van de guerrilla- en contraguerrilla-activiteiten tijdens de onafhankelijkheidsstrijd. Reeds bij de aanvang van zijn fasering wijst Wood erop dat zijn fasering nauw verwant is met de politieke ontwikkelingen. De politieke ontwikkelingen werden reeds beschreven dus hier zullen ze aangehaald worden zonder verdere uitleg. Wood stelt dat er veel te leren valt uit de inspanningen die geleverd werden om de opstandelingen te bestrijden. Deze operaties en inspanningen kunnen gegroepeerd worden onder de naam 'counter-insurgency' (COIN). Volgens Wood zou de COIN niet aan het langste eind kunnen trekken vooraleer de zwarte *majority rule* aanvaard en geïmplementeerd werd.

⁸¹ M. RAEBURN, 'We are everywhere' in C.M.L. LOHMAN, R.I. MACPHERSON, *op. cit.*, 1983, .../chapter2.htm

⁸² N. KRIGER, *op. cit.*, 1992, p. 88-93

⁸³ J.R.T. WOOD, *Rhodesian Insurgency*, 1995, .../wood2.htm

Wood onderscheidt 5 fases in de onafhankelijkheidsstrijd. Fase 1 loopt van 1966 tot 1972, fase 2 van 1972 tot 1974, fase 3 van 1974 tot 1977, fase 4 begint in 1977 en eindigt in 1979 en tenslotte is er fase 5 die start in april 1979 en eindigt in maart 1980.

In de eerste fase (1966-1972) vermeldt Wood het belang van de Zambiaanse onafhankelijkheid. Zowel ZAPU als ZANU kon daar rekenen op een veilig onderkomen. Wood en Lohman en MacPherson hebben niet veel lof voor de acties die toen ondernomen werden door de bevrijdingstroepen. Beiden vermelden ze de dat de troepen meermaals onderschept werden door de Rhodesische veiligheidsdiensten. Lohman en MacPherson vermelden expliciet het gebrek aan coördinatie bij zowel ZANLA als ZIPRA en het ontbreken van een uitgewerkt krijgsplan. Een derde probleem waarmee de troepen af te rekenen hadden, was het terrein. In de Zambezivallei krioelde het van krokodillen en tsetsevliegen. Nadat ze de Laaglanden van de Zambezi verlieten, kwamen ze op een relatief open terrein waarin men moest opereren. Dat maakte het de Rhodesische troepen makkelijk de guerrilla te onderscheppen. Volgens Moorcraft en McLaughlin kwamen in 1968 160 guerrillastrijders om tegenover 12 leden van de Rhodesian Security Forces⁸⁵. Wood vermeldt verder dat het Tongavolk dat in de Zambezivallei woonde, vijandig stond tegenover de guerrilla. Lohman en MacPherson halen ook het gebrek aan gestandaardiseerde training aan en baseren zich daarvoor op Raeburn.

Een fout die de Rhodesische troepen in deze initiële fase maakten, volgens Wood, was het niet uitbreiden van hun infanteriebataljons. Wood benadrukt echter dat de de Rhodesiërs – en deze term zal verder gebruikt worden als tegenhanger van de termen guerrilla of bevrijdingstroepen – weerstand konden bieden aan de afgekondigde sancties en men de overhand behield in de gewapende acties.

De tweede fase (1972-1974) neemt volgens Wood een aanvang tegen de achtergrond van het verworpen Anglo-Rhodesische akkoord en de successen van het FRELIMO tegen de Portugezen ten zuiden van de Zambezi. Hij stelt dat FRELIMO zorgde voor de logistieke steun van het ZANLA. Ook zou het FRELIMO steun aangeboden hebben aan Nkomo en zijn ZIPRA-troepen, maar die zou dat geweigerd hebben. Lohman en MacPherson vermelden dat de aard van oorlogvoering in de periode 1971-1973 zou veranderen.

⁸⁴ C.M.L. LOHMAN, R.I. MACPHERSON, *op. cit.*, 1983, .../chapter2.htm

Zoals reeds vermeld, was de commandostructuur van het ZANLA niet echt duidelijk. Volgens Wood was het wel tijdens deze periode dat men de voorbereidingen trof voor de nakende campagne. Zo zou het ZANLA werk gemaakt hebben van de politieke opvoeding bij de landelijke bevolking. Wood stelt dat die politieke opvoeding op een Maoïstische leest geschoeid was. Verder zouden de ZANLA-troepen plaatselijke comités opgericht hebben. Ze zochten voedselbevoorraders en contactpersonen, recruteerden dragers, bespraken veiligheidprocedures en infiltratie- en ontsnappingsroutes.... Verder verdeelden ze het land in verschillende provincies die ze noemden naar overeenkomstige Mozambicaanse provincies. De sectoren kregen de naam van een tribale held. Communicatie verliep via koeriers en per brief. Een sectie kreeg een omvangrijk gebied toegewezen. Daarin moesten ze een aantal basiskampen aandoen om de nabijgelegen bewoners politiek bewust te maken. Verder waren ze ook afhankelijk voor voedsel en plande men de aanslagen op lokale doelwitten volgens Wood. Om de nieuwe rekruten niet af te schrikken werd er gezwegen over de vuurkracht.

Volgens Wood waren de Rhodesiërs heel traag met het ontwikkelen van een COIN-strategie. Ze beseften waarschijnlijk niet hoe diep de ZANLA-strijders reeds geïnfiltreerd waren in het noordoosten. De Rhodesiërs hadden echter in Maleisië en Kenya gevochten en hadden hun conclusies getrokken. De landbouwbevolking moest hun intrek nemen in 'protected villages' (PV). Zoals ook Kesby⁸⁶ en Beckett⁸⁷ vermelden, was het niet de voornaamste zorg van de Rhodesische regering om de 'hearts and minds' van de bevolking te winnen. Hun voornaamste zorg was de guerrilla af te snijden van hun bevoorrading. Zowel Wood als Bhebe en Ranger⁸⁸ erkennen dat de PV's niet konden tippen aan de doeltreffendheid van de Maleisische. In Maleisië werkte het systeem omdat het de Maleisische meerderheid bescherming bood tegen de Chinese minderheid. In Zuid-Rhodesië waren de opstandelingen vaak dorps- of familiegenoten. De PV's situeerden zich vaak op een redelijke afstand van de landbouwgronden. Verschillende landbouwers werden verplicht hun voorouderlijke gronden te verlaten en in mindere omstandigheden te gaan leven in de PV. Niet alleen zorgden de PV's voor een breuk met de voorouders en de voorouderlijke gronden, een ander gevolg is dat er een standaardisering optrad in sociale status. Wanneer verschillende dorpen samengeplaatst werden in 1

⁸⁵ P.L. MOORCRAFT, P. Mc LAUGHLIN, *Chimurenga! The war in Rhodesia 1965-1980. A Military History*, Johannesburg, Sygma/Collins, 1982, p. 21

⁸⁶ KESBY, *op. cit.*, 1996, p. 571

⁸⁷ I.F.W. BECKETT, *op. cit.*, s. d., .../part2.htm

⁸⁸ N. BHEBE, T. RANGER, *op. cit.*, 1995, p. 15

PV kon men de vroegere status uit het dorp niet meer doen gelden⁸⁹. De hele genderstrijd zoals die bij Kesby wordt uitgewerkt, wordt achterwege gelaten. Een voorbeeld kan misschien wel wat verduidelijking brengen. Vrouwen, die in de vroegere situatie een ondergeschikte rol vervulden, konden nu een zekere status verwerven door een relatie met een van de bewakers van de PV. De rol van de ouderen werd ook aangetast nu de jongeren een zekere status konden verwerven door hun steun aan de guerrilla. Wood benadrukt de fout dat de regering startte met de oprichting van PV's in gebieden die reeds zwaar werden aangetast door guerrilla-activiteiten. Volgens hem moest men zich eerst toegelegd hebben op de meest gevrijwaarde gebieden. De controle op het voedsel zou zo ineffectief blijken dat men in de latere jaren ontbladeringsmiddel zou inzetten in de gebieden die door de landbouwers waren verlaten. Volgens Wood was ook de administratie zodanig inefficiënt dat ZANLA-troepen PV's gebruikten als een veilige haven. Cilliers vermeldt dat de PV ook vaak het doelwit waren van guerrilla-aanslagen. Zo zouden ze de bevolking 'bevrijden' van het regeringstoezicht. In 1977 zou een 10 percent van de PV door guerrilla zijn platgebrand⁹⁰. Uiteindelijk zou het PV-systeem opgeheven worden als een politieke zet in 1978 om Muzorewa een zetje te geven.

De inlichtingendienst werd aan de politie toevertrouwd. In samenwerking met Binnenlandse Zaken trachtte men de identiteit van de opstandelingen te achterhalen. Daarvoor gebruikte men zowel geuniformeerde mannen als mannen in burger. Het leger zelf speurde het land af op zoek naar sporen. Verder legden ze hinderlagen op de infiltratieroutes. In 1974 zou men ook de Fire Force ontwikkelen. Hierbij werden helikopters ingezet. Men kon ook rekenen op de steun van voertuigen en enkele troepen. Hoewel de Fire Force een kostelijke aangelegenheid was, behaalde ze opmerkelijke resultaten. Zoals reeds vermeld, werd de SAS belast met grensoverschrijdingen waarbij men guerrilla en bevoorrading trachtte te onderscheppen. De Selous Scouts legden zich toe op de pseudo-oorlogvoering waarbij men infiltreerde bij de ZANLA-troepen of de Fire Force naar de guerrilla leidde.

Een ander doeltreffend wapen dat het Rhodesische leger zou aanwenden, was het gebruik van mijnen. In eerste instantie werd een klassieke mijnengordel van zo'n 8 meter breedte aangelegd aan de grenzen om infiltraties te voorkomen. Maar aangezien men over te weinig troepen beschikte om het geheel in de gaten te houden werd de breedte van de mijnengordel uitgebreid tot 8 à 30 kilometer. Wood

⁸⁹ KESBY, *op. cit.*, 1996, p. 571-572

⁹⁰ K. CILLIERS, *Counter-insurgency in Rhodesia*, London, Croom Helm, 1985, p. 89

stelt dat de 1400 kilometer lange mijnengordel het langste militaire obstakel ter wereld was op de Chinese Muur na. Het mijnenveld had een hele hoop tegenstanders en bezorgde Zimbabwe een akelige erfenis. ZANLA-strijders beweerden dat er een 8000 ongelukken geregistreerd zijn bij het oversteken van het mijnenveld.

ZANLA- , en tot op zekere hoogte ook ZIPRA-troepen, trachtten de Rhodesische krachtinspanning en economie te verlammen door Sovjet antitank-landmijnen onder de wegen aan te brengen. Rhodesische troepen beantwoordden dit met ontminningsoperaties. Hierbij zouden velen het leven laten. De Rhodesiërs zouden samen met Zuid-Afrika verschillende ontminningsvoertuigen ontwikkelen om de metaalmijnen te verwijderen. Om ook deze ontminningsvoertuigen te snel af te zijn schakelden de Sovjetadviseurs over op niet-metalen mijnen. Een desinformatie van Rhodesische kant – alsof men ook dit type mijnen onschadelijk kon maken – zorgde ervoor dat de Sovjets inbonden.

In de derde fase (1974-1977) werd de druk vanuit Zuid-Afrika op de regering Smith groter. Wood legt de oorzaak in de militaire coup die in april 1974 in Portugal werd gepleegd. Hierdoor was het FRELIMO aan de macht gekomen en werd Mozambique een veilige thuishaven voor de ZANLA-troepen. FRELIMO dreigde er ook mee de helft van de bevoorradingslijnen van Rhodesië richting zee af te sluiten.

Eind december 1974 zouden de onderhandelingen mislukken. Volgens de Rhodesische inlichtingendienst zouden toen 70 tot 100 ZANLA-strijders in het noordoosten van het land actief zijn⁹¹. De oorlog zou in sterkte toenemen nu ZANLA op de steun van Mozambique kon rekenen. Dit betekende eveneens dat de ZANLA-troepen vanuit de volledige oostelijke grenszone konden binnendringen. Nadat Mozambique zich openlijk verbond met Mugabe en het ZANU, werd Rhodesië in 1976 gedwongen om de diensten naar de burgers te verhogen. Zo werden, volgens Wood en Mc Pherson, nieuwe operatiegebieden voor brigades geopend en rekende men af met de lichte dreiging van het ZIPRA. De ZANLA-troepen vermengden zich verder onder de Shonabevolking. Volgens Wood zouden ze ten allen tijde het politiek bewustzijn van de bevolking nastreven. De ZIPRA-strijders zouden volgens hem de nadruk leggen op rekrutering en zouden slechts enige druk van betekenis uitoefenen in 1977 vanuit Botswana en Zambia. Lohman en MacPherson melden dat de geïntensifieerde guerrillacties het controleverlies over de noordoostelijke Tribal Trust

⁹¹ P.L. MOORCRAFT, P. McLAUGHLIN, *op. cit.*, 1982, p. 30, 73, 84

Lands en de meeste landelijke regio's betekende voor de Rhodesische strijdkrachten.

De toenemende druk zou de Rhodesische troepen ertoe bewegen om guerrillakampen en verbindingswegen aan te vallen ondanks de Zuid-Afrikaanse druk om de oorlog uit Mozambique te houden. Zoals reeds vermeld zou in augustus 1976 een raid uitgevoerd worden in Nyadzonia. De verontwaardiging was wereldwijd heel groot en dit was dan ook een ideaal moment voor Vorster om zijn helikopterpiloten terug te trekken en Smith tot onderhandelen te dwingen.

Smith zou de externe missies – zij het dan op kleinere schaal – laten verdergaan. Op binnenlands vlak werden verschillende aangewende tactieken verfijnd. De Fire Force zou begin 1977 versterkt worden. In het noorden van het land, in het Hurungwegebied, zouden ook de ZIPRA-troepen serieus te lijden krijgen onder de Fire Force-tactieken⁹². Verder werden nog inspanningen geleverd op het vlak van de inlichtingendienst en kreeg de psychologische oorlogvoering een duwtje. Wood haalt aan dat de inlichtingendienst desondanks te gefragmenteerd bleef en te gericht was op de politiediensten. Verder stelt hij dat de Psychological Warfare Unit voor een onmogelijke taak stond tenzij er politieke veranderingen optraden.

De problemen op economisch, politiek en veiligheidsvlak bracht Smith ertoe een Ministry of Combined Operations op te richten in maart 1977. Zo werden de burgerlijke en militaire krachtinspanningen onder één commando geplaatst. Lohman en MacPherson stellen dat de bevelvoering en controle over alle gevechtsoperaties gebeurde vanuit de Combined Operations Headquarters in Salisbury. Generaal Walls had de leiding. De 5 militaire districten stonden onder toezicht van Joint Operations Centres (JOC). Deze JOC's stonden in direct contact met Salisbury. Een JOC telde afgevaardigden van het leger, de Air Force, politie, RCIO en Binnenlandse Zaken.

Volgens Wood bleven de Rhodesiërs echter lijden aan een reactieve vorm van oorlogvoering en ontbrak een samenhangende strategie. Maar, zo zegt Wood, dat moet dan weer herleid worden tot het feit dat de militairen de oorlog moesten omvatten terwijl de echte oplossing op het politieke vlak moest gevonden worden.

In de derde fase (1977-1979) kwam de *majority rule* tot stand, was er ook algemeen stemrecht – met de nodige kanttekeningen (zie supra) – en werd bisschop Muzorewa eerste minister. Lohman en Mac Pherson schatten de troepensterkte van de guerrilla eind 1977 op 9500 à 15 000 man. Volgens hun bronnen was de verhouding ZANLA versus ZIPRA twee tegen één.

⁹² J.Z. MOYO, *op. cit.*, s. d., <http://mthwakazi.org/posts/guerrillatact.htm>

De pogingen van ZANU en ZAPU om te streven naar meer eenheid zou leiden tot een onderlinge strijd. ZANLA zou op eigen kosten de oorlogvoering opdrijven. Volgens Wood zou het ZIPRA de grootste dreiging vormen maar hun basis lag in Zambia, over de Zambezi. Ze beschikten ook niet over een bruggenhoofd en de verbindingslijnen waren lang. Verder had het ZANLA, volgens Wood, af te rekenen met ernstige logistieke problemen. Ook de moraal van de strijders begon te tanen. De training en discipline van de troepen waren ook voor verbetering vatbaar wanneer men een stellingsoorlog wou beginnen.

ZANLA en ZIPRA konden niet rekenen op adequate reserves of luchtsteun. Wanneer de troepen elkaar ontmoetten in Rhodesië kwam het tot een treffen. Want beiden zagen elkaar als rivaal. Volgens Wood waren de ZIPRA-troepen ook moeilijker te lokaliseren in het dunbevolkte westen. ZIPRA-strijders reisden in kleine groepjes en droegen voedsel met zich mee. Ze konden grote afstanden afleggen zonder de aandacht te trekken aangezien ze geen dorpen of wegen op hun pad moesten kruisen.

De Rhodesiërs hadden niet enkel te lijden onder het toenemende vechten, ook het verlies aan mankracht speelde hen parten wanneer de blanken emigreerden met zo'n 2000 per maand.

Uiteindelijk zouden de Rhodesiërs in 1978 een strategie opstellen. Volgens Wood lag dit enerzijds aan de steun die Zuid-Afrika leverde en anderzijds aan de vooruitzichten op een aantal militaire successen.

De vernieuwing van hulpstroepen die trouw bleven aan de interne Afrikaanse nationale partijen was een succesformule, de kiem van een idee waarvoor het grootste deel van de Rhodesische veiligheids-top de verbeelding niet had om de omvang ervan in te zien en in de plaats daarvan zelfs terugviel op hun gebrek aan discipline. De 10 000 hulpsoldaten, die identiek dezelfde tactieken gebruiken als de ZANLA en tussen de plaatselijke stammen leefden, begonnen de woud bosjesopstanden te ontkennen. Voor het eerst hadden de Rhodesiërs troepen om het land te bezetten dat Fire Force aan het winnen was.

Volgens Wood werd de Fire Force steeds dodelijker, maar de inspanningen die gevraagd werden op operationeel gebied waren niet te onderschatten. Een bijkomende zaak die in het voordeel van de Rhodesiërs werkte, was de steun van het RCIO aan de anti-FRELIMO-beweging RENAMO. Deze weerstandsbeweging verzwakte de positie van het FRELIMO in Mozambique waardoor de Rhodesiërs opnieuw over een grotere bewegingsvrijheid beschikten.

De laatste fase laat Wood aanvangen in april 1979 en eindigt in maart 1980. Hij begint met het vermelden dat de verkiezing van Muzorewa een kaakslag was voor het ZANLA en ZIPRA die de bevolking opgeroepen hadden niet te gaan stemmen. April 1979 telde 650 doden, waarvan er 230 vielen tijdens de drie verkiezingsdagen. Het was een periode waarin Mugabe en Nkomo een alliantie hadden aangegaan maar hun gewapende troepen dachten daar anders over. Het ZIPRA wachtte volgens Wood nog steeds om het ZANLA een beslissende slag toe te brengen. Het ZIPRA ontplooidde 3000 man in Rhodesië als voorpost in afwachting van het samenstellen van een conventioneel leger. ZANLA reageerde hierop met een offensief in Matabeleland waarop het ZIPRA antwoordde met een penetratie in de noordwestelijke regio's van Mashonaland. Verder vormde ZIPRA ook een dreiging voor Salisbury vanuit het noorden. Volgens Wood was het ZIPRA ervan overtuigd dat het de verloren gronden in Matabeleland zou kunnen heroveren wanneer de tijd daar rijp voor was. In 1979 zouden Rhodesische troepen erin slagen om munitie en voorraden van het ZIPRA in Zambia te vernietigen. Verder zou het opblazen van bruggen er ook voor zorgen dat het ZIPRA beperkt werd in de beweging en de ontplooiing van zijn troepen.

Het ZANLA ondernam verdere pogingen om de politieke controle over de Shonastammen te verzekeren. Ondanks de numerieke sterkte was hun aanvoerder, Rex Nhongo, ervan overtuigd dat men in serieuze problemen zat. Men had te lijden onder de Fire Force, de raids, de angst van het land en het effect van de ontplooiing van de hulpstroepen. Volgens Nhongo zou het volgende droogseizoen in 1980 serieuze problemen opleveren voor het ZANLA. Voor hen kwam de vrede dus geen dag te vroeg.

De politieke situatie zat ook in een stroomversnelling (zie supra). Ondertussen bood het Zambia van president Kaunda onderdak aan een 25 000 strijders van het ZIPRA, het South West Africa People's Organization (SWAPO) en het Zuid-Afrikaanse ANC. Kaunda's legertroepen waren in de minderheid en de buitenlandse legers vormden een bedreiging voor de stabiliteit van Zambia. Het conventioneel getrainde ZIPRA-leger bleef in aantal groeien maar wanneer het een geslaagde invasie in Rhodesië wou bereiken, moest het een bruggenhoofd aan de Zambezi bemachtigen. Men moest volgens Wood ook luchtsteun voorzien om de bevoorradingslijn open te houden en om wapens en infanterie te laten overleven. Wood vermeldt ook dat Nkomo piloten liet opleiden maar Kaunda was er zich van bewust dat dit zou leiden tot de vernietiging van de Zambiaanse vliegvelden. Maar de

Rhodesiërs waren het ZIPRA voor. Dankzij een aantal doeltreffende acties verhinderden ze het ZIPRA de Zambezi als uitvalsbasis te gebruiken.

Wood beweert dat het FRELIMO zich volledig toelegde op het steunen van het ZANLA halfweg 1979. ZANLA kon rekenen op de steun van het Forças Populares de Libertação de Moçambique (FPLM). Verder stuurde het FPLM 300 man naar Rhodesië om de ZANLA-troepen bij te staan. Sinds 1976 voerden de Rhodesiërs raids uit op de transitkampen, volgens Wood. Nu zouden ze zich toeleggen op het vernietigen van de FRELIMO-wapenvoorraad via luchtaanvallen. De successen van dergelijke luchtaanvallen noopten het FRELIMO om hun wapens te verplaatsen richting kust. FRELIMO was ervan overtuigd dat zelfs de Rhodesiërs het niet zouden wagen Maputo aan te vallen. Mozambique begon stilaan een Zuid-Afrikaanse interventie te vrezen. Verder had het land af te rekenen met een toenemende Rhodesische aanwezigheid. Wood vertelt dat de Rhodesiërs de wegen ondermijnden om zo de herbevoorrading van de ZANLA-troepen in Zuid-Rhodesië te vertragen. Dit zorgde voor een groot aantal burgerslachtoffers. Ondertussen moesten de ZANLA-troepen gas terugnemen wegens de moeilijkheden die ze ondervonden bij het leveren van versterkingen, wapens, voedsel en munitie. De Rhodesiërs konden evenwel niet verhinderen dat het FPLM zijn steun aan het ZANLA verderzette. Kapitein Paul Melshen⁹³ had in 1979 de tactieken van de guerrilla bestudeerd en in zijn ongepubliceerd manuscript 'ZANLA's War in Zimbabwe-Rhodesia: A look at Strategy and Tactics' stelt hij dat de grootste tactische eenheid van het ZANLA de compagnie was. Deze bestond uit 90 tot 100 man. De compagnie werd onderverdeeld in 3 gelijke peletons. Die peletons werden op hun beurt verdeeld in 2 sticks van 15 man. Wanneer een infiltratie ondernomen werd vanuit Mozambique zou de compagnie zich opsplitsen in die kleinere eenheden om op een afgesproken plaats en tijdstip te verzamelen aan de grens om de laatste instructies te vernemen. Melshen vermeldt verder dat de meest voorkomende guerrilla-acties de nachtelijke aanvallen op alleenstaande boerderijen of voorposten waren. Toen de meeste dorpen omgeven waren door prikkeldraad, stroomdraad en antipersoonsmijnen, naderden de guerrilla niet dichters dan 200 tot 300 meter tot hun objectief. Ze zouden hun aanvallen voornamelijk uitvoeren tussen 18u en 22u 's avonds tijdens het laatste maankwartier. Deze tactiek maakte het mogelijk om ongezien – door de duisternis – hun stelling in te nemen en zich terug te trekken wanneer de zichtbaarheid licht

⁹³ P. MELSHEN in C.M.L. LOHMAN, R.I. MACPHERSON, *op. cit.*, 1983

verbeterde. Om de goedgepaste speurders van de Rhodesia Security Forces te vermijden, paste men de granaatmethode⁹⁴ toe.

In september 1979 ging de Lancaster House-conferentie van start. Dit zorgde niet onmiddellijk voor een stopzetten van de militaire activiteiten. De Rhodesiërs ondernamen nog verscheidene operaties die tegen het ZANLA en het FPLM waren gericht. Op de conferentie paste onder meer het PF een 'vertragingstrategie' toe. Op het terrein zou deze strategie ook zijn vruchten afwerpen. Rusland begon het ZIPRA te overladen met oorlogssteun. Wood haalt aan dat de positie van Muzorewa sterk verzwakte.

Wood stelt zich vragen bij het feit dat de regering Muzorewa een staakt-het-vuren aanvaardde zonder dat er een adequaat mechanisme was om schendingen te voorkomen. Zo zou ZIPRA van het staakt-het-vuren gebruik maken om een aantal zwaar verdedigde stellingen op te zetten om het bruggenhoofd te realiseren. Het ZANLA trok zich zo goed als niks aan van het staakt-het-vuren.

Na afloop van de Lancaster House-conferentie werden de militaire activiteiten zo goed als gestaakt. Zoals reeds vermeld, werd ook een plan opgesteld dat een oplossing voorzag voor de strijders die deelgenomen hadden aan de oorlog.

⁹⁴ Granaatmethode: men verspreidde zich om opnieuw samen te komen op een afgesproken rendez-vouspunt

DEEL IV

Vergelijking tussen de krijgstheorie van Generaal Giap en de onafhankelijkheidsstrijd in Zuid- Rhodesië

Un peuple qui veut conquérir son indépendance ne saurait se cantonner dans des modes ordinaires de conduite de la guerre. Insurrections des masses, guerres révolutionnaires, des détachements de guérilla partout, voilà l'unique méthode de lutte grâce à laquelle une petite nation peut vaincre une plus grande, une petite armée peut s'opposer à une armée plus forte et mieux organisée.

- F. Engels -

1 Inleiding

Om te komen tot de uiteindelijke vergelijking tussen de krijgstheorie van Generaal Giap en de onafhankelijkheidsstrijd in Zuid-Rhodesië was zowel een analyse van Giaps theorie als een grondige studie van de verschillende actoren in de onafhankelijkheidsstrijd noodzakelijk.

Een belangrijk verschilpunt tussen Giaps theorie en de onafhankelijkheidsstrijd noopt ons de vergelijking op te splitsen in twee delen. Het is aangewezen te werken met een vergelijking op macroniveau en een vergelijking op microniveau.

De vergelijking op macroniveau gaat op zoek naar een aantal gelijkenissen en verschilpunten tussen de theorie van Giap en de Rhodesische onafhankelijkheidsstrijd op het niveau van enerzijds 'de staat' en anderzijds 'de onafhankelijkheidsbeweging' als actor binnen de onafhankelijkheidsstrijd. Aangezien 'de onafhankelijkheidsbeweging' in Zuid-Rhodesië een verzamelnaam was voor een amalgaam van verscheidene groepen die streed voor de onafhankelijkheid, kan Giaps theorie ook geprojecteerd worden op de groepen afzonderlijk. De vergelijking op microniveau wil kijken in hoeverre het gedachtegoed en de realisatie van de doelstellingen van de revolutionaire groeperingen correspondeert met Giaps theorie.

Aangezien Giaps theorie uitsluitend handelt over de revolutionaire kant van de zaak, zal bij de vergelijking nauwelijks tot geen aandacht besteed worden aan het contrarevolutionaire. De realisaties van de Rhodesiërs als antwoord op de revolutionaire druk blijven dus buiten beschouwing. Uiteraard kan de Rhodesische vijand niet 'weggecijferd' worden en zal hij waar nodig vermeld worden.

2 Vergelijking op macroniveau

De duidelijkste overeenkomst tussen de krijgstheorie van Generaal Giap en de onafhankelijkheidsstrijd in Zuid-Rhodesië werd als uitgangspunt voor deze vergelijking genomen. Zowel in Vietnam als in Zuid-Rhodesië streed de bevolking een langdurige revolutionaire oorlog die de bevrijding van een klein koloniaal land tot doel had. De strijd situeerde zich in beide gevallen in een land waar de autochtone bevolking overwegend aan landbouw deed.

Het doel van de Indochinese Communistische Partij was het oprichten van een échte democratie. In Zuid-Rhodesië hadden de bevrijdingstroepen – ondanks hun onderlinge twisten – ook tot doel de macht over te nemen van de blanke Britse

overheerser. Kriger zegt echter: "The Chinese and Vietnamese revolutions, on which many of the theories of revolution are based, have been labelled communist; Zimbabwe's war of liberation cannot share that label."⁹⁵.

Opmerkelijk is dat Giap zijn bevrijdingsoorlog in vijf strategische fases⁹⁶ indeelt, afhankelijk van de evolutie die de revolutionairen doormaken. Hij legt de nadruk op de ontwikkelingen in de gewapende strijd. In elke fase wordt op een of andere manier gebruik gemaakt van revolutionair geweld. De studies die gepoogd hebben de onafhankelijkheidsstrijd in Zuid-Rhodesië in het algemeen te faseren, konden zich meestal niet baseren op de gewapende evolutie van de revolutionairen als geheel. De politieke ontwikkelingen in het land vormden grotendeels de basis voor de fasering. Bij Kriger vinden we de bewering: "In the African cases, victory was achieved ultimately through political negotiations rather than on the battlefield. China was different in this respect, and some argue Vietnam was too."⁹⁷. Giap benadrukte wel dat de revolutionaire strijd een strijd was waarin gewapende, psychologische en politieke strijd naast elkaar stonden. Deze drie kenmerken vinden we alleszins ook terug in de Zuid-Rhodesië.

Wanneer we ons focussen op de gewapende strijd, mogen we niet vergeten dat Giap – ondanks het specifieke van een revolutionaire strijd – zich bewust was van de principes en regels die gelden tijdens het geregelde krijgsgebeuren⁹⁸. Zoals reeds aangehaald bij de inleiding van dit deel, zou de versnippering van gewapende guerrillagroeperingen ervoor zorgen dat het toepassen van die principes en regels niet haalbaar was op nationaal niveau. In Giaps theorie werd de nadruk gelegd op de vereende krachten van de revolutionairen. In Zuid-Rhodesië waren die vereende krachten een utopie. Elke gewapende groepering kende een eigen organisatie met eigen voorschriften.

Een overeenkomst vinden we wel in de voorziene duur van de strijd. Zowel Giap als de revolutionairen in Zuid-Rhodesië gingen ervan uit dat de revolutionaire oorlog een langdurige oorlog moest zijn. De hoge kosten die een langdurige oorlog

⁹⁵ N. KRIGER, *Zimbabwe's Guerrilla War, Peasant Voices.*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992, p. 11

⁹⁶ Zie deel II p. 44

⁹⁷ N. KRIGER, *op. cit.*, 1992, p. 11

⁹⁸ Zie deel I p. 17: Evenredigheid tussen doel en middelen (opsporen van informatie); vrijheid van handelen (vereniging van krachten, onschendbaarheid van de communicatielijnen, veiligheid, verbergen van de bedoeling voor de vijand); maximum rendement van de middelen (maximum aan middelen, maximum aan intensiteit, samenwerking, eenheid van het commando, keuze van het ogenblik en de plaats, snelheid en continuïteit).

met zich meebracht voor de staat, moest de economie verzwakken. In de meest extreme vorm leidde de totale verzwakking van het staatsbestel tot een capitulatie.

Wanneer we een blik werpen op de gewapende troepen, dan vinden we zowel bij Giap als in Zuid-Rhodesië dat het om een volksleger ging. Het kan vermeld worden dat de boerenbevolking, zowel bij Giap als in Zuid-Rhodesië, een groot deel van de revolutionaire troepen uitmaakte. De problemen die Giap ervaarde met training, bevoorrading en inlichtingen worden besproken op het microniveau.

Vo Nguyen Giap voorzag dat men na verloop van tijd moest overschakelen van een guerrillaoorlog naar een bewegingsoorlog, waar dus ook de geregelde troepen opdoken en de regels en principes van dergelijke oorlog van toenemend belang zouden zijn. De guerrilla zou evenwel nooit volledig verdwijnen. Wanneer het de vergelijking op macroniveau in Zuid-Rhodesië betreft, is men nooit overgeschakeld op een conventionele oorlogvoering. Men bleef steken in een fase van hit-and-run-raids. Lohman en Mac Pherson geven alleszins een overeenkomst. In Viëtnam en in Zuid-Rhodesië waren de guerrilla 's nachts en de veiligheidstroepen overdag de baas⁹⁹.

Wanneer men de bevolking tot deelgenoot maakt, bezitten de guerrilla het numerieke overwicht. Zo redeneerden zowel Giap als Lohman en MacPherson¹⁰⁰. In Rhodesië telde niet enkel het verschil ruraal versus urbaan, ook Shona versus Ndebele maakte een verschil. Beide bevolkingsgroepen zouden evenwel deelnemen aan de strijd.

De revolutionaire oorlog bevat niet enkel het gewapend verzet. Ook de politieke strijd telt. Het politieke luik valt uiteen in een buitenlands en een binnenlands luik. Volgens Giap was een van de voorwaarden opdat de revolutionaire oorlog kon evolueren naar een algemeen contraoffensief, dat de revolutionairen beschikten over een internationaal gunstig klimaat. In Rhodesië konden de revolutionairen rekenen op heel wat steun uit het buitenland, zowel op politiek als militair vlak. In de context van de toenemende dekolonisering van Afrika, werd op Smith een grote druk uitgeoefend. Zijn autoritaire en discriminatiepolitiek werden niet echt op gejuich onthaald. De revolutionairen moesten weinig moeite doen om de steun van de internationale gemeenschap te verwerven. De Westerse gemeenschap drong echter

⁹⁹ C.M.L. LOHMAN, R.I. MACPHERSON, *War since 1945 seminar and symposium. Rhodesia: Tactical Victory, Strategic Defeat.*, Quantico: Marine Corps Command and Staff College, Marine Corps Development and Education Command, 1983, chapter 2, chapter 3

¹⁰⁰ C.M.L. LOHMAN, R.I. MACPHERSON, *op. cit.*, .../chapter2.htm, .../chapter 3

aan op een politieke oplossing voor het conflict. Mede dankzij hun steun zou er onderhandeld... en onderhandeld worden. De Afrikaanse buurlanden redeneerden voornamelijk vanuit een Afrikaans nationalisme en boden een veilige thuishaven aan de rebellen.

De militaire steun die vanuit onder andere Cuba, Volksrepubliek China en de USSR verkregen werd, kan bekeken worden tegen de achtergrond van de strijd die het communisme voerde tegen het kapitalisme¹⁰¹. Deze steun zou op het algemeen verloop van de ganse strijd (militair, psychologisch en politiek) geen levensgroot verschil maken waardoor – zoals Kriger reeds vermeldde – men niet kon spreken van een communistische versus kapitalistische strijd. Ook het voorgestelde algemene contraoffensief dat Giap in gedachten had, bleef uit...

Op binnenlands niveau had Giap niet onmiddellijk uitgebreide onderhandelingen met de tegenstander in gedachten. Volgens hem moest de Partij voet aan de grond krijgen, zowel ideologisch als structureel. De Partij zorgde voor de indoctrinatie van de bevolking. De guerrilla verzorgden ook politieke opvoeding. Wat de politieke bewustmaking van de Rhodesische bevolking betrof, zat men niet op één lijn. In Zuid-Rhodesië werd er ook aan politieke opvoeding door guerrilla gedaan, maar dit aspect komt ook nog terug in de bespreking op microniveau. De politieke partijen hadden alleszins geen netwerken uitgebouwd zoals Giap ze voorzag. Hoewel ZANLA en ZIPRA verbonden waren met respectievelijk het ZANU en ZAPU was de band tussen politieke en militaire vleugel niet altijd even sterk.

Een derde aspect van de revolutionaire oorlogvoering, was het psychologische. De bevolking moest overtuigd worden deel te nemen. Mannen, vrouwen en jongeren zorgden niet enkel voor krijgssteun, ook voedsel en inlichtingen werden door hen verstrekt. Giap benadrukte wel dat de personen die in direct contact stonden met de dorpsbevolking over een grondige kennis moesten beschikken van de grieven die in het dorp leefden. Wanneer de bevolking dankzij de guerrilla een oplossing voor de problemen ziet, kan dit een motivatie zijn om zich bij de guerrilla aan te sluiten. Hoewel Kriger de 'ideologische' motivatie die de deelname aan de strijd zou verantwoorden – zoals we ze ook bij Giap terugvinden – grotendeels weerlegt, bereikte men hetzelfde resultaat.

¹⁰¹ s. n., *Communist support and assistance to nationalist political groups in Rhodesia.*, SLB/CGR, Information section, Ministry of Foreign Affairs, Rhodesia, 1975
<http://www.rhodesia.myweb.nl/commsupp.htm>

De meest ideale situatie was die waar men de 'hearts and minds' van de bevolking voor zich kon winnen. Niet enkel politieke argumenten zorgden in Zuid-Rhodesië voor het winnen van de bevolking. Religieuze, raciale en genderfactoren vormden ook een psychologisch aspect dat deelname aan de strijd beïnvloedde. Verder kunnen we nog sociale status en eigenbelang aanhalen.

3 Vergelijking op microniveau

In de vergelijking op microniveau gaat de aandacht uit naar de groeperingen die tijdens de onafhankelijkheidsstrijd een gewapende en (eventueel) politieke rol vervulden. Zowel ZANU-ZANLA, ZAPU-ZIPRA als het ZIPA kan men daartoe rekenen.

3.1 ZAPU-ZIPRA

Op politiek gebied vormde ZAPU niet echt een eenheid. Ook daar bemerkte men twisten en onenigheid tussen de leiders die de werking van de partij verzwakte. Toen de partij in 1961 werd opgericht nam ze zo goed als de hele organisatie, de ganse leiding en alle doelstellingen over van het NDP. Het grote verschil van het NDP in vergelijking met haar voorganger, het ANC, lag erin dat de partij directer inspeelde op de grondwettelijke basis van de *minority rule*. Ze legde zich voornamelijk toe op haar vraag voor *majority rule* en niet op het zoeken naar hervormingen van specifieke grieven. Volgens Rasmussen en Rubert¹⁰² hadden de intellectuele leiders minder voeling met de landelijke massa dan hun voorgangers van het ANC maar dat lag aan de gouvernementele beperkingen die opgelegd waren aan het NDP met betrekking tot het organiseren van acties in landelijk gebied. Hier bemerken we dus opnieuw een verschilpunt met Giap. Zijn sterke integratie van politieke en militaire aspecten moesten ervoor zorgen dat men zowel politiek als militair heel dicht bij de bevolking aanleunde. Dat de eenheid die men vormde als 'vijand' niet officieel erkend werd, kon Giap niet deren. Bij de leiders van het ZAPU merken we dat ze streefden naar erkenning. Toen het ANC werd verbannen, kwam het NDP, toen het NDP werd verbannen kwam het ZAPU en werd het ZAPU verbannen, dan stond daar het PCC. Nkomo zou een aantal jaar gevangen genomen worden. Dit zorgde voor een politieke 'onthoofding' wat dan weer zijn invloed had op de eenheid. Hoewel er

¹⁰² R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *Historical Dictionary of ZIMBABWE*. London: The Scarecrow Press-Metuchen. (African Historical Dictionaries, 46), 1990², p. 245

Vergelijking tussen de krijgstheorie van Generaal Giap en de onafhankelijkheidsstrijd in Zuid-Rhodesië

tijdens de vroege jaren '70 pogingen waren om ZAPU en ZANU te verenigen, wat hen – ook volgens Giap – in een sterkere positie moest brengen, mislukten ze allen. De versnippering bleef zich verderzetten met de oprichting van het ANC. Het PF kon gezien worden als een nieuwe poging tot samenwerking. Aan de onderhandelingstafel tijdens de Lancaster House Conference bleek dit te lukken. Maar eenmaal men zijn objectieven verwezenlijkt zag, viel ook deze partij – voornamelijk door de sterke positie die het ZANU zichzelf toeschreef en wou verzilveren – terug uiteen. Waar Giap rekende op de totale steun van de bevolking, haalde het ZAPU zijn steun bij de Matabele die slechts 15 percent van het bevolkingsaantal uitmaakten.

Een verdere gelijkenis met Giap was het feit dat de militaire vleugel, het ZIPRA, uit de politieke ontstond. In de beginjaren werd de militaire vleugel wat verwaarloosd aangezien de strategie van het ZAPU voornamelijk berustte bij onderhandelingen voeren. Dit is dan weer een verschilpunt met Giaps theorie. Halfweg de jaren '70 zou het ZIPRA werk maken van zijn militaire strategie. In *Our Path to Freedom* haalt Moyo alleszins een punt aan dat we ook bij Giap vinden: de macht moet aan het volk toebehoren en dit kan slechts wanneer de revolutionaire beweging de staatsmacht verwerft. Het militair commando was in de beginjaren relatief eenvoudig en informeel. De structuur zou echter uitgebouwd worden. Op de hoogste niveaus viel wel een eenheid van bevelvoering waar te nemen. De oprichting van een War Council gaf een verdere structurele ondersteuning aan de bevelvoering. Ook Giap legde de nadruk op de structurele ondersteuning.

Wanneer men de strategie bekijkt die na de Turning Point Conference werd aangenomen, krijgen we toch een weerspiegeling van Giaps idealen. We moeten wel opmerken dat Giap zijn strategie na de overwinning had neergepend. Hij bevond zich in een positie waarbij hij via de gevolgen op zoek ging naar de oorzaken/actoren. Uiteraard zal Giap tijdens de concrete realisatie van de strijd beslissingen genomen hebben die tot de overwinning hebben geleid. Maar het vertrekpunt van de vergelijking is zijn theorie zoals ze werd opgeschreven door hem en het neerpennen gebeurde pas na de strijd. Bij het ZIPRA vinden we een letterlijke verwijzing naar de theorie van Generaal Giap.

The first element of the new strategy was based on consolidating the gains of the guerrilla war by enabling insurgent forces to actually hold territory. This was to be

achieved by the introduction of platoon and company-size regular units to defend these liberated areas - in effect, creating rear bases inside the country.

The second element provided for the regrouping of larger units already in the country and in favorable conditions in order to achieve supremacy in attack, and at any given time to annihilate the enemy. The occasional attacks on large garrisons were to become the basic military strategy of ZIPRA. This did not mean the abandonment of guerrilla warfare but was an attempt to develop conditions for the emergence of mobile warfare, which in the words of General Giap:

"is a form of fighting in which the principles of regular warfare appear and increasingly develop, but still bear a guerrilla character".

<http://mthwakazi.org/posts/conventionalwar.html>

Net zoals Giap ging het ZIPRA ervan uit dat de guerrillaoorlog moest evolueren naar een geregelde oorlog. Daarvoor werd een hergroepering van de eenheden voorzien en vergrootte men de objectieven. De oorspronkelijke hit-and-run-raids – zoals we die ook bij Giap vinden en die dienden om de vijand te verzwakken – moesten een vervolg krijgen. Net als Giap was het ZIPRA ervan overtuigd dat men de guerrillaoorlogvoering moest blijven voortzetten.

Giap kon voor de training rekenen op de steun van Chinese adviseurs. Ook opereerde men van op Chinees grondgebied. Bij het ZIPRA zien we ook dat de uitvalsbasissen zich op buitenlands grondgebied bevonden. Het was voornamelijk het ZIPRA dat kon rekenen op de steun van communistisch geïnspireerde regimes als de Volksrepubliek China en de Sovjetunie. Door het gebrek aan militaire ervaring zou men ook zorgen voor militaire adviseurs. Het omgaan met wapentuig vroeg immers een specifieke kennis. Wanneer men naar het einde toe zwaardere wapens wou inzetten, botste men op de grenzen van die kennis en kon men zonder degelijke training niet verder.

Onder andere Rasmussen en Rubert¹⁰³ vermelden dat het ZIPRA nooit aan politieke opvoeding van de bevolking heeft gedaan. Dit is dan weer in tegenstelling met Giap die de politieke opvoeding van de bevolking als een van de belangrijkste aspecten in zijn krijgstheorie vermeld. Volgens Rasmussen en Rubert verklaart het gebrek aan politieke opvoeding van de bevolking het feit dat het ZIPRA geen logistiek netwerk kon uitbouwen met de steun van de bevolking. Wanneer we Brickhills¹⁰⁴ argumenten beschouwen, valt op dat hij beweert dat het leger geen echt boerenleger was. Doch het was wel samengesteld door 'het volk', zij het dan mensen met een andere beroepsactiviteit om in hun onderhoud te voorzien. Op het logistieke vlak zou men geen netwerken hoeven uit te bouwen. Brickhill beweerde immers dat de structuren van het ZAPU ondergronds bleven voortleven na de verbanning van de partij. In tegenstelling tot Giap ging Brickhill er dus van uit dat de politieke structuren reeds gevestigd waren vooraleer de gewapende strijd werd aangevat en men moest rekenen op de steun van de bevolking. Daarom moest men ook geen werk maken van het oprichten van netwerken aangezien die reeds aanwezig waren. Zoals ook vermeld werd in deel III moeten de beweringen van Brickhill met enige omzichtigheid benaderd worden.

Een laatste punt betreft het statuut van de krijgers. Hier beweerde Brickhill dat dit statuut volledig vrijwillig was. Zijn argumentatie werd echter weerlegd. Hoewel Giap ook de nadruk legde op de sterkte van zijn vrijwillig leger, kan men zich afvragen in hoeverre dit op een volledige vrijwilligheid gebaseerd was als men wist dat de Partij over zo'n sterke controleapparaten beschikte.

3.2 ZANU-ZANLA

Op politiek vlak nam deze beweging een niet echt gunstige start, als we Giaps model als richtlijn nemen. Het verwerpen van het ZAPU-leiderschap en het oprichten van een eigen beweging als tegenhanger van het ZAPU, zorgde voor een opdeling binnen de revolutionaire gemeenschap. Net zoals Giap was het ZANU voorstander van politieke en militaire revolutie in het land zelf. De leiders van het ZANU zouden opgepakt worden en een aantal jaar in de bajes slijten. Dus krijgen we hier een aantasting van de bevelvoering en de continuïteit. De gevangenschap zou de twisten niet beëindigen. De koers van de Sithole werd in vraag gesteld en na de vrijlating van

¹⁰³ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 403

¹⁰⁴ J. BRICKHILL, in N. BHEBE, T. RANGER, *Soldiers in Zimbabwe's Liberation War*, London, James Currey Ltd; Portsmouth, Heinemann; Harare, University of Zimbabwe Publications, 1995, p. 7-10

de leiders zou Mugabe het van hem overnemen. Mugabe kon immers ook rekenen op de militaire steun van het ZANLA. Dit bewijst nog maar eens de verwevenheid van politieke en militaire aangelegenheden.

Mugabe kon ook rekenen op de politieke steun van de frontlijnstaten en het Liberation Committee van de OAU. Dit gaf opnieuw een internationale dimensie aan het conflict. Hoewel ZANU en ZAPU verenigd werden onder de paraplu van het PF, geven Rasmussen en Rubert¹⁰⁵ te kennen dat de eenheid eigenlijk een façade was. De eigen politieke structuur werd behouden, evenals de eigen militaire structuur. De ontwikkeling van een deftige politieke structuur tussen 1972 en 1979 zou volgens Rasmussen en Rubert¹⁰⁶ leiden tot het succes dat het ZANU behaalde na 1979. Een bijkomend aspect dat aan de basis lag van hun succes is het feit dat ze voornamelijk steunden op de Shonabevolking. Deze bevolkingsgroep maakte het grootste deel uit van de Zuid-Rhodesische bevolking. Net als Giap hechtte het ZANU wel belang aan de politieke bewustmaking van de bevolking. De politieke commissarissen vergezelden de ZANLA-strijders en gaven uitleg over het ZANU-gedachtegoed. Ze gaven voornamelijk antwoord op de vragen van de boeren betreffende het eigendomsrecht van de gronden. Ook zette men een vage lokale partijstructuur op poten. De politieke bijeenkomsten, *mapungwe*, werden 's nachts gehouden in de nabijheid van de dorpen, maar niet in het dorp zelf. Het ZANLA kon rekenen op de steun van mannen, vrouwen en jongeren. Een illustratie van Giaps theorie dat iedereen deelnam aan de strijd.

Volgens Tungamirai¹⁰⁷ besloot het ZANU op het ZANU Gwelu Congres in mei 1964 dat hun objectief – het behalen van de *majority rule* – enkel kon verkregen worden door gewapende strijd. Hier vinden we dus opnieuw een idee terug dat ook bij Giap aanwezig was: het behalen van een politiek doel door middel van gewapende strijd. Ook kon men rekenen op buitenlandse steun voor het oprichten van trainingskampen. Net zoals bij Giap lagen trainingskampen in de buurlanden van waaruit men kon infiltreren. Rasmussen en Rubert vermelden een actieve rekruteringscampagne door de harde kern van het ZANU begin 1968. Hier zien we – net als bij Giap – opnieuw een voorbeeld van de intrinsieke verwevenheid van politieke en militaire actoren. Begin 1969 voelden de ZANU-leiders de noodzaak om een militaire commandostructuur op poten te zetten. Giap voorzag een uitgebreide

¹⁰⁵ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 305

¹⁰⁶ R.K. RASMUSSEN, S.C. RUBERT, *op. cit.*, p. 395

¹⁰⁷ J. TUNGAMIRAI, 'Recruitment to ZANLA: Building up a War Machine' in N. BHEBE, T. RANGER, *op. cit.*, 1995, p. 36

commandostructuur. Zou zijn militaire achtergrond er voor iets tussenzitten dat hij direct het verband legde tussen een politieke en een militaire commandostructuur? De gegevens die beschikbaar waren over de structuur toonden in elk geval een georganiseerde eenheid.

De strategie waarop de ZANLA-strijders steunden kon volgens Rasmussen en Rubert in twee fases verdeeld worden. In de eerste fase koos men voor de directe confrontatie. Aangezien het Rhodesische leger beter uitgerust en getraind was, bleek dit niet succesvol en zou men overschakelen op tactieken zoals die aangewend werden in de Volksrepubliek China en zoals we ze ook terugvinden bij Giap. Het brein achter dit alles was Chitepo. Enerzijds werd de nadruk gelegd op de politieke opvoeding van de landbouwbevolking in de rurale regio's – zoals reeds vermeld werd – en anderzijds voerde men gewapende aanvallen uit. Men zou hit-and-run-raids uitvoeren op gouvernementele buitenposten zoals politiekampen maar men legde ook hinderlagen voor Rhodesische militaire patrouilles en men viel blanke landbouwbedrijven aan.

Chitepo had hiermee twee doelstellingen voor ogen. Enerzijds wilde hij het onoverwinnelijke imago van de blanke aan diggelen slaan en anderzijds wou hij de kosten die aan een dergelijke oorlog zijn verbonden voor de regering om de vrijheidsstrijders in het land uit te schakelen, de hoogte injagen. Bij Giap vinden we ook de nadruk op de verwezenlijkingen van en het geloof in het eigen volk. Zoals reeds vermeld, zag Giap de revolutionaire oorlog ook als een langdurige oorlog omdat die de economie van de gevestigde staat moest verzwakken.

De nieuwe strategie werd halfweg de jaren '70 aangewend. Men begon te infiltreren vanuit de noordoostelijke regio en men concentreerde zich gedurende meer dan een jaar op het contact leggen met de plaatselijke bevolking in de Tribal Trust Lands. Infiltraties waren, naast contact met de bevolking, ook voor Giap een belangrijk deel in guerrillaoorlogvoering. Verder zou het ZANLA een ganse reeks aanvallen uitvoeren tegen domeinen van blanke boeren. Het aantal ZANLA-strijders zou tussen 1971 en 1979 vertweehonderdvoudigen. Een bijkomende factor die ertoe bijgedragen heeft dat het ZANLA in dergelijke mate kon evolueren, was de samenwerking met het FRELIMO. Het FRELIMO controleerde de Tete-provincie in het noordwesten van Mozambique en liet de ZANLA-strijders toe kampen te bouwen. Hier kunnen we opnieuw refereren naar Giap die de internationale contacten in zijn theorie onderstreept. Voor de krijgers was deze locatie een sterke verbetering omdat dit zowel het bevoorraden van als het rekruteren in Rhodesië vereenvoudigde. Bij Giap werd ook voldoende aandacht besteed aan het rekruteren van nieuwe

vrijwilligers en het uitbouwen van de bevoorrading. Een leger dat afgesloten is van de bevoorrading kan moeilijk overleven.

Tungamirai¹⁰⁸ hield zich bezig met de studie van het rekruteren bij het ZANLA. Wanneer we zijn bevindingen vergelijken met die van Giap, komen we opnieuw tot een aantal gelijkenissen. Zowel in Zuid-Rhodesië als in Vietnam zou het heersende socio-economische en politieke ongunstige klimaat aangewend worden in de psychologische strijd om de bevolking voor zich te winnen. Geloof en godsdienst komen niet aan bod in Giaps beschrijving. De ZANLA-troepen zouden in het noordoosten van het land gebruik maken van de steun die ze via de mediums verwierven.

3.3 ZIPA

Hoewel het ZIPA een kortstondig leven leidde, kon het bij deze vergelijking niet achterwege worden gelaten. Het unieke karakter van het ZIPA ligt hem hierin dat het ZIPA als een gemeenschappelijke gewapende beweging tegen de Rhodesiërs wou strijden. Zoals Giap waren de ZIPA-leiders voorstander van een eenheid in bevelvoering. Ze waren de toenemende versplintering bij het ZANU en ZAPU beu en besloten dus gezamenlijk in het ZIPA te strijden. Moore vermeldt dat de doelstelling van het ZIPA eenvoudig was: de oorlog winnen. Net zoals de andere onafhankelijkheidsbewegingen waren ze wel bereid tot onderhandelen. Het ZIPA wou tijdens de laatste zes maanden van 1976 volledig bevrijde zones creëren in Zuid-Rhodesië. Verder was het ZIPA van plan een bewegingsoorlog te starten zoals die door Giap beschreven werd¹⁰⁹. Het Opperbevel van het ZIPA was onderlegd in militaire strategie. Sommige leiders hadden een opleiding gehad in China en het Oostblok. Het Commando kon beschouwd worden als het best opgeleide van alle gewapende revolutionaire groeperingen. Men was zich daar ook van bewust en het

¹⁰⁸ J. TUNGAMIRAI, 'Recruitment to ZANLA: Building up a War Machine' in N. BHEBE, T. RANGER, *op. cit.*, 1995, p. 36-47

¹⁰⁹ D. MOORE, 'The Zimbabwe People's Army: Strategic Innovation or More of the Same?' in N. BHEBE, T. RANGER, *op. cit.*, 1995, p. 78

Vergelijking tussen de krijgstheorie van Generaal Giap
en de onafhankelijkheidsstrijd in Zuid-Rhodesië

ZIPA behaalde successen waardoor de COIN-activiteiten werden opgedreven¹¹⁰. Het is onmogelijk het verleden te veranderen. Zou het ZIPA de strijd niet op militair gebied gewonnen hebben indien de politieke onenigheid zich niet manifesteerde?

¹¹⁰ D. MOORE, 'The Zimbabwe People's Army: Strategic Innovation or More of the Same?' in N. BHEBE, T. RANGER, *op. cit.*, 1995, p. 79

Conclusie

Een langdurige guerrillastrijd in Zuid-Rhodesië en een krijgstheorie die handelt over een onafhankelijkheidsoorlog waarbij guerrilla aan te pas kwam, vormden het uitgangspunt van deze verhandeling.

Het doel van deze verhandeling was de onafhankelijkheidsstrijd in Zuid-Rhodesië te spiegelen aan deze theorie van Vo Nguyen Giap. Na het bestuderen van de krijgstheorie van Generaal Giap en na een beschouwing over de actoren tijdens de onafhankelijkheidsstrijd werden beiden naast elkaar geplaatst.

Hierbij kwamen we tot de conclusie dat de vergelijking moest opgesplitst worden in twee delen. De oorzaak van de opdeling van de vergelijking in een macro- en microniveau ligt in het ontbreken van een eenheid (in bevelvoering) bij de opstandelingen.

Bij de vergelijking op macroniveau werden alle revolutionaire bewegingen onder één noemer gegroepeerd en als opposant van het gevestigde staatsapparaat geplaatst. Voor zover dit mogelijk was, werd dan een vergelijking gemaakt met de krijgstheorie van Giap.

Bij de vergelijking op microniveau kwamen de bewegingen aan bod die beschikten over gewapende strijdkrachten die in de oorlog zelf werden ingezet. Op het niveau van die onafhankelijkheidsbewegingen werd nagegaan in hoeverre hun realisaties, strategieën en tactieken correspondeerden met de theorie die Giap te boek stelde.

Giaps krijgstheorie is eigenlijk bedoeld voor de toepassing op macroniveau. In Zuid-Rhodesië leek de theorie op dit niveau niet toepasbaar door de onderlinge rivaliteit tussen en de fragmentering van de verschillende revolutionaire groepen die streden voor de onafhankelijkheid. Een aantal punten vertoonden wel enige gelijkenis maar de impact van die punten vervaagde tegen de context van de rivaliteit. De strijd in Zuid-Rhodesië was inderdaad een strijd waarin de autochtone bevolking in opstand kwam tegen de blanke overheerser. De uiteindelijke oplossing zou echter via politieke onderhandelingen bereikt worden. Ook Giap had naast het militaire en psychologische aspect van de strijd aandacht voor het politieke luik maar de uiteindelijke overwinning werd volgens hem behaalde door militaire strijd.

De vergelijking op microniveau wou kijken in hoeverre Giaps theorie kon toegepast worden op elke onafhankelijkheidsbeweging die militair en (eventueel) politiek actief was. Ondanks de verscheidene politieke partijen die het land rijk was tijdens de onafhankelijkheidsstrijd, hadden slechts 2 een gewapende vleugel. Het ZANU had het ZANLA als militaire ondersteuning en het ZAPU kon rekenen op de diensten van het ZIPRA. Het ZIPA was een samensmelting van ZANU/ZANLA- en ZAPU/ZIPRA- revolutionairen. Deze waren ontevreden over de verdeeldheid in het revolutionaire kamp en wilden zich verenigen om als 1 man de vijand te verslaan. De militaire eenheid zou zich echter niet lang handhaven.

Het toepassen van Giaps theorie op deze bewegingen afzonderlijk werd bemoeilijkt door de beperkte informatie die beschikbaar was. Over de COIN in Zuid-Rhodesië werd behoorlijk wat gepubliceerd. Informatie over COIN is waarschijnlijk makkelijker te vinden aangezien de staat instaat voor het verzorgen van de COIN.

Als men de informatie verzamelde uit de bronnen die het ZAPU/ZIPRA, ZANU/ZANLA en ZIPA vermeldden, bleven een groot aantal hiaten. Niet alle regio's werden bestudeerd, niet elk oorlogsjaar werd bestudeerd, niet elk aspect dat bij Giap vermeld stond, kon teruggevonden worden...

Er werden inderdaad wel gelijkenissen en verschilpunten met de krijgstheorie van Generaal Giap gevonden, maar een duidelijker beeld van de strijdende groeperingen zou deze vergelijking kunnen vervolledigen. Iemand die zich in deze materie interesseert, kan misschien zelf een onderzoek starten om een antwoord te vinden op de resterende "Waarom?" 's...

Bibliografie

Opmerking: de websites werden het laatst nagekeken op 3 augustus 2001. Na elk adres staat de datum van de laatste site-update.

ALPERIN, J. R.

1980 The distribution of power and the (June 1979) Zimbabwe Rhodesia Constitution. *Journal of Southern African Studies*, 5, 1. 41-54.

ASTROW, A.

1984 *Zimbabwe: A revolution that lost its way?* London: Zed Books Press.

BAYNHAM, S. (ed.)

1986 *Military Power and Politics in Black Africa*. London & Sydney: Croom Helm.

BECKETT, I. F. W.

s. d. *The Rhodesian Army: Counter-Insurgency, 1972-1979.*

http://members.tripod.com/selousscouts/rhodesian%20army%20coin%2072_79%20part1.htm (07/07/2001)

http://members.tripod.com/selousscouts/rhodedesian%20army%20coin%2072_79%20part2.htm (07/07/2001)

1999 *Encyclopedia Of Guerrilla Warfare*. Santa Barbara: ABC-CLIO.

BHEBE, N. ; RANGER, T. (ed.)

1995 *Soldiers in Zimbabwe's Liberation War*. London: James Currey Ltd, Portsmouth: Heinemann, Harare: University of Zimbabwe Publications.

1996 *Society in Zimbabwe's Liberation War*. Oxford: James Currey Ltd, Portsmouth: Heinemann, Harare: University of Zimbabwe Publications.

BIRMINGHAM, D. ; MARTIN, Ph. M. (ed.)

1992⁴ *History of Central Africa*. London: Longman.

s. n.

- s. d. *Brief History of the Rhodesian Army.*
<http://www.rhodesia.myweb.nl/briefhi1.htm> (05/12/2000)

CHARLTON, M.

- 1990 *The last colony in Africa: diplomacy and the independence of Rhodesia.*
Oxford: Basil Blackwell.

CILLIERS, J. K.

- 1985 *Counter-insurgency in Rhodesia.* London: Croom Helm.

CLAYTON, A.

- 1999 *Frontiersmen: Warfare in Africa since 1950.* London: University College London.

s. n.

- 1975 *Communist support and assistance to nationalist political groups in Rhodesia.* SLB/CGR, Information section, Ministry of Foreign Affairs, Rhodesia.
<http://www.rhodesia.myweb.nl/commsupp.htm> (05/12/2000)

s. n.

- s. d. *Csqn Rhodesian SAS.*
<http://www.csqn.co.za/hist.html> (10/05/2001)

DALLOZ, J.

- 1990 *The war in Indo-China, 1945-1954.* New York: Gill & Macmillan Ltd.

DAY, J.

- 1980 The insignificance of tribe in the African Politics of Zimbabwe Rhodesia.
Journal of Commonwealth and Comparative Politics, 18, 1. 85-109.

DE VOS, L.

- 1999 *De beheerste wereld. Geschiedenis van de internationale relaties na 1945.*
Brussel: Koninklijke Militaire School.

2000 *Inleiding tot de moderne krijgsgeschiedenis*. Brussel: Koninklijke Militaire School.

DOOM, R.

2000 *Structurele problemen van de Derde Wereld*. Gent: Universiteit Gent.

ELLERT, H.

1989 *The Rhodesian front war: counter-insurgency and guerrilla war in Rhodesia, 1962-1980*. Gweru: Mambo Press.

s. n.

s. d. *Encyclopaedia Britannica*
<http://www.eb.com> (23/07/2001)

s. n.

2001 *Encyclopedia*
<http://www.encyclopedia.com> (unknown)

GAN, L. H. ; HENDRIKSEN, T. H.

1981 *The struggle for Zimbabwe. Battle in the bush*. New York: Praeger.

GIAP, V. N.

1967³ *People's War, People's Army*. New York, Washington, London: Frederick A. Praeger Publishers.

1970 *Guerre de libération, Politique-Stratégie-Tactique*. Paris: Editions Sociales.

GODFREY, F. A.

1982 *ZAPU and ZANU*
http://members.tripod.com/selousscouts/zapu_and_zanu.htm (07/07/2001)

s. n.

s. d. H-net
<http://www2.h-net.msu.edu/~africa> (12/06/2001)

s. n.

s. d. *The IVA's Regimental Pages: The Rhodesian Light Infantry. 1961-1980*.
<http://www.geocities.com/Pentagon/Bunker/7598/rli.html> (05/01/2001)

KESBY, M.

- 1996 Arenas for Control, Terrains of Gender Contestation: Guerrilla Struggle and Counter-Insurgency Warfare in Zimbabwe, 1972-1980. *Journal of Southern African Studies*, 22, 4. 561-584.

KRIGER, N.

- 1988 The Zimbabwean War of Liberation: Struggles Within the Struggle. *Journal of Southern African Studies*, 14, 2. 304-322.
- 1992 *Zimbabwe's Guerrilla War, Peasant Voices*. Cambridge: Cambridge University Press.

LAN, D.

- 1985 *Guns & Rain, Guerrillas & Spirit Mediums in Zimbabwe*. London: James Currey Ltd, Berkeley & Los Angeles: University of California Press.

LOHMAN, C. M. L. ; MACPHERSON, R. I.

- 1983 *War since 1945 seminar and symposium. Rhodesia: Tactical Victory, Strategic Defeat*. Quantico: Marine Corps Command and Staff College, Marine Corps Development and Education Command.
- <http://www.rhodesia.myweb.nl/chapter1.htm> (11/12/2000)
- <http://www.rhodesia.myweb.nl/chapter2.htm> (11/12/2000)
- <http://www.rhodesia.myweb.nl/chapter3.htm> (11/12/2000)

LOURTHIE, N.

- 1971 *Les idées de Giap sur la guerre classique et révolutionnaire*. Brussel: Koninklijke Militaire School. (Mémoire présenté pour l'obtention du titre de licencié en Sciences).

MARTIN, D.; JOHNSON, P.

- 1981 *The Struggle for Zimbabwe : The Chimurenga war*. London, Boston: Faber & Faber.

McWILLIAMS, W. C.; PIOTROWSKI, H.

- 1993³ *The world since 1945. A history of international relations*. Boulder: Lynne Rienner Publishers, London: Adamantine Press Limited.

MEREDITH, M.

1979 *The past is another country: Rhodesia 1890-1979*. London: Andre Deutsch.

MOORCRAFT, P. L. ; Mc LAUGHLIN, P.

1982 *Chimurenga! The war in Rhodesia 1965-1980. A Military History*. Johannesburg: Sygma/Collins.

MOYO, J. Z.

s. d. *From guerrilla tactics to mobile warfare*.

<http://mthwakazi.org/posts/guerrillatact.htm> (unknown)

MUGABE, R.

1983 *Our war of liberation*. Gweru: Mambo Press.

NKOMO, J.

1984 *Nkomo, the story of my life*. London: Methuen.

O'NEILL, R.

1969 *General Giap, Politician and Strategist*. New York & Washington: Frederick A. Praeger Publishers.

s. n.

1998 Political history Zimbabwe. *New African Yearbook – New African Magazine*.
<http://dSPACE.dial.pipex.com/town/terrace/lf41/nay/zimphist.htm> (21/08/1998)

POWERS, J.

2001 *Zimbabwe's Liberation War*.

<http://www.suite101.com/article.cfm/8209/61056> (26/02/2001)

RAEBURN, M.

1978 *Black Fire!: Accounts of the guerrilla war in Rhodesia*. London: Julian Friedmann.

RANGER, T. O.

1980 The Changing of the Old Guard: Robert Mugabe and the Revival of ZANU, *Journal of Southern African Studies*, 7, 1. 71-90.

1985 *Peasant Consciousness and Guerrilla War in Zimbabwe. A Comparative Study*. Berkeley: University of California Press.

RASMUSSEN, R. K. ; RUBERT, S. C.

1990² *Historical Dictionary of ZIMBABWE*. London: The Scarecrow Press – Metuchen. (African Historical Dictionaries, 46).

RAY, A. M.

1997 *Zimbabwe's Struggle for Liberation*. Atlanta: Emory University.
<http://www.emory.edu/ENGLISH/Bahri/Zimb.html> (16/12/2000)

s. n.

s. d. *The Rhodesian Light Infantry*
<http://www.regiments.org/milhist/africacentral/regts/rli.htm> (12/07/2001)

SITHOLE, N.

1977 *Roots of a revolution: scenes from Zimbabwe's struggle*. Oxford: Oxford University Press.

STEDMAN, S. J.

1991 *Peacemaking in civil war, International Mediation in Zimbabwe, 1974-1980*. Boulder & London: Lynne Rienner Publishers.

STETLER, R. (ed.)

1970 *The Military Art of People's War, Selected Writings of General Vo Nguyen Giap*. New York & London: Monthly Review Press.

SYLVESTER, Ch.

1990 Simultaneous Revolutions: The Zimbabwean Case. *Journal of Southern African Studies*, 16, 3. 452-475.

TANHAM, G. K.

1968² *Communist Revolutionary Warfare, From the Vietminh to the Viet Cong – revised edition*. New York, Washington, London: Frederick A. Praeger.

THOMPSON, R.

1970³ *Defeating communist insurgency: the lessons of Malaya and Vietnam*. New York: Frederick A. Praeger.

TSE TUNG, M.

1965⁶ *Mao Tse-tung on Guerrilla Warfare*. New York: Frederick A. Praeger.

TZU, S.

1964 *The art of war. Sun Tzu; translated and with an introduction by Samuel B. Griffith; with a foreword by B. H. Liddell Hart*. Oxford: Clarendon Press.

VERRIER, A.

1986 *The road to Zimbabwe, 1890-1980*. London: J. Cape.

WEINRICH, A. K. H.

1977 Strategic resettlement in Rhodesia. *Journal of Southern African Studies*, 3, 2. 207-229.

s. n.

1976 *Winkler Prins Encyclopedisch Jaarboek*. Amsterdam, Brussel: Elsevier.

1977 *Winkler Prins Encyclopedisch Jaarboek*. Amsterdam, Brussel: Elsevier.

1978 *Winkler Prins Encyclopedisch Jaarboek*. Amsterdam, Brussel: Elsevier.

1979 *Winkler Prins Encyclopedisch Jaarboek*. Amsterdam, Brussel: Elsevier.

1980 *Winkler Prins Encyclopedisch Jaarboek*. Amsterdam, Brussel: Elsevier.

WOOD, J. R. T.

s. d. *Fire Force. Helicopter Warfare in Rhodesia: 1962-1980*.

<http://www.rhodesia.myweb.nl/firefor1.htm> (05/12/2000)

<http://www.rhodesia.myweb.nl/firfor2.htm> (05/12/2000)

1995 *Rhodesian Insurgency*. Durban.

<http://www.rhodesia.myweb.nl/wood1.htm> (05/12/2000)

<http://www.rhodesia.myweb.nl/wood2.htm> (05/12/2000)

s. n.

s. d. ZANU – PF

<http://www.zanupfpub.co.zw/> (23/04/2001)

s. n.

s. d. *Zimbabwe (Rhodesia), general works. Books, (documents, reports, etc.).
Journal articles, (periodicals, newspapers, etc.).*

<http://users.skynet.be/terrorism/html/zimbabwe.htm> (30/07/2001)

Bijlagen

1 Vertalingen citaten deel II

1.1 Citaat van Giap: p. 42

Bij contacten met het volk dienen volgende drie regels gerespecteerd te worden:

- respecteer het volk
- help het volk
- verdedig het volk ... om hun vertrouwen en affectie te winnen en om een goede verstandhouding tussen het volk en het leger te verkrijgen

1.2 Citaat van Giap: p. 45

In het algemeen was onze revolutionaire oorlog een guerrillaoorlog, die langzaam evolueerde tot een geregelde oorlog, van guerrillaoorlogsvoering tot bewegingsoorlog gecombineerd met een stellingsoorlog.

1.3 Citaat van Giap: p. 50-51

In feite was onze revolutionaire oorlog een oorlog van het volk. Aan het front voerden de soldaten dapper een stormloop uit om de vijand te vernietigen, terwijl achter de linies het volk, de boeren in de velden en de arbeiders in de wapenfabrieken, de oorlog diende door de productie te verhogen om zo de troepen te bevoorraden. (...) Ons politieke doel was, om aan het thuisfront, de opvoeding en mobilisatie van het volk te vergroten, onverdroten de nationale solidariteit te versterken en om te trachten al de plannen van de vijand, die het volk wilde misleiden en verdelen, te dwarsbomen. (...) Economisch werd geen moeite gespaard om een revolutionaire oorlogseconomie te ontwikkelen, om de productie te verhogen, om onze onafhankelijkheid en de voorraden te verzekeren, zodat de lange revolutionaire oorlog volhardend gevoerd kon worden; op hetzelfde moment moesten we ons uiterste best best doen om de economie van de vijand te saboteren, om zijn plannetjes te vrijdelen én tegelijkertijd onze mankracht en rijkdom aan te sterken, om "oorlog te gebruiken om oorlog te voeden".

1.4 Citaat van Giap: p. 56

We moeten het proletarische dictatorschap consolideren en intensifiëren; aldus heeft de versteviging en de versterking van de zelfverdedigingseenheden op het platteland, de steden, de kantoren en de bedrijven zeker zin. Parallel met het ontwikkelen van een staand leger moet een grote reserve worden uitgebouwd, met als doel de militaire organisatie en opvoeding van de massa, om zo iedereen voor te bereiden op de verdediging van het vaderland en het verhinderen van de queeste van de vijand. De basis van de reserve wordt gevormd door de zelfverdedigingseenheden. Hun taken zijn:

- het staand leger aan te vullen
- de veiligheid te waarborgen en de productie te beschermen
- de frontlinie bij te staan en guerrilla-activiteiten uit te voeren in oorlogstijd

1.5 Citaat van Giap: p. 59

Om de soldaten te leren omgaan met wapens, hun beheersing en vaardigheid te vergroten, en om het tactische en het technische niveau te verhogen, is het noodzakelijk de training van de troepen in rekening te brengen. Goede training is imperatief tijdens de actieve voorbereiding tot het gevecht. Het doel van de training is om de vijand te kunnen verslaan, de training moet dan ook aan deze voorwaarde voldoen.

1.6 Citaat van Giap: p. 60

In geheel Vietnam was er geen enkele fabriek die wapens produceerde. Gedurende bijna honderd jaar was het bezit en het gebruik van wapens verboden door de koloniale administratie. Import was onmogelijk omdat de buurlanden de Democratische Republiek van Vietnam vijandig gezind waren. De enige wapenbron, de enige plaats waar de voorraden aangevuld konden worden, was het slagveld: we namen het materiaal bij de vijand weg om het tegen hem te gebruiken.

1.7 Citaat van Giap: p. 62

Een modern leger is opgebouwd uit vele legers, en modern vechten definiëren we als het combineren van verschillende operaties door verschillende legers, uitgevoerd op een grote schaal en aan een enorm tempo. Hieruit volgde dat een centralisatie en een uniformisering van de organisatorische, disciplinaire, plannende en precieze geest in alle activiteiten van het leger zich opdrong. De regels en de reglementering worden een grote noodzaak om iedereen een basis te geven, en om aan de vraag tot gecombineerde acties en het uniform commando te kunnen voldoen.

1.8 Citaat van Tanham: p. 62

Als een soldaat lid wilde worden van het leger moest deze een eed afleggen, die uit tien punten bestond. Hij zwoer:

- alles op te offeren voor de goede zaak
- zijn officieren ten aller tijde te gehoorzamen
- resoluut te vechten zonder klachten
- zich door training in vorm te houden
- geheimen te bewaren
- bij gevangenschap marteling te verdragen
- nooit informatie prijs te geven
- zorg te dragen voor zijn materiaal
- de bevolking te respecteren en te helpen
- steeds zijn moraal hoog te houden

2 Citaten deel III

2.1 Citaat van Moyo: p. 106

De enige manier om de onafhankelijkheid van ons land te verzekeren is door het verwerven van de staatsmacht. Het objectief is macht aan het volk. Het objectief kan niet gerealiseerd worden tenzij de bevrijdingsbeweging van Zimbabwe de staatsmacht grijpt.

2.2 Citaat van Chung: p. 109

Vandaar dat zich een 'veteranen'groeping ontwikkelde, die erg verschilde van Brickhill's profiel van ZIPRA, in zowel ZAPU's als ZANU's guerrillastrijdkrachten , zelfs al recruteerde ZAPU zowel Zimbabwanen die leefden in de Copperbelt als deze die leefden in Mumbwa.

2.3 Citaat van Moore: p. 110

Als eerste, en oorspronkelijk het meest belangrijke, nam het de betekenis over die de meeste conventionele militaire analyses er zouden aan toekennen. ZIPA wou simpelweg een oorlog winnen tegen de Rhodesische staat. Het wou een diplomatieke taak vervullen met krachtige middelen, zoals Clausewitz het zou gesteld hebben, en in dat opzicht was ZIPA niet sterk verschillend van elke andere bevrijdingsbeweging in Zimbabwe of in een andere koloniale oorlog. ...

Ten tweede moet men er aan denken dat ZIPA's doelstellingen voor Zimbabwe revolutionair waren in een Marxistisch opzicht. De leiders van deze groep waren toegewijde 'ideologische' soldaten', en bijgevolg was hun strategie geaxeerd rond het verzekeren van de hegemonie van de Marxistische principes in de bevrijdingsbeweging.

3 Citaten deel IV

3.1 Citaat van Kriger: p. 125

De Chinese en Vietnamese revoluties, op dewelke vele van de theorieën van de revolutie zijn gebaseerd, hebben het etiket 'communistisch' gekregen; Zimbabwe's bevrijdingsoorlog kan dat label niet dragen.

3.2 Citaat van Kriger: p. 125

In de Afrikaanse gevallen werd de overwinning uiteindelijk eerder bereikt door politieke onderhandelingen dan door geweld op het slagveld. China verschilde in dit opzicht, en volgens sommigen Vietnam ook.

3.3 Citaat van webpagina 'Mthwakazi': p.129

Het eerste element van de nieuwe strategie was gebaseerd op de consolidering van de winst van de guerilla-oorlog door het voor de opstandige troepen mogelijk te maken het territorium feitelijk in handen te houden. Dit moest mogelijk gemaakt worden door de invoering van geregelde troepen op peletons- en compagnie-niveau om deze bevrijde gebieden te verdedigen – in werkelijkheid, het creëren van achteruitgeschoven basissen binnenin het land.

Het tweede element voorzag in de hergroepering van grotere eenheden die al in het land aanwezig waren en in gunstige omstandigheden om de suprematie te bekomen in de aanval, en om op een gegeven moment de vijand te annihilieren. De occasionele aanvallen op grote garnizoenen zouden de militaire basisstrategie worden van ZIPRA. Dit betekende niet dat de guerilla-oorlogsvoering zou worden afgeschaft, maar het was een poging om de voorwaarden te ontwikkelen voor het ontstaan van mobiele oorlogsvoering, die in de woorden van Generaal Giap: "een vorm van vechten is in dewelke de principes van geregelde oorlogsvoering naar boven komen en zich verder ontwikkelen, maar toch een guerrillakarakter behouden".